

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

KARAPARA AKLAMAYLA MÜCADELEDE MALİ
İSTİHBARAT BİRİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sefa MARAŞLI

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDIN

Ankara – 2009

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

KARAPARA AKLAMAYLA MÜCADELEDE MALİ
İSTİHBARAT BİRİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sefa MARAŞLI

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDIN

Ankara – 2009

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

KARAPARA AKLAMAYLA MÜCADELEDE MALİ
İSTİHBARAT BİRİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sefa MARAŞLI

Bu tez **23./06./2023** tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:

Doç. Dr. Turgut GÖKSU

İmza

.....

Üye:

Doç. Dr. Hakan TAŞDEMİR

.....

Üye:

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDIN

.....

T.C.
POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

23.06.2009

Sefa MARAŞLI

ÖZET

Maraşlı, Sefa, (2009), Karapara Aklamayla Mücadelede Mali İstihbarat Birimleri, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd.Doç.Dr.Süleyman Aydın, 113 Sayfa.

Günümüzde karapara aklama faaliyetleri ülkelerin kendi iç sorunları olmaktan çıkarak sınıraşan bir özelliğe kavuşmuş, uluslararası bir boyut kazanmıştır. Başta ekonomi alanında olmak üzere toplumları ve devletleri her alanda olumsuz olarak etkileyen karapara aklama faaliyetleri çok büyük boyutlara ulaşmış ve bu nedenle de mücadelesi ayrı bir uzmanlığı gerektiren bir hal almıştır. Bu sebepten ötürü, ülkelerce karapara aklama ile mücadelede başarı sağlanabilmesi için mali istihbarat birimleri oluşturulmaya başlanmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak sunacağımız bu çalışmada ilk olarak karapara, karapara aklama ve tarihi ile ilgili kısa bilgiler verilecek, aklamanın aşamalarına ve yöntemlerine değinilecektir.

İkinci bölümde mali istihbarat birimlerine giriş yapılacak, kuruluşu, fonksiyonları, örgütlenme modelleri ele alınacak finans ve özel sektör gibi ilişkili olduğu alanlarla ilgili bilgiler verilecektir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde mali istihbarat birimlerinin bilgi paylaşımı konusu ele alınıp uluslararası belge ve sözleşmelerde mali istihbarat birimleri ile ilgili nasıl düzenlemeler yapıldığı belirtildikten sonra çeşitli ülkelerdeki mali istihbarat birimleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

Dördüncü yani son bölümümüzde Türkiye’de mali istihbarat birimi olarak örgütlenmiş olan MASAK ele alınıp görev ve yetkilerinden bahsedilecek, bu çerçevede örnek bir mali istihbarat birimi modeli ortaya konmaya çalışılacaktır. Örnek mali istihbarat birimi modelinde de bahsedileceği üzere karapara aklama ile mücadelede mali istihbarat birimlerinin önemi ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karapara, Karapara Aklama, Mali İstihbarat Birimi, Masak, Uluslararası Bilgi Paylaşımı.

ABSTRACT

Maraşlı, Sefa, (2009), Financial Intelligence Units in Fighting against Money Laundering, MA Dissertation, Supervisor: Assistant Prof. Dr. Süleyman Aydın, 113 Pages.

Nowadays, Money Laundering activities have got a trans-border qualification and achieved an international dimension by exceeding the borders and these activities are not only problems of individual countries anymore. Money Laundering activities that affect the communities and states negatively in every area, foremost in economy, reached huge amounts and because of that reason fight against this issue became a different dimension requiring a different expertise. For that reason, financial intelligence units have been started to be established in each country to ensure the success on fight against these kinds of activities.

In the first part of this research that will be delivered as a postgraduate thesis, brief information will be given on Illicit Money, Money Laundering and its history; phases and methods of exculpation will be dealt.

In the second part, an introduction will be given to Financial Intelligence Units. Information will be given on their constitution, functions, organization models and financial-private sectors that these units are related with.

In the third part of our research, information sharing issues will be held. After stating what kind of arrangements were done about Financial Intelligence Units in the international documents and contracts information will be given on Financial Intelligence Units in various countries.

In the fourth and final part MASAK, which was organized as Financial Intelligence Unit in Turkey, will be dealt, its duties and jurisdictions will be stated. In this framework, a sample Financial Intelligence Unit model will be tried to be given. As it will be stated in the Sample Financial Intelligence Unit model, the importance of Financial Intelligence Units in fighting against Money Laundering will be tried to be presented.

Key Words: Illicit Money, Money Laundering, Financial Intelligence Unit, MASAK, International Information Sharing

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	VII
TABLolar	IX
ŞEKİLLER.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KARAPARA TANIMI	3
1.2. KARAPARA AKLAMA KAVRAMI.....	5
1.3. KARAPARA VE ÖNCÜL SUÇ.....	8
1.4. KARAPARA VE KARAPARA AKLAMANIN TARİHİ.....	8
1.5. KARAPARA AKLAMANIN AŞAMALARI.....	11
1.5.1. Genel Olarak	11
1.5.2. Yerleştirme (Placement) Aşaması.....	12
1.5.3. Ayrıştırma (Layering) Aşaması.....	14
1.5.4. Bütünleştirme (Integration) Aşaması.....	15
1.6. KARAPARA AKLAMA YÖNTEMLERİ.....	16
1.7. KARAPARA AKLAMA SEBEPLERİ.....	20
1.8. KARAPARA AKLAMA İLE MÜCADELE SEBEPLERİ.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN TANIMI, KURULUŞU, FONKSİYONLARI VE ÖRGÜTLENME MODELLERİ

2.1. GENEL OLARAK.....	25
2.2. MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ TANIMI.....	26
2.3. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN KURULMASI.....	29

2.4. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN FONKSİYONLARI.....	30
2.4.1. Temel Fonksiyonlar.....	31
<i>2.4.1.1. Merkezi Veri Toplama Fonksiyonu</i>	<i>31</i>
<i>2.4.1.2. Bilgi Değerlendirme (Analiz) Fonksiyonu.....</i>	<i>33</i>
2.4.1.2.1. Taktik Analizi	35
2.4.1.2.2. Operasyonel Analiz.....	36
2.4.1.2.3. Stratejik Analiz.....	36
<i>2.4.1.3. Ulusal ve Uluslararası Bilgi Paylaşımı Fonksiyonu.....</i>	<i>36</i>
2.4.2. Ek Fonksiyonlar	38
<i>2.4.2.1. Düzenleme / Denetim Fonksiyonu</i>	<i>38</i>
<i>2.4.2.2. Yaptırım ve Yasa Uygulama Fonksiyonu</i>	<i>39</i>
<i>2.4.2.3. Soruşturma Fonksiyonu</i>	<i>40</i>
<i>2.4.2.4. Danışma ve Eğitim Fonksiyonu</i>	<i>40</i>
<i>2.4.2.5. Araştırma ve İnceleme Fonksiyonu.....</i>	<i>40</i>
2.5. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN ÖRGÜTLENME	
MODELLERİ	41
2.5.1. Genel Olarak	41
2.5.2. İdari Model	43
2.5.3. Adli (Kovuşturucu) Model	45
2.5.4. Bağımsız Model	47
2.5.5. Polis (Kanun Uygulayıcı) Model.....	48
2.5.6. Karma Model.....	50
2.6. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN STATÜSÜ VE DİĞER	
PRENSİPLERİ.....	50
2.6.1. Konumu ve Statüsü	50
2.6.2. Gizlilik Prensibi.....	51
2.6.3. Uzmanlık Prensibi.....	52
2.6.4. Özerklik ve Hesap Verebilirlik	52
2.6.5. Bilgi ve Geri Dönüşüm Prensibi.....	52
2.7. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN FİNANSMANI VE ÖZEL	
SEKTÖRLE İLİŞKİSİ	53
2.7.1. Mali İstihbarat Birimlerinin Finansmanı.....	53

2.7.2. Mali İstihbarat Birimlerinin Özel Sektörle İlişkisi	54
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ ARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ VE ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ

3.1. ULUSLARARASI BELGELERDE MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ.....	56
3.1.1. Genel Olarak	56
3.1.2. Mali Eylem Görev Grubu (FATF).....	57
3.1.3. Mali İstihbarat Birimleriyle İlgili Temel Uluslararası Kriterler.....	60
3.1.4. Egmont Grubu.....	61
3.1.5. Avrupa Birliği Düzenlemeleri	63
3.1.5.1. 91 / 308 / EEC Sayılı Direktif.....	64
3.1.5.2. 2000/642/JHA Sayılı Konsey Kararı	64
3.1.5.3. 2001/97/EC Sayılı Direktif	65
3.1.5.4. 2005 /60/EC Sayılı Direktif	66
3.1.6. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri	67
3.1.6.1. Avrupa Konseyi'nin R(80)10 Sayılı Tavsiye Kararı	67
3.1.6.2. 198 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi	68
3.1.7. Birleşmiş Milletler Tarafından Yapılan Düzenlemeler	69
3.1.7.1. Genel Olarak.....	69
3.1.7.2. Palermo Konvansiyonu (Sınırşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi).....	69
3.2. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ ARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ	70
3.2.1. Genel Olarak	70
3.2.2. Uygulanan Bilgi Değişimi Yöntemleri.....	72
3.2.2.1. Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web-ESW).....	73
3.2.2.2. Mutabakat Muhtıraları (Memorandum of Understanding MOU).....	74
3.3. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ	75

3.3.1. FRANSA (TRACFIN).....	75
3.3.2. İngiltere (NCIS).....	77
3.3.3. Amerika Birleşik Devletleri (FINCEN).....	79
3.3.4. Hollanda (MOT).....	80

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ OLARAK MASAK, MALİ SUÇLARLA MÜCADELE KOORDİNASYON KURULU VE ÖRNEK BİR MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ MODELİ

4.1. GENEL OLARAK.....	84
4.2. TÜRKİYE’DE MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ OLARAK MASAK.....	85
4.2.1. Masak (Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı).....	85
4.2.2. Masak, Görev ve Yetkileri	87
4.2.3. Mali İstihbarat Faaliyetleri	89
4.2.3.1. İhbarlar.....	89
4.2.3.2. Şüpheli İşlem Bildirimleri.....	90
4.2.3.3. Ön Değerlendirme Çalışmaları.....	91
4.2.3.4 Uluslararası Bilgi Değişimi.....	94
4.2.3.5. Değerlendirme ve İnceleme Sonuçları.....	95
4.3. MALİ SUÇLARLA MÜCADELE KOORDİNASYON KURULU	96
4.4. ÖRNEK BİR MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ MODELİ.....	96
4.4.1. Mali İstihbarat Birimi Modelinin Kuruluşu ve Örgütlenmesi.....	96
4.4.2. Türkiye ve Mali İstihbarat Birimi Modeli.....	98
4.4.3. Mali İstihbarat Birimi Modelinin İdare İçindeki Yeri, Faaliyetleri ve Denetimi.....	100
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	109

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
Akt	:	Aktaran
AML- CFT	:	Anti Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism
APG	:	Asia Pacific Group on Money Laundering
AUSTRA	:	Australian Transaction Reports and Analysis Centre
BDDK	:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BKA	:	Zentralstelle Für Verdachtsan Zeigen
COAF	:	Conselho de Controle de Atividades Financeiras
CTIF	:	Cellule de Traitement des Informations Financiers
DCITE- BIB	:	Brigada de Investigaçao Branqueamento
ESW	:	Egmont Secure Web
EUROPOL	:	European Police Office
FATF	:	Financial Action Task Force
FINCEN	:	Financial Crimes Enforcement Network
FIU	:	Financial Intelligence Unit
FSAP	:	Financial Sector Assessment Program
FSRBS	:	Fatf Style Regional Bodies
GAFISUD	:	Financial Action Task Force on Money Laundering in South Africa
IMF	:	International Monetary Fund
KKTC	:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet
MASAK	:	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MEMG	:	Mali Eylem Mücadele Grubu
MENAFATF	:	Middle East and North Africa Financial Action Task Force
MIB	:	Mali İstihbarat Birimi
MONEVYAL	:	The Council of Europe Select Committee of Experts on the Evalvation of Anti Money Laundering Measures
MOT	:	Meldpunt Ongebrvikelijke Transacties

MOU	: Memorandum of Understanding
MSA	: Mali Suçları Araştırma
NCIS	: National Criminal Intelligence Unit
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
ONPCSB	: Oficiul Nacional de Prevenire si Combatere a Spaalari Banilor
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SAR	: Servizio Antiriciclaggio
SEPBLAC	: Servicio Ejecutivo dela Comision de Prevencion del Blangueo de Capitales e Infracciones Monetarias
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
ŞİB	: Şüpheli İşlem Bildirimi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TRACFIN	: Traitement du Renseignemet et Action Contre les Circuits Financiers Clandestins
UAF	: Unidad de Analisis Financiero
UIAF	: Unidad de Informacion y Analisis Financiero
UIF	: Unidad de Investigaciones Financieras
UNIF	: Unidad de Intelligencia Financiera

TABLÖLAR

	Sayfa
Tablo 1: İhbar Sayıları ve Kaynaklarına Göre Dağılımı	90
Tablo 2: Şüpheli İşlem Bildirimi ve Kaynaklarına Göre Dağılımı	91
Tablo 3: Alınan İhbar ve ŞİB'ler Üzerine Yapılan Çalışmalar	93
Tablo 4: Değerlendirmelerin Sonuçları	93
Tablo 5: Uluslararası Bilgi Değişimi	94

ŞEKİLLER

	Sayfa
Şekil 1: MİB'in işleyişi	35
Şekil 2: MİB'in bilgi akışı	37

GİRİŞ

Günümüz dünyasında küreselleşme ile birlikte ülkelerin fiziki, siyasi sınırlarının adete ortadan kalkmaya başladığını, bu değişim süreci sonucunda hiçbir ekonomik sorunun tek bir ülke sınırları içerisinde kalmadığını ve tüm ülkeleri etkileyen bir özelliğe kavuştuğunu görmekteyiz. Bu sınır tanımayan değişimler, toplumları da etkilemekte, ekonomik alanda olduğu kadar, kültürel alanda ve sosyal hayatta da dünya genelinde hızlı bir değişime neden olmaktadır.

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde, organize suç örgütleri kendi yaşam kaynakları olan karaparayı, yasal ekonomiye dahil edebilmek ve bu paraya meşru bir görüntü kazandırabilmek için, hayal gücünü zorlayan yöntemlere başvurmaktadırlar. Genel anlamda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini ifade eden karapara, bu örgütlerce kullanılmakta ve bu da onların varlık sebebi haline gelmektedir. Yasadışı yollardan elde edilen bu karapara, saniyeler içinde teknolojinin imkânlarının kullanılmasıyla dünya üzerinde farklı ülkelere, ekonomilere girmekte, farklı işlemlere tabi tutulmakta ve izini kaybettirmektedir.

IMF'nin araştırmalarına göre, dünya üzerinde tahmini olarak aklanan karapara miktarı, dünya gayri safi milli hâsılasının yaklaşık %2 ile %5'i oranındadır. Bu oran, yaklaşık olarak 1,3-3 trilyon dolar civarındadır. Bu miktar bizlere, karapara aklamanın günümüzde gelmiş olduğu korkunç boyutu göstermektedir. Bu korkunç boyut etkili bir mücadele sistemi oluşturulmazsa ve gerekli duyarlılık sağlanmazsa daha da önlenemez bir hal alacaktır.

Karapara aklama faaliyetleri, ülkelerin ekonomilerini istikrarsızlaştırmakta, ekonomik göstergeleri olumsuz yönde etkilemekte, büyümeyi yavaşlatmakta ve dünya üzerinde ekonomik sorunlara neden olmaktadır. Karaparanın girdiği ülke ekonomisi kadar, toplumlarda bu yasadışı yollardan gelen paradan olumsuz etkilenmekte ve sosyal açıdan da telafisi zor olan yaralara neden olmaktadır. Tüm bu sebepler karapara aklama ile mücadelenin önemini göstermektedir.

Yüksek lisans tezi olarak ele aldığımız bu çalışmamız da karapara aklamanın günümüzde geldiği duruma dikkat çekilmekte ve bunun üzerine nasıl bir mücadele yöntemi geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu mücadelenin esas itibarıyla sadece bir ülkenin değil birden fazla ülkenin hatta tüm dünyanın katılımıyla gerçekleşecek bir mücadele olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Karapara aklama ile yapılacak etkin m¼cadele sonucu organize suç örg¼tleri güçlerini kaybedecek ve ¼lke ekonomileri ve toplumsal hayat rahat bir nefes alacaktır. Burada önemli olan husus, bu suçla m¼cadele etmek amacıyla uzmanlaşmış kurumların oluşturulması gerektiğidir. Bu amaçla, ¼lkelerce mali istihbarat birimleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bu oluşturulan birimlerle karapara aklama ve terörün finansmanı ile aktif ve etkin bir m¼cadele yapılmaktadır.

Karapara ile ilgili ş¼pheli işlem bildirimlerini alan, analiz eden ve değerlendiren mali istihbarat birimleri, ¼lkelere göre farklı biçimlerde örg¼tlenseler de bunlar özü itibariyle aynı amaç için kurulmuşlardır. Kuruluş amaçlarından da anlaşılacağı üzere, karapara aklama ile m¼cadeleyi bu birimler hem ulusal hem uluslararası alanda yapmaktadır. Mali istihbarat birimleri yaptıkları m¼cadelede bilgi paylaşımını önemsemektedirler ve bu amaçla çeşitli ¼lkelerde kurulmuş olan mali istihbarat birimleri ile bilgi alışverişinde bulunmaktadır.

¼lkemizde karapara aklama ve terörün finansmanı ile m¼cadele amacıyla kurulan MASAK, mali istihbarat birimi olarak görev yapmaktadır. MASAK, uluslar arası belge ve sözleşmelere taraf olmakta ve diğer ¼lke mali istihbarat birimleri ile bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Karapara aklama ile m¼cadele amacıyla oluşturulan MASAK, ¼lkemizde bu alanda gerekli olan bir kurum haline gelmiştir.

Mali istihbarat birimlerinin fonksiyonlarından bahsedildiğİ, çeşitli ¼lke mali istihbarat birilerinden de bilgilerin mevcut olduğı bu çalışmamızda, ¼lkemizde bu amaçla faaliyet gösteren MASAK'a ayrıntılı olarak yer verilmiş ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmamızın son bölümünde de belirtildiğİ gibi, karapara aklama ile m¼cadele artık dünya üzerindeki tüm devletlerin ortak bir sorunu haline gelmiştir ve bu amaçla da mali istihbarat birimleri oluşturulmaya başlanmıştır. Uluslararası işbirliğı ayrıca bir öneme sahiptir. Bu işbirliğı ve uzmanlık isteyen m¼cadele sonucunda, çok büyük boyutlara ulaşan ve gittikçe güçlerini artıran, organize suç örg¼tlerine karşı başarı sağlanması mümkün gör¼lmektedir. Önemli olan husus konunun önemini anlayıp ona göre hareket etmek ve düzenlemeler yapmak gerektiğinin farkına varılmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KARAPARANIN TANIMI

Karapara, yasaların suç saydığı fiillerden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değer olarak ifade edilebilir. Sözlük anlamıyla “yasadışı yollardan sağlanan kazanç” olarak tanımlanan karapara, suç geliri, kirli para gibi terimlerle de anılmaktadır. Uluslararası literatürler de ise bu kapsamda “suç geliri” (proceeds of crime), “kirli para” (dirty money) “karapara” (black money) veya “suç parası” (criminal fund) terimleri kullanılmaktadır (masak.gov.tr, 2009).

Günümüzde, bazı ülkeler hukuki anlamda karaparayı her türlü suç faaliyetlerinden elde edilmiş gelir olarak tanımlarken, bir kısım ülkelerde sadece belirli suçlardan elde edilmiş gelir olarak tanımlamaktadır. Uyuşturucu, silah, tarihi eser kaçakçılıkları, mafya tipi suçlar gibi ağır olarak nitelenen suçlardan elde edilen gelirler tüm mevzuatlarda karapara sayılmaktadır (Ergül, 2001:1).

İkinci grup ülkelerde kaynağı yasadışı olmakla birlikte karaparanın aklanması kapsamına alınmayan suçlardan elde edilen gelirlere literatürde gri para denilmektedir. Bu durumda, kara ve gri paranın dışında kalan yasal, normal işlerden elde edilen ve kara paranın nihai amacı olan “temiz para”nın renklerin diliyle ifadesi ise “ak para” olmaktadır (Ergül, 2001:1).

Karaparanın tanımı ile ilgili olarak uluslararası metinlerde ve sözleşmelere baktığımız zaman, karaparanın tanımı ile ilgili olarak kapsamın günümüzde olduğu kadar geniş tutulmadığını, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin satışından elde edilen kazanç ve gelirin karapara olarak kullanıldığı görülmektedir. Daha sonraları kapsam genişletilmiştir.

91/308/EEC Sayılı Avrupa Konseyi Direktifi’nde karapara şöyle tanımlanmıştır; karapara, “uyuşturucu maddelerle ilgili faaliyetlerden ve bu faaliyetlere iştirak edilmesinden elde edilen her türlü kazançtır” (Başak, 1998:2).

Vienna Sözleşmesi’nin 3. maddesinin 1/a bendine göre ise 91/308/EEC Sayılı Direktif çerçevesinde, uyuşturucuya dayalı bir karapara tanımı yapılmış ancak bu tanımın genişletebileceği ve üye ülkelerin belirleyeceği diğer suçların da direktif

kapsamına alınacağı şerhi konmuştur. Ayrıca Viyana Sözleşmesi'nde, karapara ; Bir iktisadi değere sahip maddi ya da gayri maddi, taşınır ya da taşınmaz her türlü varlık ile bu varlıklar üzerindeki bir hakkı veya menfaati kanıtlayan her türlü hukuksal belgeler ve amaçlar suç sayılan faaliyetlerden kazanıldığı takdirde “karapara” olarak nitelendirilirler denilerek karaparanın tanımı genişletilmeye çalışılmıştır (Başak, 1998:2).

Karaparanın uyuşturucu madde ticareti ile sınırlı olarak yapılan tanımı 29 Kasım 1 Aralık 1994 tarihleri arasında gerçekleşen Strazburg Konferansı'nda genişletilerek “her türlü kriminal aktivitelerden elde edilen kazanç” olarak açıklanmıştır (Başak, 1998:2).

Karapara ekonomik, sosyal ve hukuki olmak üzere farklı açılardan tanımlanabilir. Aklama suçuna konu olabilecek karapara doğal olarak hukuki olarak tanımlanan karaparadır ki, bu da ülke mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenmiş fiillerden elde edilen her türlü değerdir (masak gov.tr, 2009).

Sosyal anlamda karapara, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen her türlü kazançtır. Ahlaki anlamda karapara ise, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir. Bu itibarla karaparanın en geniş tanımının ahlaki anlamda karapara olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü yasalar tarafından karapara olarak adlandırılın veya adlandırılmasın, cezalandırılın veya cezalandırılmasın, ispat edilsin veya edilmesin toplum tarafından erdemsiz bir yolla kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan karapara kapsamına girecektir. Toplum nazarında karapara olarak değerlendirilen her kazancın hukukende karapara olarak nitelendirilmesi ve kovuşturulması düşünülemez. Ahlaki anlamda karapara ile mücadele ise toplumsal mekanizmalarla sağlanacaktır. Ancak, toplumun karapara konusundaki tavrının ve bilincinin bir ülkenin karapara ile mücadelesinde sonuç üzerinde bire bir etkili olduğu gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir (Çelik vd., 2000:10).

Ekonomik anlamda karapara ise kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazanç olarak nitelendirilebilir. Bu çerçevede ekonomik açıdan, vergi kaçakçılığı amacıyla

bazı ekonomik faaliyetlerin usulsüz, gizli yapılması yoluyla elde edilen kazançları karapara kapsamında değerlendirmek mümkündür (Çelik vd., 2000:10).

Hukuki anlamda karapara ise ülke mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenmiş fiillerden elde edilen kazançlardır. Toplumda karapara olarak adlandırılan suçların karapara olarak adlandırılabilmesi için bu paranın hukuki anlamda karapara olması gereklidir ya da başka bir deyişle karapara hukuki anlamda karaparadır (Öztürk, 2004:18).

Ülkemizde 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da tanımlanan "karapara", söz konusu kanunun 2/a maddesinde sayılan kanunlardaki fillerin işlenmesi suretiyle elde edilen bütün ekonomik değerleri ifade etmekteydi. 18.10.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da karapara kavramı yerine "suç geliri" kavramı kullanılmış ve aynı kanunda suç geliri, TCK' nın 282'nci maddesine paralel şekilde "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri" olarak tanımlanmıştır (masak.gov.tr, 2009).

Karaparanın tanımı ile ilgili olarak verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere, karapara kavramı farklı boyutları olan ve bu nedenle de mücadelesi kolay olmayan, özel düzenlemelere, işbirliğine ve çalışmaya ihtiyaç duyulan ulusal ve uluslararası boyutu olan bir kavramdır.

1.2. KARAPARA AKLAMA KAVRAMI

Suç sayılan faaliyetlerden elde edilen gelirlerin genellikle nakit olması nedeniyle serbestçe ve kısa sürede kullanılmaları mümkün değildir. Bu bağlamda, söz konusu gelirlerin yasadışı faaliyetlerde elde edildiğinin tespit edilmesi halinde müsadere cezasının yanı sıra para ve hapis cezası da gündeme geleceği için elde edilen karaparaların aklanması zorunluluğu vardır (Başak, 1998:2).

Karapara aklama, yasadışı faaliyetlerden özellikle geleneksel olarak uyuşturucu kaçakçılığı ve günümüzde daha geniş olarak belli bir ağırlıktaki her türlü suçtan elde edilen sermayelerin yasal ekonomik dolaşıma sokulmasını amaçlayan mali ve ekonomik nitelikte işlemlerin tümüdür (Ergül, 2001:3).

Aklama, geniş anlamda, suçlunun suçlarını gizleyebilmek ve suç gelirlerine yasal görüntü kazandırmak amacıyla, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini ve kime ait olduğunu saklama, örtme veya olduğundan farklı göstermektir. Suç geliri aklanarak, yasal gelir görüntüsü kazanır. Aklanma ile bir taraftan öncül suçtan uzaklaşılırken diğer yandan suç gelirinin müsaadesinin önüne geçilmesi amaçlanır (Aykın, 2008:37).

Bir diğer ifade ile karapara aklama, yasalarla tespit edilmiş belli suçlar sonucunda elde edilen para, mal, kıymetli evrak veya diğer ekonomik değerlerin, yasadışı nitelikten çıkarılarak yasal ekonomik değerlere dönüştürülmesi amacına yönelik olan tüm işlemler olarak tanımlanabilir.

Karapara aklama, iktisadi açıdan ise, “yasadışı yollardan kazanılan gelirin, değerini mümkün olduğunca koruyacak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini artıracak şekilde gizleyerek veya yasal gerekçe kazandırarak başka varlıklara dönüştürülmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır (Akar, 1997:3).

Hangi suçlardan elde edilen gelirin karapara kapsamında değerlendirileceği her ülkenin kendi yasal düzenlemelerinde yer almakta ve farklılık göstermektedir. Dolayısıyla karapara aklama suçunun kapsamı ve yasal tanımı da ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bazı ülke düzenlemelerinde, her türlü yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin aklanması, karaparanın aklanması olarak nitelendirildiği halde diğer bazı ülkelerde belirli yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin aklanması karaparanın aklanması olarak nitelendirilmiştir (Başak, 1998:3).

Gerek 1988 Viyana Sözleşmesi’nin 3-b maddesi gerekse karapara aklama suçunu tanımlayan 2000 tarihli Sınır Aşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi’nin (2000 Palermo Sözleşmesi) “Suç Gelirinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi” başlıklı 6’ncı maddesindeki karapara aklama suçu, tanımlarda geçen unsurlara göre karapara aklama suçu:

- Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının; yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişinin işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla söz konusu mal varlığının dönüştürülmesi veya devredilmesi,

- Mal varlığının suçtan kaynaklandığını bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketinin veya mülkiyetinin gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,
- Bu tür bir malın suç geliri olduğu bilinerek iktisap edilmesi, bulundurulması veya kullanılması,
- Aklama suçunun işlenmesine, teşebbüs veya yardım edilmesi, kolaylık gösterilmesi veya iştirak edilmesi eylemlerini ifade etmektedir (Üstün, 2003:19).

Aklama suçunun tanımlarında geçen “mal varlığı”, aklama suçunun konusunu teşkil eden “karapara” olup sözleşmelerde; “gerek maddi gerek gayri maddi, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut her türlü varlıklar ile bu tür varlıklara ilişkin tasarruf hakkını veya ayni hakkı tevsik eden yasal belge ve araçlar” olarak tanımlanmıştır (Üstün, 2003:19).

Aklama suçu hukuk sistemimizde ilk olarak 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı kanunun 2/b maddesinde “Karapara Aklama Suçu” adıyla tanımlanmıştır. Daha sonra 1 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama” başlıklı 282’nci maddesinde yeniden düzenlenmiştir (masak.gov.tr, 2009).

TCK 282/1’e göre, alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla; çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Yukarıda karapara ve karaparanın aklanması ile ilgili olarak tanımlarda gördüğümüz gibi karapara ve karaparanın aklanması birbirinden ayrılmayan ancak birbirinden farklı olan kavramlardır. Çünkü aklama sürecinde suç kaynaklı olan paraya yeni bir kimlik ve görünüm kazandırılmakta, bu sayede araştıranların bu parayı öğrenmeleri engellenmekte ve suç kaynaklı para bu şekilde yasal düzene sokulmakta ve kullanılmaktadır.

1.3. KARAPARA VE ÖNCÜL SUÇ

Öncül suç karaparanın elde edilmesini mümkün kılan suçtur. Hukuki olarak karaparaya kaynak teşkil eden bu suçlar, benimsenen yaklaşıma göre ülke mevzuatlarında farklı şekillerde belirlenmişlerdir. Öncül suç belirlemede kullanılan yaklaşımlar şu şekilde belirtilebilir:

- Tüm ağır suçların öncül suç olarak kabulü,
- Tüm suçların veya belirli kategorideki ağır suçların veya belirli hapis cezası sınırını aşan suçların öncül suç olarak kabulü,
- Öncül suçların sayma suretiyle belirlenmesi,
- Karma yaklaşım.

Ülkemizde 4208 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde öncül suçlar sayma yöntemi ile belirlenmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun aklama suçunun düzenlendiği 282. maddesinde “alt sınırı bir yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar” şeklinde eşik yaklaşım benimsenmiştir (masak.gov.tr, 2009).

1.4. KARAPARA VE KARAPARA AKLAMANIN TARİHİ

Suç ile menfaat arasındaki ilişki belki de insanlığın tarihi kadar eskidir. Tüm menfaatleri temsil edebilecek ortak bir standardın, yani paranın bulunmasıyla bu ilişki daha da somutlaşmıştır. Asurlulardan kalan ticari yazışmaları çözen bilim adamları, Anadolu’ya ihraç edilecek malların devlete ödenecek vergilerinden kurtulmak isteyen iş adamlarının sahte beyan yoluna giderek devleti aldattıklarını görmüşlerdir. Para, tarih boyunca suçun en önde gelen motiflerinden biri olma özelliğini korumuştur. Suçlular yakalansa ve cezalandırılrsa bile genelde suç kazançları suçu işleyenin yanına kar kalmıştır. Oysa suçtan elde edilen kazançların araştırılması, bulunması ve bu kazançlara el konulması, suçun tekrar işlenmesini önleme adına en az suçlunun cezalandırılması kadar önemlidir (Çelik vd., 2000:5).

Karapara kavramı ilk olarak, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin satışından elde edilen kazanç olarak ele alınmıştır. Daha sonra ise karapara, birçok ülkede her türlü ağır suçlardan elde edilen kazanç olarak ele alınmaya başlanmıştır. 1974 dünya ekonomik krizi zamanında hızla yayılan uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen karapara uluslararası boyutta ciddi bir sorun haline gelmiştir (Ergül, 2005:2).

Suç gelirlerinin takibinin yapılmaması, suçluya göre geri planda kalması özellikle organize ve örgütlü suçların gelişmesinde ve yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bunun sebebi ise ortadır. Çünkü suç geliri, örgüt üyeleri hapse girse bile müsadere edilip, el konulmadığı için örgütün devamı için kullanılmaktadır. Bu sayede örgüt gücünü koruyabilmekte ve varlığını sürdürebilmektedir.

18 yy. sonlarından itibaren bu konudaki duyarlılık artmaya başlamıştır. İlk olarak Alman polisi ve adli makamları, bu tarihlerde sadece suçları geleneksel yollarla soruşturmakla kalmayıp suçlulara ait mal varlığına el koyma yoluyla suçlularla mücadeleyle başlamışlardır (Çelik vd., 2000:5).

Karapara tarihi çok eskilere kadar uzanmaktadır. Karapara aklama tarihi de çok öncelere dayanmasına rağmen ülkelerin gündemine gelmesi, öneminin anlaşılması özellikle son 30–40 yıla uzanmaktadır. Çünkü karapara aklama faaliyetleri gizli yapılan faaliyetlerdir ve özel mücadelede ve çalışmayla ortaya çıkarılabilmektedir. Özellikle organize suç örgütlerinin faaliyetlerini gün geçtikçe genişletmeleri ve yaygınlaştırmaları, karapara aklamanın önemini de gündeme getirmiştir.

Karapara aklama teriminin İngilizce karşılığı ‘money laundering’ Amerikan kökenli olup basında ilk kullanılması 1973-1974 Watergate davası soruşturmasına kadar gitmektedir. 19 Nisan 1973 tarihli ‘The Guardian’ gazetesi, Meksika’da aklanan ve Cumhuriyetçi partinin kampanyasında kullanılan 200.000 dolardan bahsetmektedir (Ergül, 2000:6).

Terimin kökeni, 1920’li yılların Şikago’suna uzanmaktadır. En fazla kabul gören iddiaya göre, o yılların meşhur mafya babası, Al Capene, o sırada ülkede çok popüler olan ödemelerin sadece nakitle yapıldığı bir otomatik çamaşırhaneler zinciri satın alır. Kumar, fuhuş, şantaj ve özellikle de, yasadışı alkol ticaretinden elde edilen kirli paraları her akşam çamaşırhanelerin o günkü gelirine ilave ederek deftere geçirir. Kirli para söz edilen işletmelerin temiz parasıyla karışır. Böylece vergi dairesine bildirimden önce suç paralarının aklanmasını sağlar. Yani aklama teriminin patentini Amerika’ya aittir denilebilir (Ergül, 2000:6).

Çeşitli ülke mevzuatlarında incelendiği zaman kara para aklamanın, çamaşır yıkamaya benzetildiği gibi, “kirli paranın yıkanması” ortak paydasında buluşulduğu görülmüştür. Örnek olarak, karapara aklama terimi için Fransa’da ‘blanchiment’,

İsviçre’de ‘blanchissage’, İspanyolca’da ‘le blanqueo’ terimleri kullanılmaktadır. Bu terimlerde ‘yıkama’, ‘temizleme’ fikri görülmektedir.

Aklamanın 1920’ler de terim olarak kullanılmaya başlanmasına rağmen, aklama fiillerine tarihte çok daha önceleri rastlanmaktadır(Hasib’ten akt. Değirmenci, 2007:37). Milattan önce 2000 yılında tacirler Çin Devleti’nin malvarlıkları üzerinde yapacakları müsaderelelerden korunmak için günümüzdeki aklama yöntemlerine benzer yöntemler uygulamışlardır. Bu yöntemler arasında; parayı taşınabilir malvarlığı değerlerine dönüştürmek, bir ticari faaliyette yatırım yapmak için nakit paranın ülke sınırlarından geçirilmesi ve fonların transferleri için şişirilmiş fiyatların kullanılması sayılabilir (Wasserman’dan akt. Değirmenci, 2008:112).

Aklama eylemlerinin uzun zamandır hayatımızda yer almasına rağmen, aklamanın suç haline getirilmesi ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde 1986 yılında kabul edilen Karapara Aklama Kanunu ile mümkün olmuştur (Morais’ten akt. Değirmenci, 2008:112). 1960’lardan itibaren uyuşturucu örgütlerinin uluslararası bir boyut kazanması ile birlikte karapara yayılmaya başlamıştır. Bu yayılma ile birlikte karaparanın ve karapara aklamanın ciddi bir tehlike olarak uluslararası kamuoyunda ve ülkelerde gündeme gelmesi özellikle 1980’li yıllarda uyuşturucu ticaretinin patlaması ile olmuştur. Tehdidin giderek büyümesi ve sınıraşan bir özellik kazanması sonucu uluslararası platformda bu konudaki hassasiyet artmıştır. Bunun sonucunda, 19 Aralık 1988’de imzalanan ve Türkiye’nin 22 Kasım 1995 yılında taraf olduğu Viyana Konvansiyonu (Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi) ve daha sonra 8 Kasım 1990 tarihinde imzalanan Strazburg Konvansiyonu (Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme) ile bu konuda somut adımlar atılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde karapara aklama ile mücadelenin başlangıç tarihini Türkiye’nin FATF’a üye olduğu 25 Eylül 1991 olarak kabul etmek yanlış olmayacaktır. Bu tarihten sonra FATF’ın Kırk Tavsiye Kararları’nın gereğini yerine getirmek amacıyla karapara aklamayı, suç haline getirecek bir yasa çıkarılması çalışmalarına başlanmıştır (Çelik vd., 2000:8).

Yasa çıkarma çalışmaları sonucunda, aklama suçu hukukumuzda ilk olarak 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının

Önlenmesine Dair Kanun ile girmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282’nci maddesinde bu suça yer verilmiştir. Ayrıca 18 Ekim 2006 tarihinde 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve bu kanuna istinaden çıkartılan ve 01.04.2008 tarihinde yürürlüğe giren Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. Bunlardan farklı olarak, karapara aklama ile mücadele amacıyla çıkarılan yönetmelikler de bulunmaktadır.

1.5. KARAPARA AKLAMANIN AŞAMALARI

1.5.1. Genel Olarak

Bazen sadece “aklama” ya da “para aklama” da denilen “karapara aklama” işlemi, yasadışı kazançların yasal yollarla elde edilen kazançlar şeklinde gösterilmesi amacıyla, gerçek kaynağının, sahiplik ve hareketlerinin, elektronik transfer yoluyla hareket ve değişimler de dâhil olmak üzere gizlenmesidir. Burada yapılmaya çalışılan asıl eylem parayı yasal sistemde mümkün olduğunca çok hareket ettirerek kanun uygulayıcı birimlerin paranın izini bulmalarını engellemektir. Çünkü karapara aklama suçunun isnat edilebilmesi için bu paranın bir suçtan elde edildiğinin ispatı gerekmektedir. Bunun için değişik yöntemler kullanılmaktadır (Aydın, 2007:261).

Karapara aklanması genelde üç aşamadan oluşan bir süreç içinde gerçekleştirilmektedir. Bu aşamalar kirli bir çamaşırın makinede yıkanmasına benzetilerek açıklanmaya çalışılmıştır:

- Birinci aşamada çamaşır makineye atılmakta [Yerleştirme (placement)].
- İkinci aşamada çamaşır makinede yıkanmakta [Ayrıştırma (layering)].
- Üçüncü aşamada ise temizlenmiş halde makineden çıkarılmaktadır. [Bütünleştirme (integration)] (masak.gov.tr, 2009).

Aşamaların birbirini takip etme zorunluluğu bulunmadığı gibi, her aşamanın da aklama eyleminin tamamlanması için bulunması şart değildir. Aklama aşamaları açıktan cereyan etmezler. Soruşturma veya kovuşturma makamları, suç gelirinin aklanması aşamalarını takip edebiliyorlarsa, aklama işlemi başarısız olmuş demektir (Kocasakal, 2000:9).

Aklamanın hangi aşamasında hangi yöntemin kullanıldığına dair bir ölçüt belirlemek çok güçtür. Nitekim yöntemin öncesinde ve sonrasında yapılan işlemler, uygulanan yonteme göre hangi aşamada bulunduğu hakkında bir hüküm vermek için gerekli olacaktır. Örneğin birçok ülkede gayrimenkul satıcıları nakit ve şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü altındadır ve genel olarak nakit para ile işlem yapmazlar. Nakit para ile işlem yapan ve gayrimenkul satıcılarının bildirim yükümlülüğünün bulunmadığı bir ülkede, suçtan elde edilen nakit paranın gayrimenkul alımında kullanılması halinde, aklanmanın yerleştirme aşamasında bulunduğunu söyleyebiliriz. Ancak suçtan kaynaklanan nakit paranın sınır ötesi harekete tabi tutulduğu, bir vergi cennetinde kıyı bankacılığına yatırıldığı, kıyı bankacılığında paranın paravan şirketler vasıtasıyla öncül suç failinin ülkesine geri döndüğü ve nakit formunda olmayan bu para ile gayrimenkul satın alındığı durumda da artık bütünleştirme aşamasında bulunduğundan bahsedebiliriz. Aynı yöntem, öncesinde ve sonrasındaki hareketlere göre farklı aşamalarda kullanılmaktadır (Değirmenci, 2007:65).

Bir aklama işleminde aklayıcılar dört hususa dikkat etmektedirler. Öncelikle, aklanılacak malvarlığının gerçek sahibi ve kaynağı gizlenmelidir. Aklama işlemlerinin sonunda malvarlığının kime ait olduğu halen biliniyorsa aklamanın amacına ulaştığından bahsedilemeyecektir. İkinci olarak paranın alacağı şekil değiştirilmelidir. Kimse 20 Sterlinlik banknotlar halindeki 3 milyon Sterlini aklamaya tabi tutup, tekrar 3 milyon Sterlin değerinde 20 Sterlinlik banknot haline getirmek istemeyecektir. Ortada büyük miktarda paranın mevcut olması halinde aklama ile paranın hacmi de azaltılacaktır. Üçüncü olarak aklama ile ilgili ipuçları ortadan kaldırılmalıdır. Eğer ki aklamaya tabi değerler tüm aşamalarda takip edilebiliyorsa, aklamanın başarılı olduğundan söz edilemeyecektir. Son olarak aklamanın tüm aşamalarında para sürekli kontrol altında tutulmalıdır (Yetim, 2000:72).

1.5.2. Yerleştirme (Placement) Aşaması

Suçtan elde edilen ve suç kaynaklı olan karaparanın çoğunlukla nakit olduğu ve bu paranın büyük miktarlarda olduğu gerçeği karaparanın aklanmasının önemini arttırmaktadır. Karapara aklamanın ilk ve önemli bir aşaması olan yerleştirme aşamasında, büyük miktarlarda olan nakit paranın yasal sisteme sokulması

gerekmektedir. Günümüzde çek, kredi kartı ve diğer nakit olmayan araçlar kullanımda tercih edildiği için nakit paranın büyük miktarlarda olması durumunda mali sisteme sokulması hem zor olmakta hem de dikkat çekmektedir.

Bu aşama suçtan elde edilen gelirin nakit formundan kurtarılarak finansal sisteme sokulması aşamasıdır (masak.gov.tr, 2009). Bu aşamada malvarlığı değerlerin yasadışı kaynağı ile irtibatları oldukça fazladır ve bu aşama failin tespit edilme ihtimalinin en yüksek olduğu aşamadır (Taşdelen, 2003:37). Bu aşamada, elde edilen malvarlığı değerlerini gizlemek çok zordur ve mali kurumların dikkati, aklanma için hazırlanan bu değerlerin üzerindedir (Akyay, 2001:14).

Karapara aklama işleminin en görünür dolayısıyla suçlular açısından en zor bölümü, soruşturma makamları açısından ise en kolay aşamasıdır. “Dönüştürme” de denilen bu aşamada, yasadışı işlerden elde edilen nakit paraların yasal ekonomi içine sokulması ya da kaçak olarak ülke dışına transferi söz konusudur. Yani illegal yollardan elde edilen büyük miktarda nakit fiziksel olarak mali sisteme girmektedir (Ergül, 2001:8).

Nakit paranın aktarılması, taşınması, kullanılması veya benzer işlemlere tabi tutulması zordur. Örneğin 100 dolar karşılığında satın alınabilecek kokainin ağırlığı, 100 dolarlık banknotun ağırlığından daha azdır. Yani 100 kilo kokain satan bir uyuşturucu kaçakçısının bunun karşılığında alacağı 100 dolarlık banknotlar 100 kilodan fazla olacaktır. Nakit formundan kurtulduğunda, özellikle bankacılık sistemine sokulduğunda, paranın hareketliliği kolaylaşacak ve artacaktır (Çelik vd., 2000:66).

Yerleştirme aşamasında nakit para; fiziki olarak yurt dışına çıkarılarak denetimin az olduğu ülkelerde bankaya yatırılabilir, küçük tutarlara bölünerek (bildirim tutarlarının altındaki tutarlara) ülke içindeki çeşitli bankalara farklı kişiler adına açılmış hesaplara yatırılabilir. Gayrimenkul, lüks araba, mücevher, antika veya sanat eserleri alımında kullanılabilir; hisse senedi, tahvil, bono, çek, poliçe gibi mali araçlara dönüştürülebilir. Banka hesaplarına yatırılmadan önce kumarhane geliri, turizm geliri veya ihracat geliri gibi gösterilebilecek ve bir açıklama yapılmasına olanak sağlayabilecek işlemlere konu yapılabilir. Finansal kuruluşlar veya bunların çalışanları ile işbirliği yapılarak sisteme sokulabilir veya iş biraz daha abartılarak suç

örgütleri tarafından finansal kuruluşlara sahip olmak suretiyle nakit formundan kurtarılabilir (masak.gov.tr, 2009).

Sonuç olarak, bu aşamadan sonra para nakit halinde olmayacaktır. Gerek mücadele eden birimlerce araştırma ve inceleme sırasında paranın fiziken tespitinin, ele geçirilmesinin ve el konulmasının, gerekse nakit finansal sisteme girişi sırasında finansal kuruluşlar tarafından nakit işlem bildirimleri ve şüpheli işlem bildirimleri yoluyla tespitinin en kolay olduğu bu aşamada, sözü edilen kişi ve kuruluşlar daha dikkatli olmalıdırlar. Çünkü bu aşamadan sonra suçun ortaya çıkarılması çok daha zorlaşacaktır (Çelik vd., 2000:68).

1.5.3. Ayırıştırma (Layering) Aşaması

Bu aşamada amaç, nakit formundan kurtulan parayı yasadışı kaynağından mümkün olduğunca uzaklaştırmak böylece paranın izinin sürülmesini, bulunmasını ve yakalanmasını imkânsız hale getirmektir. Yerleştirme aşamasında karapara özellikle bankacılık sistemine sokulmuşsa sistemin olanaklarından yararlanmak suretiyle transfer etmek ve kaynağından uzaklaştırmak son derece hızlı ve kolay olacaktır. Bu aşamada paranın yasadışı kaynağından uzaklaştırılması için sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem yapılmaktadır. Böylece denetim mekanizması aşılmaya çalışılmaktadır (masak.gov.tr, 2009).

Görüldüğü gibi, bu aşama karışık bir bankacılık bürokrasisi gerektirmektedir. Küçük miktarlara bölünen para dünya bankacılık sistemine bir kere girdikten sonra bankadan bankaya, ülkeden ülkeye aktarılmaya başlar. Kuşku uyandırmamak için banka ya da ülkelerin her birinde kısa sürelerle tutulur ve bazen de bu süreç içinde diğer miktarlarla birleşerek katlanır. Bundan dolayı bu aşama katmanlama olarak da adlandırılır (Ergül, 2001:10).

Bu aşamada para, bilgisayar ve iletişim alanındaki ilerlemeler ve teknolojinin gelişmesi sayesinde bilgisayar başında birkaç tuşa basıp tüm dünyayı dolaşabilmekte, hesaptan hesaba, aracı kuruluşlardan bankalara, bankalardan istenilen hesaba ya da ülkeye transfer edilebilmektedir. Bu şekilde sayısız işlem yapılabilen ve takibi oldukça zorlaşmaktadır. Dolayısıyla mücadele açısından oldukça zaman alıcı ve bir o kadar da yüksek maliyetli bir aşamadır.

Bu aşamada, sahte evrak silsilesi oluşturma, nakit paranın diğer parasal enstrümanlara dönüştürülmesi (banka çeki, bono, hisse senedi, akreditif, seyahat çeki v.b.), nakit parayla satın alınan ve dönüştürülen gerçek mallar, elektronik taransferler gibi yöntemlerden yararlanılır (Aydın, 2008:183). Oto borçlanma (loan-back) ve çifte faturalama (double invoicing) bu aşamada yaygın kullanılan diğer tekniklerdendir (Değirmenci, 2007:67).

Bu aşamada polis ile suçlular arasındaki mesafe süratle açılmaktadır. Bu açıdan aklayıcılar açısından yerleştirme aşamasına oranla daha kolay bir aşamadır.

Bu aşama bazen ilk aşama ile eş zamanlı olarak gerçekleşebilir. Örneğin, finansal kuruluşların aklayıcılarla işbirliği yapmaları halinde gelir hem yerleştirilip hem de transfer edilebilir (Çelik vd., 2000:69).

Sonuç olarak bu aşamada yasadışı şekilde elde edilen para, kaynağından mümkün olduğu kadar uzaklaştırmaya ve kaynağı ile bağının koparılmasına çalışılmakta böylece paranın kaynağı ile ilişkisi kalmayınca bu paranın izinin sürülmesini, bulunmasını ve yakalanmasını imkânsız hale getirmek temel amaçtır.

1.5.4. Bütünleştirme (Integration) Aşaması

Yerleştirme aşamasında büyük miktarlarda nakit olan paranın yasal sisteme sokulması amaçlanmakta, ayrıştırma aşamasında ise yasadışı yollardan elde edilen karaparanın, kaynağından mümkün olduğunca uzaklaştırılmaya ve kaynağı ile olan ilişkisi kesilmeye çalışılırken para yasal ekonomi içinde yeniden kullanılmakta ve yatırıma tabi tutulmaktadır. Karapara aklamanın son aşaması olan bütünleştirme aşamasında ise yatırım tabi tutulan para, yasadışı kaynağı ile bağlantısı koparılmış ve yasal işlemlerle ülkenin mali sistemine, ekonomisine aklanmış bir şekilde sokulmuştur. Kısacası, karapara artık yasal bir kimlikle mali sistem içerisinde entegre olmuş bir şekilde bulunmaktadır.

Bu aşamada, aklanan paralar ekonominin içine yeniden sokulduğundan ticari bir işin normal gelirleri gibi görünerek bankacılık sistemine yeniden entegre olmaktadır. Böylece bu para sistemle bütünleşerek yasal fonlardan farklı olan yönlerinden arındırılmaktadır. Görüldüğü gibi bu son aşamada artık daha önceki iki aşama geçildiği için paranın elde edildiği kaynağa ilişkin sorulabilecek muhtemel bir soruya para yasal kimlik kazandığı için verilecek yasal bir cevap artık vardır. Zaten

böyle bir sorunun sorulmasını gerektirmeyecek normal bir işlem görüntüsü elde edilmiş olmaktadır (Ergül, 2001:11).

Aklayıcı bu aşamada parayla menkul veya gayrimenkul, hisse senedi, tahvil, bono satın alabilir. Bir finans kuruluşundan kredi almak için teminat gösterebilir, borç verebilir, borçlarını ödeyebilir ve buna benzer her türlü yasal işlemi yapabilir (Çelik vd., 2000:70).

Yerleştirme ve ayrıştırma aşamasında yasadışı kaynaklı karaparanın takibi ve yakalanması için gerekli kanıtlar toplanmamış ve karaparanın izi kaybedilmişse bu aşamada tespiti çok zordur ve karapara artık aklanmıştır. Çünkü yerleştirme ve ayrıştırma aşamasında para henüz yasal görünüm kazanmadığı için tespiti daha kolayken bütünleştirme aşamasında para artık kullanıma hazır, yasal bir görüntüye kavuştuğu için tespiti çok zordur

Kara paranın aklanması aşamalarını bir örnek olayla görmek istersek şöyle bir örnek verebiliriz:

Yerleştirme aşamasında, uyuşturucu ticaretinden elde edilen paralarla bir paravan şirket satın alınmış ve bu paravan şirket hesaplarındaki paralarla tanınmış araçlardan hisse senedi alınmıştır. Ayrıştırma aşamasında, bir başka ülkedeki mali kurum aracılığıyla uluslararası piyasalarda hisseler alınıp satılmış ve çok geniş bir portföy oluşturulmuştur. Daha sonra hisselerin ilk alındığı ülkede bu hisseler tekrar satılmıştır. Bütünleştirme aşamasında ise, satışlardan elde edilen karlar, vergi cenneti adalarındaki yasal mali kurumlara aktarılmış ve lüks yat ve gemi pazarlama şirketlerinde yatırım yapılmıştır (Ergül, 2001:12).

1.6. KARAPARA AKLAMA YÖNTEMLERİ

Karapara aklama yöntemleri kişilerin hayal gücü ile sınırlıdır (Aykın, 2008). Aklayıcıların yaratıcılıklarına ve gelişen koşullara bağlı olarak yeni yöntemler ortaya çıkarıldığı gibi mevcut yöntemlerin tercih nedenleri ve öncelikleri de değişmektedir. Uygun tekniğin seçimi, failin aklama nedenine, kişisel harcama özelliklerine, mali risk alma isteğine, arzu edilen gizlilik derecesine ve öncül suçun durumuna göre değişmektedir (Danis'ten akt. Değirmenci, 2007:69).

Aklama yöntemleri ülkeden ülkeye, finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine bağlı olarak değişir. Ayrıca günümüzde yasadışı gelir elde edenler artık kendi paralarını kendileri aklamamakta, bu işte profesyonelleşen aklayıcılar kullanılmaktadırlar. Aklama işiyle uğraşanlar işlerini çok iyi bilen muhasebeciler, bankerler, hukukçular, mali danışmanlar v.s. olabilir. Bunların sağlam bir mesleki geçmişi vardır, çoğu sabıkasızdır, öncül suçla hiçbir alakaları yoktur. Hizmetlerine karşılık olarak komisyon, prim adı altında gelir elde ederler (masak.gov.tr, 2009).

Çeşitli yöntemler kullanan aklayıcılar, aklama yöntemlerini sık sık değiştirmektedir. Aklama yöntemlerindeki mevcut değişiklikler ise kullanılan yönteme karşı uluslararası topluluk tarafından alınan önlemlere bağlıdır. Aklayıcılar, sıkı önlemlerin bulunduğu bölge veya ülkeler yerine, önleyici tedbirlerin olmadığı veya yeterince etkin olmadığı bölge veya ülkeleri tercih etmektedir. Çoğu Batı Avrupa ülkelerinde önleyici tedbirlerin yeterince etkin olması, aklayıcıların düzenlemelerin nispeten gevşek olduğu Doğu Avrupa Ülkeleri ile Asya ve Afrika Ülkelerine yönelmelerinin başlıca nedenlerinden biridir (Adamoli'den akt. Değirmenci, 2007:69).

Suç örgütleri açısından aklama için artık İsviçre ve Bahamalar'ın kullanılmasına da ihtiyaç duyulmamaktadır. Para, kıymetli evrak ve elektronik kayıtların dünyayı dolaşabilmesi için artık dakikalar yeterli gelmektedir. Suçlandırıci nitelikteki kayıtlarda kolaylıkla silinebilmektedir. Karapara aklanması artık tek yönlü bir trafik olmayıp, fasit bir çember niteliğindedir. Bir şekilde yurt dışına çıkarılan paralar bir süre sonra başka bir biçimde yurt içine dönmektedir. Bu nedenle de günümüzün organize suç örgütleri banka soymak yerine banka sahibi olmayı tercih etmektedirler (Ergül, 2001:22).

Aklayıcılar, suçtan kaynaklanan malvarlıklarını gizlemek, taşınabilirliğini artırmak ve yasal kazanç şeklinde göstermek amacıyla her türlü ekonomik ve siyasi gelişmeyi takip etmekte ve değerlendirmektedir. Örneğin, Avrupa Birliği ülkelerinin Euro para birimine geçişleri aklayıcılar tarafından sıkı şekilde takip edilmiştir. Para birimlerinin Euro para birimine çevrilmesi esnasında, suç gelirlerinin de Euro para birimine dönme gayreti içerisinde olacağı endişesi belirtilmiştir (Vakhin'den akt. Değirmenci, 2007:69).

Portekizli yetkililer, suç gelirlerinin transferini kolaylaştıracağı endişesi ile 500 Euro'nun tedavüle çıkmasına muhalif olmuşlardır. Mart ve Ağustos 2001 ayları arasında, aklama şüphesi taşıyan işlem raporlarının sayısında %10luk bir artış olduğu Hollandalı yetkililerce ifade edilmiştir. Aynı şekilde Finlandiya ve İsveç'te aklama şüphesi taşıyan işlem bildirimlerinde benzer artışlar olduğunu bildirmiştir (Buchanan'dan akt. Değirmenci, 2007:116).

Aklama yöntemleri çeşitli ve çok sayıda olmakla birlikte bir aklama işleminde dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Aklamada ilk ve temel olarak paranın gerçek sahibi ve kaynağı gizlenmelidir. Aynı şekilde paranın alacağı şekil değiştirilmelidir. Bu aşamalar yapılırken karapara ile ilgili ipuçları ortadan kaldırılmalıdır. Karapara, aklama sürecinde devamlı kontrol altında tutulmalıdır. Bu hususlara hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın dikkat edilmelidir.

Aklama yöntemlerinde anılan birçok yöntem artık eskimiştir. Ancak yöntemlerin eski olması, aklayıcılar tarafından söz konusu yöntemlerin tekrar kullanılmaması anlamına gelmemektedir. Ülkelerin aklamaya karşı tedbirleri arttıkça, özellikle elektronik yollarla kaydi paralar izlendikçe, aklayıcıların tekrar arkasında fazla iz bırakmayan geleneksel yöntemlere dönmesi olanaklı olarak görülmektedir. Benzer bir şekilde elektronik izleme olanaklarının artması, organize suç örgütlerini klasik haberleşme yöntemlerini kullanmaya itmektedir. Örneğin, son günlerde yakalanması yankı uyandıran ünlü İtalyan mafya lideri Bernardo Provenzano örgütüyle haberleşmek ve talimatlarını örgüt üyelerine ulaştırmak için sabit veya cep telefonu, internet, faks, e-mail gibi hiçbir teknolojik imkândan yararlanmıyordu. Provenzano, çok eski bir daktiloda aldığı notları, daha önceden belirlenen bir taşın altına bırakıyordu. Mafya postacısı, oradan başka bir taşın altına gizliyordu. Daha sonra oradan başka birisi alıyor, başka bir taşın altına bırakıyordu. Notun alıcısının posta kutusuna ulaşması günlerce sürüyordu ancak arkasında hiçbir iz bırakmıyordu. Notu nakletmekle görevli postacılar asla birbiri ile karşılaşmadığı gibi birbirlerini de tanımıyorlardı (Şafak, 2006). Örnekten de anlaşılabilceği gibi elektronik izleme araçlarının teknolojisinin gelişimi paranın izinin sürdürülebilmesini kolaylaştıracağı için aklayıcılar fazla iz bırakmayan eski yöntemlere tekrar dönebilir. Aşağıda ayrıntılara girmeden, başlıklar halinde karapara aklama yöntemleri belirtilecektir.

Başlıca yöntemler;

- Şirinler (smurfing)
- Vergi cennetlerinin (tax-heavens) ve Kıyı bankacılığının kullanımı (off-Share Banking)
- Tabela bankaları (shell banks) kullanımı
- Tabela şirketleri (shell companies) kullanımı
- Nakit ağırlıklı çalışan işyerleri (front companies) yoluyla
- Ticari faaliyetler üzerinden aklama (trade based money laundering)
- Parçalama (structuring)
- Off-shore merkezleri (off-shore centers)
- Oto finans borç yöntemi (loan-back)
- Döviz bürolarının kullanılması
- Alternatif havale sistemlerinin kullanılması
- Hayali ihracat, ithalat yapılması
- Kumarhanelerin kullanılması
- Sermaye piyasası araç ve kurumlarının kullanılması
- 900'lü hatların kullanılması
- Sahte veya yanıltıcı fatura kullanılması
- Ülke dışına nakit kaçırılması
- Bahis oyunlarının kullanılması
- Muvazaalı dava yöntemi
- Elektronik ödeme sistemlerinin kullanılması
- Sigorta kurumlarının kullanılması
- Yatırım araçlarının kullanılması
- Borsa: brokerler marifetiyle

- Danışman veya aracı olarak faaliyet gösteren avukat, noter ve muhasebeciler gibi görevliler eliyle
- Serbest bölgelerde sunulan hizmetlerden yararlanılması
- Sahte borç ve alacak davaları açarak
- Futbolcu transferi yoluyla aklama
- Galeriler yoluyla aklama

1.7. KARAPARA AKLAMA SEBEPLERİ

Organize suç örgütleri için yasadışı yollardan para elde etmek kadar, elde edilen bu paranın aklanması da çok önemlidir. Karaparayı elde ettikten sonra bu parayı kullanıma hazır hale getirmek, suç örgütlerinin varlığını sürdürebilmeleri ve faaliyet alanlarını genişleterek büyüebilmeleri için olmazsa olmazlardandır. Çünkü bu parayı kullanamamak, örgütler için sonun başlangıcıdır.

Para organize suç örgütleri için kan gibidir ve aklama bu sürecin kalbidir. Aklama suretiyle temiz kan sağlıklı ve zinde kalması için tüm vücuda pompalanır (Aykın, 2008).

Yasa dışı yollardan elde edilen suç geliri hem nakit şekildedir hem de büyük miktarlardadır. Bu paranın muhafazası, nakledilmesi, gizlenmesi ve kullanılması oldukça zordur. Soruşturma makamlarına bu durum da yakalanma riski fazla olmakla birlikte, ülkelerin aldığı önlemler bu paranın mali sisteme yasal bir görüntü halinde sokulmasını mecburi kılmaktadır.

Nakit suç gelirlerinin muhafazasının güçlüğüne yanısıra, gelişmiş ekonomilerde nakit kullanımının kısıtlanmış olmasından dolayı yatırıma dönüştürülememekte veya kullanımı dikkat çekmektedir. Suç gelirlerinin nakit formundan kurtarılıp, kaydi paraya dönüştürülmesi zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Gümüştay, 2003:125).

Karapara aklamanın genel amacı; yasal olmayan faaliyetlerden elde edilen gelirlerin yasal olarak elde edilmiş gibi mali sisteme sokulması, bir başka deyişle bu gelirlerin yasa dışı faaliyetlerden elde edildiğinin gizlenmesidir. Bu şekilde yapılacak muhtemel denetimlerde gerekli açıklamalar yapılabilecek veya bu denetimlerin

yapılmasını gerektirmeyecek şekilde bu gelirler, şüpheden uzak bir niteliğe kavuşturulacaktır (masak.gov.tr, 2009).

Başka bir deyişle, karapara, yasa dışı yollardan kazanılan gelire yasallık kazandırmak, kaynağını gizlemek veya şeklini değiştirmek için aklanma işlemine tabi tutulmaktadır. Çünkü yasadışı yollardan elde edilen gelirlerin serbestçe kullanılabilmesi mümkün değildir.

Gelirin yasa dışı yollardan elde edildiğinin tespit edilmesi durumunda söz konusu gelirleri elde edenler bir yandan hapis ve para cezalarına çarptırılacaklar, öte yandan ise bu yollardan elde edilen gelirlere nemaları ile birlikte el konulacağı için bu gelirlerden de mahrum kalacaklardır (Başak, 1998:4).

Karapara neden aklanır sorusuna bir cevapla örnek verecek olursak şöyle bir örnek verebiliriz. 80'li yıllarda Kolombiya da Medellin Karteli Baronu Pablo Escobar karargâhında kabul ettiği mali danışmanlarını bir hangara götürür. Hangarda, paletler üzerinde bir matbaadaki basit ilan kâğıtları gibi istif edilmiş ve çoğu farelerin kemirme izini taşıyan milyonlarca dolar. Manzarayı seyrettikten sonra danışmalarına dönerek, bana gizli ve etkili bir çözüm bulun! Der (Ergül, 2001:51).

Aklamanın asıl amacı soruşturma ve kovuşturma makamlarından yasa dışı faaliyetlerin gizlenmesidir. Yaratılan gelir, işlenen öncül suçun kanıtlarından biri olarak kalmaktadır. Soruşturma ve kovuşturma makamları, bu yasa dışı gelirin izini sürmek suretiyle öncül suç faillerine ulaşabilmektedir. Öncül suç ile irtibatı sağlayan yasa dışı gelirin gizlenmesi suretiyle, soruşturma ve kovuşturma makamlarının öncül suç failine ulaşması önlenebilecektir. Uyuşturucu madde ticareti gibi uluslararası özelliği olan suçlar organize suç örgütleri tarafından işlendiği dikkate alındığında, gelirlerin aklanmasının organize suç örgütünün devamı için ne kadar önemli olduğu anlaşılabilmektedir. Suçtan elde ettiği geliri gizlemeye, elde ettiği suç ile irtibatının kesemeyen fail veya failler adli makamlar tarafından yasal işleme tabi tutulabilecektir (Değirmenci, 2007:40).

Sonuç olarak aklamanın üç temel nedeni vardır. İlk olarak, yasa dışı yollardan elde edilen nakit paranın, nakit formdan kurtarılması amaçlanır. İkincisi, suç gelirleri ile bu geliri sağlayan suç arasındaki bağı koparmak suretiyle öncül suçu işleyenlere ulaşılmasını engellemektir. Son olarak yasa dışı yollardan elde edilen suç gelirlerinin

müsaderesini önlemektir. Bundan dolayı, suç gelirinin gizlenmesi veya yasal bir gelir gibi gösterilmesine çalışılmaktadır.

1.8. KARAPARA AKLAMA İLE MÜCADELE SEBEPLERİ

Aklamanın ortaya çıkardığı tehditler nedeniyle önce bazı ülkelerde ulusal daha sonra ise uluslararası düzeyde aklama ile mücadele için adımlar atılmaya, stratejiler geliştirilmeye başlanmıştır. Aklama ile mücadeleye özellikle son yirmi yılda artan şekilde önem verilmesindeki temel neden, gittikçe faaliyet alanları genişleyen ve uluslararası nitelik kazanan organize suç örgütleri ile mücadeleyi daha etkin hale getirmektir. Aklamayla mücadele neticesinde, suç gelirlerinin suç örgütlerince kullanımının engellenmesi suretiyle çıkar amacıyla suç işleyenlerin yaşam kaynağının kurutulması amaçlanmaktadır (Aykın, 2007:41–45)

Karapara günümüzde korkunç denilebilecek boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Amerika Merkez Bankası (FED) Amerika’da yılda 300–500 milyar dolar arasında değişen miktarlarda kara paranın aklandığını resmen açıklamıştır. Bu rakam tüm batılı ülkelerin 1 yıllık petrol alımlarını karşılayacak boyuttadır (Başak, 1998:8).

Küresel finansal sistemde aklanan tahmini karapara miktarı yıllık, dünya GSYİH toplamının %2 ile %5’i arasındadır. Yani ortalama 1.3–3 trilyon dolar civarındadır (Aykın, 2008).

Karapara aklama, kestirilemeyen kararlar ve sermaye hareketleri aracılığıyla ekonomik mekanizmaları ve dengeleri istikrarsızlaştırma riski taşır. Mali piyasaların bütünleşmesinden sonra, tehlike daha da büyümüş olup, aklanan para Avrupa ya da Batı mali sisteminin kalbinde yer bulabilecektir. Böylece, manipüle edilen tutarların önemi, yasal ekonominin temellerini sarsma riski taşıması ve devletlerin istikrar, güvenlik, hatta egemenliklerinin, politik ve idari yapılara, yasal mali ve ticari faaliyetlere ve her düzeyde şirketlere sızarak, bulaşarak ve onları yozlaştırarak demokratik devletlere ve en modern ekonomilere meydan okuyan uluslararası organize suç örgütleri tarafından tehdit edilmesidir (Ergül, 2005:45).

Karapara aklamayla mücadele, karapara ve karapara aklamanın ekonomi üzerindeki aşağıda belirtilen olumsuz etkileri nedeniyle de gereklidir.

Temel göstergelerde (büyüme, enflasyon, işsizlik vb.) bir değişme olmadan karapara olarak gelen yabancı fonlar, yerli para biriminin aşırı değerlenmesine sebep olmakta, bu da uluslararası piyasada yerli malların pahalalanmasına rekabet gücünün azalmasına yol açmaktadır. Yine, karapara olarak gelen yerli fonlar ise, üretimde bir artış olmadan sadece yerli paranın miktarını arttırmakta, bu artışa paralel olarak enflasyon artmaktadır.

Karapara, ülkelere beklenmedik bir fon olarak giriş çıkış yaptığında döviz kurlarında istikrarlı bir rakamı tutturmak mümkün olmamaktadır. Ayrıca, karapara aklama sürecinde kullanılan finansal kurumların aktif ve pasif yapılarında meydana gelen ani değişiklikler, bu kurumların riskini çok arttırmakta, hatta bu kurumların iflasına sebep olmaktadır.

Ülkede, menkul ve gayrimenkul varlıklarının değerlerinde önemli ölçüde istikrarsızlıklar yaşanacak, serbest piyasa koşullarının oluşması engellenmiş olacaktır.

Benzer bir istikrarsızlık, hisse senedi piyasasında ortaya çıkabilecektir. Yasa dışı kaynaklı bu sıcak para girişi, borsayı ateşleyebilecek, bu para ülkeden çıkmaya karar verdikten sonra ise, borsada ani düşüşlere rastlanabilecektir (Ergül, 2005:46–47).

Karapara aklama, toplumun dokusu ve kamu düzeni üzerinde olumsuzluğa neden olmaktadır. Bu suçla mücadelede başarısızlık, suç ve suçluların artmasına neden olacak, toplumun ahlak ve etik değerler yapısında çöküntüye yol açacak, insanların devlete olan güvenini sarsacak ve toplumsal huzursuzluklar yaşanacaktır. Suç örgütlerinin devlet içindeki uzantıları nedeniyle rüşvet ve yolsuzluklar kamu yönetimine yerleşmesi kuvvetle muhtemeldir (Aydın, 2008:186).

Karapara aklama gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak gelir dağılımı üzerinde olumsuz bir etki doğurmaktadır (Aydın, 2008:187).

Yukarıda saydığımız nedenlerden de anlaşılacağı üzere, karapara aklama ile mücadele günümüzde zorunluluk haline gelmiştir. Karapara sadece ülke ekonomilerini etkilemekle kalmayıp, sınıraşan bir özellikle uluslararası piyasaları da etkilemektedir. Ekonominin yanı sıra toplumsal yapıyı, bireyleri ve ülkedeki diğer kurumları da etkilemektedir.

Bir ÷lkede rekabet eşitsizliği, gelir dağılımlarının bozulması, ekonomide istikrarsızlık, toplumsal yozlaşma gibi etkileri olmakla birlikte, karapara özellikle terör örgütlerinin finansmanına katkı sağladığı için ÷lke güvenliğini de tehdit etmektedir. Zira terörün finansmanı için kullanılan karapara, terör örgütlerinin adeta yaşam kaynağı haline gelmiştir.

Özetle, karapara aklama ile mücadele bir ÷lke sınırları içerisinde kalmadan, uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyan bir hal almıştır. Zira bunun için uluslararası alanda kurulmuş kurumlar ve yapılmış sözleşmeler, mücadelenin önemini ortaya koymaktadır. Tabi ki bu mücadelede uluslararası işbirliğinin yanı sıra, özellikle bu alanda faaliyet göstermesi için kurulması gereken kurumlar vardır. Bu nedenledir ki mali istihbarat birimleri (financial intelligence unit) ÷lkelerde var olmakta ve her ÷lkenin yapısına göre farklı olarak oluşturulsa bile, karapara aklama ile mücadelede önemli bir yer tutmaktadır. MİB'ler aracılığı ile ÷lkeler karapara ile mücadele de uzmanlaştığı gibi, aralarındaki bilgi alış veriş sayesinde organize suç örgütleri ile daha etkin mücadele edilmektedir.

Karapara aklama, çok yönlü bir mücadeleyi gerektirdiğı için ÷lke içerisindeki diğer kurumlar MİB'lere yardımcı olmalıdır. MİB'ler adli, idari, karma ve polisiye tipte örgütlenmiş olsalar bile, şüpheli işlem bildirimlerini ve nakit işlem bildirimlerini alıp, değerlendirip, savcılıklara konuyu ilettiklerinden dolayı karapara aklama ile mücadelede olmazsa olmaz bir yer tutmaktadır. İkinci bölümde MİB'ler ayrıntı olarak ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN TANIMI, KURULUŞU, FONKSİYONLARI VE ÖRGÜTLENME MODELLERİ

2.1. GENEL OLARAK

Karapara aklayıcıları, çeşitli suçlardan elde ettikleri gelirlerinin gerçek kaynağını, şeklini, mahiyetini, elde edildiği yeri ve hareketlerini gizlemek ve olduğundan farklı göstermek için, bu gelirleri yasal ekonomik sisteme dahil etmek ve yasal bir görüntü kazandırmak için çeşitli aklama aşamaları ve farklı yöntemler kullanırlar. Terörü finanse edenler de aynı şekilde ya fonun kaynağını ya da fonun terör amacıyla kullanılacağını gizlemek için yaptıkları işlemleri gizlemek ya da olduğundan farklı göstermek çabası içindedirler. Adi suçlarda da suç delillerini gizleme ve delillerin yerini değiştirme çabaları vardır. Gerek mali suçlarda gerekse adi suçlarda suç delillerine ulaşmak temel ortak hedeftir. Farklılık ise delillerin niteliği ve bu delillerin izinin nasıl sürüleceğidir.

Karapara aklama suçu, gelişen teknoloji ve ulaşım imkânlarına ve fonların küresel hareketliliğine paralel olarak her geçen gün nicel ve nitel anlamda artarak devam etmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da on yılı aşkın bir süredir karapara ile mücadele organize suç ve uyuşturucu ile mücadelenin ayrılmaz bir unsuru haline gelmiştir (Egmont Grubu'ndan akt. Akyay, 2008:279).

Karapara aklama suçunun karmaşık yapısı ve bilgi alış verişi önünde ki engeller karapara aklama soruşturmalarını başarısızlığa iten temel faktörlerdendir. Karapara aklama ancak birçok parçanın bir araya getirilmesiyle aydınlatılabilecek bir suç türüdür. Para saniyeler içinde el değiştirebildiği ve dünyanın öteki ucuna elektronik fon transferleri ile gönderilebildiği için kanun uygulayıcı, kovuşturucu ve yargılama otoritelerinin anlık bilgi alışverişinin gerçekleşebildiği sanal bir platforma sahip olmaları bir zorunluluk halini almıştır (Egmont Grubu, 2004). Diğer bir deyişle, etkin bir karapara aklama ile mücadele için bilgilerin doğru insanlara zamanında ve elverişli biçimde ulaştırılmasını mümkün kılan bir mekanizma gereklidir (Üstün, 2007).

Finansal sistemin derinleşmesine ve yeni pek çok finansal aracın uygulamaya konmasına paralel bir şekilde, aklayıcılar ve terörü finanse edenler her geçen gün yeni teknik ve yöntemler kullanmaktadırlar. Buna paralel olarak mali nitelikli suçların araştırması ve soruşturulması da geleneksel araştırma ve soruşturma tekniklerinin yanında yeni ve farklı düzeyde uzmanlık gerektiren finansal istihbarat ve araştırma teknik ve araçlarının kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Bu gereğin bir yansıması olarak aklayıcılar ve terörün finanse edenleri tespit edilerek cezalandırılmasına katkıda bulunmak amacıyla yürütülecek finansal nitelikli incelemeler için uygun istihbarat üretmek üzere merkezi bir mali istihbarat biriminin oluşturulması söz konusu olmuştur (Aykın, 2009).

Bu amaçla, on yılı aşkın bir sürede, ülkeler karapara aklama problemleriyle mücadele etmek amacıyla uzmanlaşmış devlet organları oluşturma gayreti içine girmişlerdir. Bu organlar “mali istihbarat birimleri (MİB’ler)” olarak adlandırılmaktadır. MİB’lerin karapara aklama ile mücadele içerisindeki önemi her geçen gün artarak devam etmektedir. MİB’ler finansal kuruluşlar, kanun uygulayıcı, kovuşturucu otoriteler arasında anlık bilgi değişimini mümkün kılmakta, karapara aklama soruşturmalarına konu faaliyet alanlarındaki yetkilerin koordinasyonunu temin etmektedir (Egmont Grubu’ndan akt. Akyay, 2008:280).

2.2. MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ (FINANCIAL INTELLIGENCE UNIT) TANIMI

İstihbarat, Arapça kökenli bir kelime olup haberler, yeni öğrenilen bilgiler veya haber alma anlamına gelmektedir. Teknik anlamda istihbaratı bir amacı gerçekleştirecek hedeflere ulaşmayı engelleyen veya kolaylaştıran unsurlar hakkında her türlü bilgi ve malumatın toplanması, tasnifi, yorumlanması, değerlendirilmesi ve ilgili yer ve makamlara zamanında ulaştırılması şeklinde tanımlanmaktadır (Tağma, 2001:124). Bu açıdan istihbarat faaliyeti, veri ve/veya bilginin toplanmasını, sınıflandırmasını, analiz edilmesini ve üzerinde çalışılabilir hale gelmiş bilgilerin ilgili kullanıcılarla paylaşımını içeren bir süreçtir.

Bilgi ve verilerin toplanması, işlenmesi ve ilgili birimlere servis edilmesi işlemleri istihbarat döngüsü olarak isimlendirilmektedir (Breinholt’dan akt. Aykın,

2009). Mali istihbaratta da aynı istihbarat döngüsü kullanılmakta, ancak alanı ve araçlarında farklılaşmalar söz konusu olmaktadır (Aykın, 2009).

Europol, Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar ve Mali Suç Birimi Başkan Yardımcısı Rafael Rondelez, Taïex ve MASAK işbirliği ile düzenlenen “Bilişim Suçları ve Karapara Aklama Semineri”nde, mali istihbaratın bildiğimiz istihbarattan biraz daha geniş kapsamlı olduğunu, birtakım politik stratejilerin, emniyet stratejilerinin göz önüne alınarak suçun önlenmesinin amaçlandığını belirtmiştir.

Rondelez, mali istihbarat kapsamında bilgilerin toplanıp incelendiği, elde edilen tüm verilere ve istihbarata dayanarak karar alındığını, proaktif pozisyonda yani suç işlenmeden önce bunların yapıldığını ifade etmiştir. Temel olarak mali istihbarat çalışmalarında, sokakta piyon olarak kullanılan kişilerle asıl patronlar arasındaki bağlantının ortaya çıkarılmaya çalışıldığını söylemiştir (Doğan, 2007).

Belçika ve ABD’nin karapara aklama ile mücadelede sorumlu birimleri CTIF ve FINCEN’in girişimleri sonucu 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel’de Egmont Sarayı’nda 24 ülke ve 8 uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle Egmont Grubu oluşturulmuştur. Egmont Grubu’nun amacı; ülkelerin ulusal karaparanın aklanmasıyla mücadele sistemlerini geliştirebilmelerine yardımcı olup, uluslararası bilgi değişiminin önündeki engelleri kaldırmaktır. Mali istihbarat birimlerince oluşturulan bu grup, mali istihbarat birimleri arası işbirliği, eğitim, bilgi paylaşımı ve uzmanlık paylaşımı gibi amaçlarla düzenli olarak toplanmaya başlamıştır. Türkiye’nin 1998 yılında üye olduğu Egmont Grubu’nun bugün 100’ün üzerinde üye FIU’su vardır.

Bundan sonraki kısımlarda mali istihbarat birimi için MİB veya FIU (financial intelligence unit) kelimeleri kullanılacaktır. Egmont Grub, FIU tanımını ilk kez Kasım 1996’da düzenlenen Egmont Genel Kurulu’nda yapmıştır.

Sadece aklama ile mücadele ile sınırlı olarak yapılan bu tanım Haziran 2004 tarihinde Guernsey’de düzenlenen Egmont Genel Kurulu’nda terörün finansmanı da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Guernsey’de kabul edilen FIU tanımı aşağıdaki gibidir (Egmont Grubu, 2004).

Egmont grubuna göre mali istihbarat birimi, FIU: Karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla; suç gelirleri ve terörizmin potansiyel

finansmanı ilgili bilgiler ile ulusal mevzuatı gereği olarak kendisine bildirilmesi zorunlu finansal bilgileri almak (ve eğer mevzuatla yetkili kılınmışsa istemek) analiz etmek ve bu analiz sonuçlarını yetkili otoritelere dağıtmakla görevli ulusal merkezi birimdir.

Mali istihbarat birimleri, ülkelerin suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik hukuki mevzuları gereğince kurulan ve bankalar ile banka dışı mali kurumlar tarafından yapılan şüpheli ve nakit işlem bildirimlerini alan, analiz eden, analiz sonucu elde edilen bilgileri soruşturma makamlarına ileten kurumlardır (Değirmenci, 2007: 267).

Mali istihbarat birimi, şüpheli işlem bildirimlerini alıp, analiz eden ve daha sonra da ilgili otoritelere dağıtımını sağlayan ulusal merkezi bir organdır (Gleasant ve Gottselig, 2004:4).

Söz konusu tanımın, bazı yazım farklılıkları olsa da aynı unsurları ihtiva edecek şekilde, Mali Eylem Görev Gücü'nün (Financial Action Task Force-FATF) 40+9 Tavsiyesinde ve Metodoloji'sinde, Palermo Konvansiyonu'nda, Birleşmiş Milletler'in 2003 tarihli Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nde, Avrupa Konseyi'nin 198 sayılı Sözleşmesi'nde ve Avrupa Birliği'nin Üçüncü Direktifi'nde yer aldığını görmek mümkündür. Tüm bu uluslararası metinlerde ayrıca, ülkelerin tanımlanan nitelikte bir FIU'ya sahip olmaları zorunluluğu vurgulanmıştır (Aykın, 2009).

G-7 ülkelerinin 1989'da Paris'te yaptıkları zirvede Mali Eylem Görev Gücü (FATF-Financial Action Task Force) oluşturulmuştur. FATF, karaparanın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele için 40 Tavsiye ve 9 Özel Tavsiye ortaya koymuştur.

FATF tarafından belirtilen tavsiye kararlarının karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemi için gerekli olan kurumsal ve diğer tedbirler başlıklı bölümünde, 26. tavsiye kararında, ülkelerin mali istihbarat birimi oluşturmaları gerektiği belirtilmiştir.

Tavsiye 26: Ülkeler potansiyel aklama ve terörün finansmanı ile ilgili olarak şüpheli işlem ve diğer bilgilerin alınması (ve mevzuat izin veriyorsa istenmesi), analiz ve diğer yetkili otoritelere aktarılması için ulusal düzeyde hizmet verecek merkezi bir mali istihbarat birimi kurmalıdır. Şüpheli işlem bildirimlerinin analizi

dahil fonksiyonlarını uygun şekilde yerine getirmesi için, mali istihbarat birimi, finansal, idari veriler ile kanun uygulama birimlerinin verilerine zamanında, doğrudan veya dolaylı olarak ulaşılabilmelidir (Üstün, 2003:32).

2.3. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ'NİN KURULMASI

Egmont Grubu MİB'lerin kurulması için gerekli olan koşulları iki ana temele oturtmaktadır:

1. Kanun uygulama: Ülkelerin çoğunluğu karapara ile mücadele sistemlerini, var olan kanun uygulama sistemlerinin üzerine inşa etmişlerdir. Karapara aklama suçunun soruşturmasında meydana gelen zorluklar nedeniyle bazı büyük ülkeler finansal bilgilerin yönetimi için bir takas odasının (clearinghouse) oluşturulmasına ihtiyaç duymuşlardır. Bu sebeplerden dolayı, MİB'ler, birden fazla kanun uygulayıcı ya da adli otoritenin bazı durumlarda karşı karşıya kaldıkları, bazen de rekabet halinde oldukları alanlarda, karapara aklama suçu soruşturmalarının aksamadan düzenli olarak yürütülmesini sağlar.

2. Tespit: FATF'ın 40 tavsiye kararı ve buna benzer diğer bölgesel girişimlerle, şüpheli işlem bildirimlerinin yapılması karapara aklama suçu soruşturmalarında bir standart haline gelmiştir. Şüpheli işlem bildirim sistemi kurulurken, çoğu ülke veri toplama, bunları değerlendirme ve analiz etme faaliyetlerinin tek bir yapı bünyesinde merkezileştirme anlayışı benimsemiştir. Bu çerçevede baktığımızda MİB'ler aynı zamanda, kanun uygulama ve kovuşturma makamları ile özel finans sektörü arasında da bir tampon görevi üstlenmektedir. Bu açıdan MİB'ler karapara aklama ile mücadelede güven veren bir kurum haline gelmiştir (Egmont Grubu'ndan akt. Akyay, 2008:284).

Dünya bankasına göre bir MİB'in kurulması sırasında veya mevcut olan bir MİB'in fonksiyonlarının arttırılması aşamasında bir takım kararlar verilmesi gerekir:

1. Doğru modelin seçilmesi: Doğru MİB modelinin seçilmesi ülkenin kültürel ve ekonomik özelliklerinin ve hukuk ve kanun uygulama geleneklerinin bilinmesi ile yakından ilgilidir. Diğer bir ifadeyle, MİB'in temel özellikleri, o ülkenin denetimsel yapısıyla, idari ve yargı sistemleriyle ve de mali ve teknik kapasitesiyle örtüşüyor olmalıdır. Ayrıca, MİB'in kurulacağı ülkedeki devlet kurumlarının güçlü ve zayıf tarafları da akılda bulundurulmalıdır.

Buna göre, kurulacak MİB ya idari türde olacak, ya kanun uygulayıcı formatta kurulacak, ya adli bir hüviyete sahip olacak, ya da bunlardan en az ikisini bünyesinde barındıran karma bir yapıda olacaktır.

2. Kapasite ile ilgili mülahazalar: Mali soruşturmaların başarısı, soruşturmacının kalitesi ve mali istihbarat faaliyetlerini destekleyen teknolojik alt yapı ile doğrudan ilgilidir. Devlet, MİB çalışanlarının finansal analitik yetkilerini nasıl en etkin bir şekilde kullanabileceğini kararlaştırmalıdır. Bunun yanı sıra, bu yetkilerin en iyi sergilenebileceği yerin neresi olacağını; yani merkez bankası mı, maliye bakanlığı mı, polis mi ve adliye mi karar vermelidir. Zira MİB'i o ülkenin düzenleyici, idari, kanun uygulayıcı veya adli yapıları dışında bir yerde kurgulamak kaynaksal bir takım sorunları da beraberinde getirebilir.

3. Personel ile ilgili mülahazalar: İşe alma politikaları, kaynak, gizlilik ve kurumsal etkinlik anlamında etkilere sahiptir. İşe alınacakların geçmişi, formasyonu ve işe alma kıstasları hayati önem taşır. Öyleki, işe alma kıstasları, MİB'in bağımsızlık ve gizlilik ilkelerini de etkiler. MİB analistlerinin sahip olması gereken yüksek düzey beceri ve tecrübenin çok az bulunur olması yüzünden ülkeler diğer kurumlardan geçici görevle eleman çalıştırmaya yeltenebilmekteler.

Bu yaklaşım, kısa vadede faydacı, daha az masraflı ve de kurumlar arası bilgi alış veriş açısından daha etkin bir yöntem olarak görünse de, devletler bu uygulamanın MİB'in gizliliği anlamındaki mahzurlarını ve uzun vadede elverişli bir yöntem olmadığını göz önüne alarak karar vermelidirler (Dünya Bankası'ndan akt. Akyay, 2008:284).

2.4. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN FONKSİYONLARI

Mali istihbarat birimlerinin fonksiyonları çeşitli olmakla birlikte ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede önemli ve aktif bir görev alan MİB'ler şeklen ve yapısal olarak farklı türlerde oluştukları için görevleri genel itibariyle farklı ülkelerde olsalar dahi benzer özellikler göstermektedir.

MİB'lerin fonksiyonları genel olarak, bildirim ve bilgelerin toplanması, sınıflandırılması, analizi, ilgili birimlere iletilmesi, gerektiği hallerde araştırma ve soruşturma yapılması, bu soruşturma sonucunun gerekiyorsa savcılığa intikali, ülke

içinde ya da uluslararası alanda bilgi alışverişi, yükümlü gruplarının yükümlülük denetimlerinin yapılması, karaparanın aklanması ile ilgili konularda idari düzenlemelerin yapılması, görüş ve tavsiyelerde bulunulması gibi görevleri icra etmektedir (Kocasakal, 2000:145).

Karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile yapılan mücadelede etkin bir mali istihbarat birimi varsa daha başarılı olunacaktır. Mali istihbarat birimlerinin temel (çekirdek) fonksiyonlarının yanı sıra ek fonksiyonları da vardır.

2.4.1.Temel Fonksiyonlar

MİB'ler şeklen ve yapısal anlamda ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir de üç temel işlevi paylaşmaktadırlar: Verileri, gelen bilgileri almak, bu verileri analiz etmek ve karapara terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla işlenen verilerin dağıtımının sağlanması ve bu dağıtımın hem ulusal hem de uluslararası boyutta olmasıdır (Dünya Bankası'ndan akt. Akyay, 2008:28).

2.4.1.1.Merkezi Veri Toplama Fonksiyonu

MİB'ler, bilgi alma merkezi olarak, en önemli finansal bilgileri şüpheli işlem bildirimleri ve belirli bir tutarın üzerindeki nakit işlem bildirimleri gibi sürekli olarak yapılan bildirimler yolu ile sağladığı gibi sınır ötesi nakit hareketlerinin bildirimleri ve diğer pek çok kaynaktan elde edilen bilgilerden de yararlanması söz konusudur.

MİB'ler şüpheli işlem bildirimlerini ve nakit işlem bildirimleri ile elde edilen ve diğer kaynaklardan gelen bilgileri merkezi bir biçimde, tek elde toplamakta ve merkezi bir veri bankası oluşturmaktadır. Merkezi bir veri toplama fonksiyonu karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede olması gereken en temel ve ilk koşuldur. Bu bilgilerin tek merkezde toplanması MİB'lerin etkinliğini ve önemini artırmaktadır.

Asgari olarak bir MİB, şüpheli işlem bildirimleri ile ilgili olarak kendi veri tabanında, doğrudan veya dolaylı yoldan erişebildiği kanun uygulayıcı birimlerinin veri tabanlarında ve kamuya açık, idari ve ticari veri tabanlarında araştırma yapabilmelidir. MİB, ayrıca bunların dışındaki birimler ve finansal kurumlardan bilgi almak için onlarla irtibat kurabilmelidir (Üstün, 2007).

Şüpheli işlem ve nakit işlem bildirimi:

Aklama ile mücadelede, ekonomik olaylarla ilgili işlem yapan kişi ve kurumların yaptıkları işlemler konusunda yetkili mercilere bildirimde bulunmaları önleyici tedbirler kapsamında büyük önem arz etmektedir (MASAK, 2006:18).

Bu bildirim genel olarak iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birincisi, ekonomik olayların özelliği göz önünde bulundurularak, belirlenen belli bir tutarın üzerindeki nakit işlemlerin bildirimidir. İkincisi ise, herhangi bir tutarla sınırlı kalmaksızın, aklamaya yönelik olduğundan endişe edilen ve buna yönelik emarelerin mevcut olduğu durumlarda yetkili makamlar yapılan şüpheli işlem bildirimidir (MASAK, 2006:18).

FATF'ın 13. tavsiyesi ile ülkeleri zorunlu olarak şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü getirilmektedir. Buna göre, bir finansal kuruluşun, fonların suç faaliyetinden elde edilen gelir veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu konusunda bir şüphe veya şüpheyi gerektirecek geçerli bir neden bulunması durumunda bu şüphelerin derhal ve doğrudan mali istihbarat birimine bildirmelidirler (Üstün, 2003:27).

Aklama ile etkin mücadele sistemine sahip tüm ülkelerde finansal kuruluşlar ile finansal kuruluşlar dışındaki bazı belli başlı kuruluşların ve muhasebeci, yeminli mali müşavir ve avukat gibi serbest meslek sahiplerinin şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü bulunmaktadır. Aklayıcıların ve terörü finanse edenlerin kullanmak isteyecekleri çok geniş bir yelpazeyi içeren ve yükümlü olarak anılan bu kuruluş ve kişilerce aklayıcılar ve terörü finanse edenlerle ilgili ipuçları elde etme açısından çok kritik bir finansal bilgiler içermesi, muhtemel bu bildirimlerin ulusal düzeyde merkezi bir otoriteye yapılması büyük önem taşır (Aykın, 2009).

Ülkemizde şüpheli işlem bildirim zorunluluğu ilk kez, 13.11.1996 tarih ve 4208 sayılı Kanun'un 15.maddesine dayanılarak hazırlanan 02.07.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan ve yürürlüğe giren Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 12. maddesi ile getirilmiştir. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile de şüpheli işlem bildirimi ilk kez kanun düzeyinde yer almıştır. Şüpheli işlem bildirimleri ülkemizde MASAK'a yapılmaktadır.

Şüpheli işlem bildirimi ile suç gelirlerinin aklanmasına yönelik muhtemel işlemler konusunda yetkili otoritelerin uyarılması amaçlanmaktadır (Reuter'den akt. Aykın, 2009). Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele açısından şüpheli işlem bildirimleri ve bunların analizi ayrı bir yer tutmaktadır. Şüpheli işlem bildirimi sayesinde yükümlüler faaliyetlerini yürütürken aklamayla mücadele konusunda görevli kamu otoritelerinin gözü ve kulağı olmaktadır. Bir benzetme yapmak gerekirse, mali istihbarat birimi beyin, yükümlüler de şüpheli işlem bildirimi kanalıyla beyne iletiler yollayan duyu organları görevi görmektedir. Bu açıdan mali istihbarat biriminin birinci fonksiyonu, çeşitli kanallardan ilgili mali veri ve bilgileri almak şeklinde ortaya çıkmaktadır (Aykın, 2009).

Merkezi bir veri toplama fonksiyonunu icra eden MİB'ler açısından bu fonksiyonun en büyük avantajı karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeleyle ilgili olabilecek mali işlemlerin kapsamlı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesine olanak sağlamasıdır. Bilgilerin kapsamlı olması, mali bildirimlerde görünmeyen ve suç ile ilgili olması muhtemel bağlantıların görülmesini sağlar.

2.4.1.2. Bilgi Değerlendirme (Analiz) Fonksiyonu

Mali istihbarat birimlerinin rolleri, bazı işlemlere ilişkin bilgilerin toplanması ve saklanması ile sınırlı değildir. MİB, aldığı bilgileri soruşturma birimlerine ek katkı sağlayacak biçimde, değerlendirmeye elverişli ve anlamlı istihbarat bilgiye dönüştürmek için analiz etmelidir. Bu analizin seviyesi ve niteliği MİB'in yapısına göre değişse de genel olarak bu birimler, soruşturma birimlerine işlenmiş bilgi aktarımında katkı sağlamaktadırlar (Yıldırım, 2004:64).

FIU'ların ikinci temel fonksiyonu bildirim yükümlülüğü bulunan gerçek ve tüzel kişilerden alınan bildirimler ile diğer veri ve bilgilerin analizidir. Bu analizlerin amacı, söz konusu bildirimlerde yer alan veri veya bilgilerle diğer kaynaklardan sağlanan bilgilerin FIU tarafından zenginleştirilerek daha ileri bir araştırma ve soruşturmayı gerektirecek unsurlar ihtiva edip etmediği yönünden değerlendirilmesi, istihbarat üretilmesidir (Aykın, 2009).

Analiz işinin FIU tarafından, araştırma ve soruşturma işlemlerinin ise kanun uygulama birimleri tarafından yapılması şeklindeki kesin bir ayrımı tüm ülke

örneklerinde görmek mümkün değildir. Bu ayrım, ülkede tercih edilen FIU tipine göre farklılık gösterebilmektedir (Gleason ve Gottselig, 2004:56).

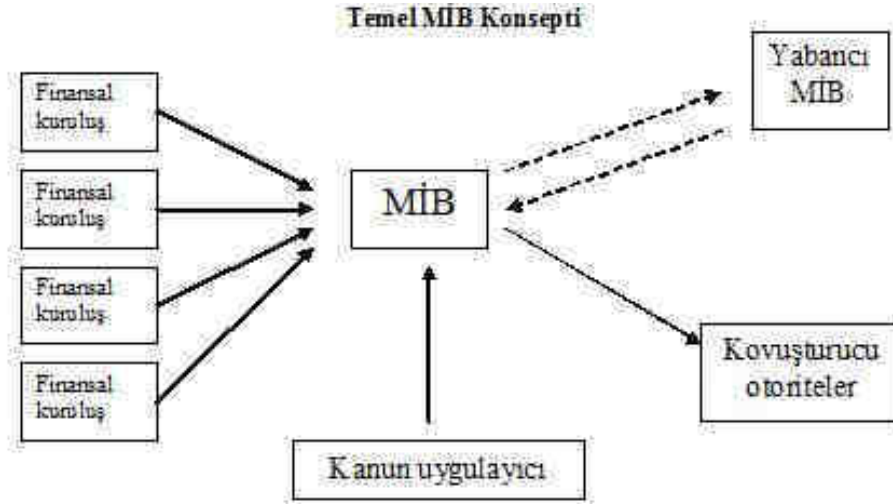
Bir idari kuruluşun mali istihbarat birimi sayılabilmesi için en azından şüpheli işlem bildirimlerini alma ve gerektiğinde ilgili birimlere aktarma fonksiyonuna haiz olması gerekmektedir. Toplanan bilgilerin genişliği, daha kapsamlı bir değerlendirme yapılmasına olanak sağlar. Bunun yanında yasa uygulama birimlerinin veri tabanları, diğer kayıtlar da analiz edilebilir değerdedir. Analiz etme ve değerlendirilebilir bilgi üretme kapasitesi, büyük ölçüde MİB veri tabanının zenginliğine bağlıdır. Bu analiz ayrıca yeni aklama yöntemlerinin tespiti ve aklama ile mücadelede yeni stratejiler geliştirilmesine de katkı sağlar (Yıldırım, 2004:64).

Bildirimlerin analizinde hangi yöntemin izleneceği, nelerin yapılacağı, ülkelerin bildirim sayılarına göre şekillenmektedir. Bazı ülkelerin bildirim sayısı binin altında iken bazı ülkelerde yüz binleri hatta bazen de milyonları bulabilmektedir.

Çok sayıda bildirim alan FIU'lar bu bildirimleri öncelik sıralamasına tabi tutarak önemli olanları ile uğraşmaktadırlar. Alınan önemli sayıda bildirimlerde, hemen analiz edilmeyenler, hem sonraki önemli bildirimlerin tespiti hem de operasyonel ve stratejik analizlerin yapılmasında önemli bir veri kaynağı olarak kullanılabilirler. Pek çok FIU, ilk alındığında öncelikli olarak değerlendirmedikleri bildirimleri “uyuyan veri” “sleeping data” olarak kaydetmekte ve daha sonraki dönemde gelen yeni bildirimlerle karşılaştırılmaktadır (Aykın, 2009).

Analiz edilmemiş bilginin hiçbir önemi yoktur. Bu nedenle bilgilerin analizi, MİB'lerin önemli bir fonksiyonudur. Bilgiler analiz edilmelidir ki bilgi paylaşımı yapılabilsin, bildirimlerin gerçekten şüpheli olup olmadığı anlaşılsın ve sıradan para yatırma, çekme, fon transferleri gibi işlemlerle karıştırılmasın.

Şekil 1: MİB'in işleyişi (Egmont Grubu, 2004)

Bildirim alındıktan sonra analiz süreci başlamakta, bilgiler işlenmekte, önemli ve şüpheli görülen bildirimler ile ilgili ilave bilgiler toplanmakta, elde edilen tüm veri ve bilgilerin çeşitli tür analizlere tabi tutularak ya kanun uygulama birimleri ve savcılıklara gönderilmesi gerekli bir dosya haline gelmekte ya da şüpheli bir durumun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Tabi bu bildirim sayıları gün geçtikçe arttığı için analiz için özel analiz programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. FIU tarafından alınan veya istenilen tüm bildirim ve verilerin analizinde üç tür analiz yöntemi kullanılır. Bunlar taktik, operasyonel ve stratejik analizlerdir. FIU'ların bu analizler sırasında kendi bünyesindeki veri tabanlarını, diğer kamu kurumlarınca tutulan ilgili veri tabanlarını, kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgi ve verileri diğer FIU'lardan alınan istihbari bilgileri, bildirimle ilişkin olarak bildirim yapanlardan ilave olarak istenilen bilgileri kullanması söz konusu olmaktadır (Aykın, 2009).

2.4.1.2.1. Taktik Analizi

Veri kurumlarının bildirdiği ya da MİB'in sağladığı diğer bilgilerin eşleşmesini içerir. Bu bilgiler; isim listeleri, adresler, telefon numaraları ve veri kurumlarının

ortaya koyduğu raporlardaki bilgileri içerir. Bu kurumlar taktiksel bilginin en basit formunu üretirken, MİB'lerden raporları kendi veri tabanlarındaki müşteri ya da işlem bilgileriyle ilgili raporlara ekler (Schott, 2006:6).

Bu verilerin kaynakları, MİB'in kendi verileri, halka açık kaynaklar, devlet tarafından tutulan bilgiler, kayıtlar, tüzel kişilerde ve diğer kuruluşlardan, bunların raporlarından gelen bilgiler ve diğer MİB'lerden gelen bilgilerdir.

2.4.1.2.2. Operasyonel Analiz

Operasyonel analiz soruşturma sürecini destekler. MİB'lerin yeni hedefler koymak, failler ve suç ortakları arasında ilişki kurmak, gelecekteki muhtemel adımları belirlemek için mümkün olan tüm bilgi kaynaklarını kullanmasıdır. Operasyonel analizin bir tekniği de mali profil çıkarmaktır. Bu bir grubun, kişinin ya da organizasyonun gizlediği geliri ortaya çıkarmayı amaçlar. Operasyonel analizde, alınan bilgi operasyonel istihbarata dönüştürülür ki, kanun uygulayıcılar (polis) ile savcılar tarafından kullanılabilirsin (Schott, 2006:7).

2.4.1.2.3. Stratejik Analiz

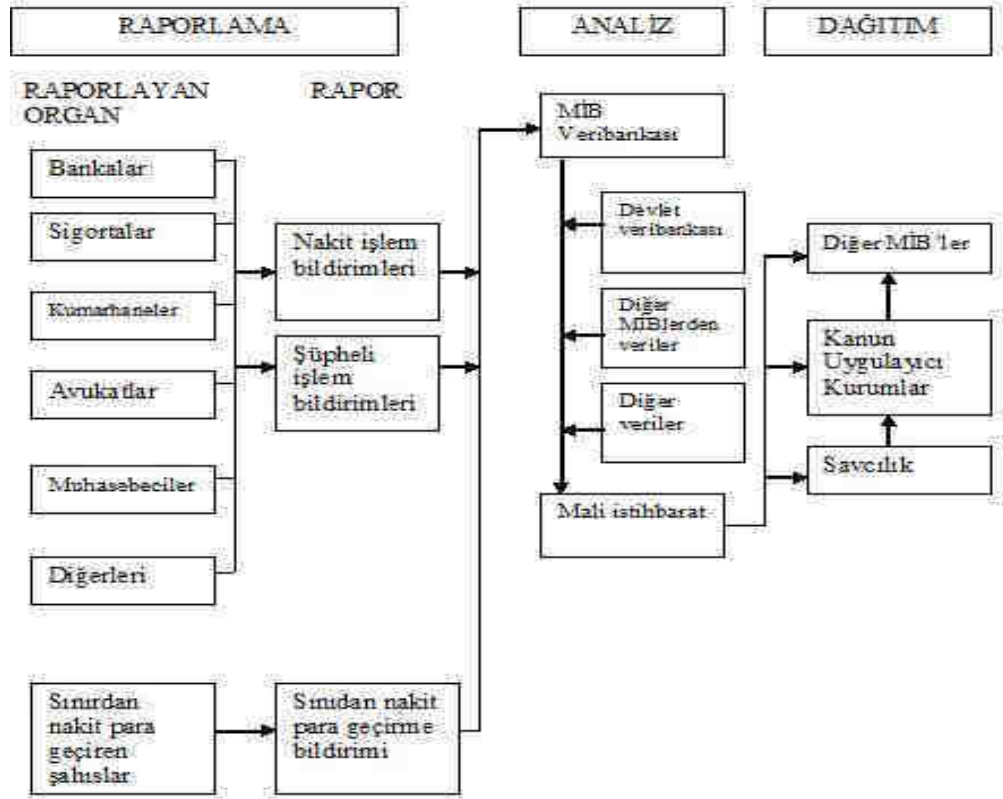
FIU için ilerde kullanılabilecek bilgileri oluşturur. En önemli özelliği kişiler ve özel bir olayla ilgili değil de daha çok yeni strateji ve faaliyetler için olmalıdır. Daha çok FIU'nun kurumsal mantığı ile ilgilidir. Tüm bilgiler toplandıktan ve analiz edildikten sonra oluşturulur (Schott, 2006:7).

2.4.1.3. Ulusal ve Uluslararası Bilgi Paylaşımı Fonksiyonu

FIU'ların üçüncü temel fonksiyonu analiz sonuçlarını ilgili birimlere dağıtmaktır. Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele görevinin yerine getirilmesi açısından FIU'ların elde ettiği mali istihbaratı ilgili diğer kamu kurumları ve gerektiğinde yabancı diğer FIU'larla paylaşması kritik öneme sahiptir. Özellikle fonları çok hızlı bir şekilde bir finansal kurumdan diğerine veya ülke dışına gönderilebilmesi nedeniyle FIU'ların mali istihbaratı ceza soruşturmaları amacıyla yetkili otoritelere mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde iletmesi gerekmektedir. FIU'nun mali istihbaratı hızlı bir şekilde iletilebilme yeteneği sadece ülkenin aklama ve terörün

finansmanı ile mücadeledeki etkinliğine değil aynı zamanda uluslararası etkinliğe de büyük katkı sağlar (Gleason ve Gottselig'den akt. Aykın, 2009).

Şekil 2: MİB'in bilgi akışı (Gleason ve Gottselig, 2004, s.4).

Karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanı uluslararası bir özellik taşıdığı için bunlarla mücadele de uluslararası işbirliği ve uluslararası bilgi değişimi önemli bir husustur. Bu bilgi değişimi daha çok Egmont Secure Web (ESW) kanalı ile sağlanır. Bu bilgi değişimi hayatı önemi sahiptir.

Ulusal alanda da MİB'ler, adli otoritelerle, yasa uygulama birimleriyle, polisle, mali kurumların yöneticileriyle ve diğer ilgili kuruluş ve bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliği içinde olmalıdır.

Bilginin zamanında paylaşılması, doğru zamanda doğru yere iletilmesi önemlidir. Bunun için bazı FIU'lar bilgi paylaşımını kendilerine gelen bildirimleri analiz edip raporladıktan sonra yaparken, bazı FIU'lar gelen ihbar ve bildirimi ilgili adli makama anında ilettikten sonra, gerekli olursa, adli mercilerden talep gelirse

raporlayıp vermektedir. Önemli olan husus FIU'ların aktif bir şekilde bu süreçte katılmasıdır.

MİB'nin temel fonksiyonlarından birisi karar vermede objektiflik, gelen bilginin zamanında işlenmesi ve katı bir gizliliğin korunması anlayışıdır. Bilgi paylaşımının olmazsa olmazı güven olduğuna göre, muhataplarının da güvenini kazanmış bir MİB kurmak etkin/verimli bir işbirliği için gereklidir. MİB'ler kendilerinden beklenen bu tür fonksiyonları icra edebilmek için de belli ölçüde bir operasyonel özerkliğe ihtiyaç duyarlar (Gleason ve Gottsellig'den akt. Akyay, 2008:28).

2.4.2. Ek Fonksiyonlar

Bir birimin, mali istihbarat birimi olarak isimlendirilmesi için veri toplama, bu verilerin analiz ve analiz sonucu elde edilen bilgilerin ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşımı gibi fonksiyonlara sahip olması yeterlidir. Ancak, uluslararası alandaki uygulamalarında MİB'lerin bu fonksiyonlarına ilave fonksiyonlar üstlendikleri görülmektedir.

Bu ek fonksiyonlara örnek olarak yükümlü grupların uyumu ile ilgili görevler, bu grupların eğitimi ile ilgili görevler, örneğin bu gruplar için rehber hazırlanması, konu ile ilgili kamuoyu bilincinin oluşturulması sayılabilir (FinTrac, 2004:7).

Genel olarak ek fonksiyonları; düzenleme ve denetim fonksiyonu, eğitim, araştırma, soruşturma ve yaptırım gibi çok çeşitli fonksiyonları vardır. Bunları sırayla incelediğimizde;

2.4.2.1. *Düzenleme/Denetim Fonksiyonu*

Mali istihbarat birimlerinin en büyük ve önemli bilgi kaynağı olan şüpheli işlem ve nakit işlem bildirimlerinin, bildirimde bulunmak hususunda yükümlü olan grupların MİB'lere bu bildirimlerin yapılıp yapılmadığı, kayıtların muhafaza edilip edilmediği gibi konularda MİB'lerin bir denetleme ve varsa eksiklik ona göre düzenleme yapma fonksiyonları vardır.

Yine yükümlölüklerle ilgili idari düzenlemelere gerek duyulması olağandır zira hiçbir ölkede konular detaylı hazırlanmamakta, uygulamayı göstermek amacıyla idari düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır. Yine bu düzenlemeleri yapmakla yetkili kılınan otoritenin de MİB olması olağandır. Bazı ölkelerde bu düzenlemelere uyumun denetimi de MİB’lerce yerine getirilmektedir.

Ölkeler, karapara aklama ile mücadelede, en büyük ihtiyaç olan denetim için, MİB’lerin kolluk kuvvetlerine teftiş desteğı sağlamasına izin verebilirler. Bu durumda MİB’in talep halinde diğler denetleme makamlarıyla bilgi paylaşması beklenir. Bu hususta, MİB’in diğler kurumlardan ek bilgi talebini, hatta dondurulacak, yakalanacak veya el konacak potansiyel malvarlığı değlerlerini belirlemeyi de kapsayan ilave kurumlarla çalışması gerekebilir (Schott, 2006:VII,15).

2.4.2.2. Yaptırım ve Yasa Uygulama Fonksiyonu

Çoğı Mali İstihbarat birimi, yasa uygulama modeline göre değil, idari modele göre örgütlenmiştir. Bu nedenle MİB’lerin çoğı polis birimleri gibi yasa uygulama gücüne sahip olmasa da, bazı durumlarda geçici önlemler almayı içeren yasa uygulama fonksiyonunu taşıyabilirler. Bu geçici önlemler ise malvarlığına tedbir konması gibi önlemlerdir (Schott’tan akt. Yıldırım, 2004:67).

MİB’lere geçici tedbirler alma yetkisi verilmesi hem mantıklıdır hem de hayati öneme sahiptir. Özellikle şüpheli ve nakit işlem bildirimleriyle karaparanın izini daha rahat sürebilme ve müdahale edebilme özelliğine sahip olan MİB’ler malvarlığı değlerlerinin normal kullanımlarını engelleyebileceğı gibi bu değlerlerin geçici olarak da dondurabilmesi fonksiyonuna da sahip olabilirler.

Bu gibi geçici tedbirler, MİB’lerin karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede, el konulması gerekli malvarlığı değlerlerini tespit etmesini gerektirir. Bu görev yerine getirilirken, MİB’lerin görevini daha iyi yapabilmesi için gerekli kaynakların elde edilebilmesine özel bir hassasiyet gösterilmelidir. Bunların başında ölkede içinde bilgi paylaşımı olabileceğı gibi diğler MİB’lerle bilgi paylaşımı da olabilir (Schott, 2006:16).

2.4.2.3. Soruşturma Fonksiyonu

Soruşturma fonksiyonunu daha çok adli modelde örgütlenmiş olan MİB'lerin yerine getirdiğini söylemek daha doğru olacaktır. Bu yetkiye göre MİB, karapara aklama ve terörizmin finansmanı suçlarında cezai soruşturmayı yapan bir birimdir. Bu tipte örgütlenmiş olan bir MİB'te bilgi değişimi için daha karmaşık ve bürokratik işlemlerin olduğu bir yapıya sahip olduğu için diğer MİB'lerle bazı sıkıntılar olabilmektedir.

Bu olumsuzluğun ortadan kaldırılabilmesi ve bilgi değişiminin daha sağlıklı yürütülebilmesi için ya bu karmaşık bürokratik yapı düzenlenmeli ya da adli modelin uygulandığı MİB modellerinde soruşturmanın genel soruşturma makamlarınca yürütülmesi sağlanmalıdır.

2.4.2.4 Danışma ve Eğitim Fonksiyonu

Karapara aklama ve terörizmin finansmanı suçları, üzerine yoğunlaşılacak ve çok disiplinli bir şekilde, uzmanlık gerektiren mücadele gerektirdiği için bunlarla mücadele için MİB'ler gibi özel birimler kurulmakta ve bu MİB'lerin personeline de ayrıca eğitim verilmektedir.

Her MİB, kendi personelinin eğitimini sağlamaktadır. Personel devamlı suretle yeni yöntem ve suç tiplerine göre eğitilmelidir. Kapasite, kaynak sağlama ve uzmanlaşma bu birimlerde hayati önem arz etmektedir. Bu eğitim sadece kendi personeli ile sınırlı olmayıp, şüpheli işlem ve nakit işlem bildirimi gibi konularda yükümlü olan tüzel kişileri ve gerçek kişileri de kapsamalıdır.

Ancak ülkeler tarafından eğitim ve danışma görevi MİB'ler verilmeden önce, gerek mali kaynaklar, gerekse insan kaynaklarının sınırlı olması göz önünde bulundurulmalı ve ek fonksiyon esas fonksiyonların önüne geçmemelidir (Yıldırım, 2004:68).

2.4.2.5. Araştırma ve İnceleme Fonksiyonu

MİB'ler, karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede, bilgileri alan, analiz eden, inceleyen bir birimdir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, ek

araştırmalara ihtiyaç duyulursa, MİB'ler bu araştırmaları yapmakta ve bunun için diğer kurumlardan da yardım alabilmektedir.

Tabi ki araştırma fonksiyonunun yerine getirilebilmesi için yeterli finansmana, personele ve uzmanlaşmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkeler buna göre planlama yapmak zorundadır. MİB'lerin ek fonksiyonlarını şu şekilde özetlersek:

- Aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleye ilişkin olarak getirilen yükümlülüklerle uyumun denetimidir.
- Aklama veya terörün finansmanı ile ilişkili olduğu yönünde ciddi şüphe delil bulunan durumlarda finansal işlemlerin durdurulması veya finansal varlıkların süreli olarak dondurulması,
- Gerçek ve tüzel kişi yükümlü grupların eğitimi,
- Aklama ve terörün finansmanı ile ilgili araştırmalar yapılması,
- Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda kamuoyu duyarlılığın artırılması,
- Aklama ve terörün finansmanına ilişkin soruşturma ve incelemelerde rol üstlenilmesi (Aykın, 2009).

Bazı FIU'lar sadece aklama ve terörün finansmanına ilişkin değil tüm finansal istihbaratın toplandığı ve depolandığı merkez fonksiyonunu görmektedir. FIU'larda uzun yıllar alınan şüpheli işlem ve finansal işlemlere ilişkin bildirimler nedeniyle önemli bir finansal bilgi ve istihbarat birikmektedir. Bu haliyle bazı FIU'lar finansal bilgi ve istihbaratın ulusal merkezi ana deposu haline gelmişler ve bu nedenle hazırlanan özel erişim programları ile kanun uygulama birimlerinin bu veri tabanlarına erişimleri mümkün hale gelmiştir. ABD mali istihbarat birimi FINCEN bu duruma uyan bir örnektir (Dünya Bankası'ndan akt. Aykın, 2009).

2.5. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN ÖRGÜTLENME MODELLERİ

2.5.1 Genel Olarak

Yıllarca, ülkeler karapara aklama ile mücadele amacıyla MİB'ler kurmuşlar ve bu MİB'ler aracılığıyla üç temel fonksiyonu yerine getirmeye çalışmışlardır. Buna rağmen MİB'lerin yapılanma şekilleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Bunun temel sebebi, 1990'lı yıllarda ilk MİB'ler kurulurken, uluslararası alanda herkesçe kabul görmüş bir MİB modeli olmayışı ve ülkelerin kendi içlerinde farklı yapılanmalara sahip olmalarındandır.

Netice itibariyle bugün Egmont Grubu'na üye 100'ün üzerinde MİB vardır ve karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede aynı temel fonksiyonları icra etmelerine karşı değişik ülke MİB'lerinin farklı yönleri vardır (Gleason ve Gottselig, 2004:9).

Bazı ülkeler MİB'i karapara aklama ile mücadelede kanun uygulayıcı birimlerin kullanacağı ikinci bir silah olarak tasarlamış ve bu da MİB'in kanun uygulayıcı veya soruşturmacı bir birim olarak doğmasına sebebiyet vermiştir. Bir kısım ülkeler ise MİB'e finans sektörü ile polis arasında bir tampon olma görevini uygun görmüş ve neticede MİB'lerini bu kurumların dışında ihdas etmişlerdir (Dünya Bankası'ndan akt.Akyay, 2008:286).

Bu kuruluşlar, Egmont Grubu tarafından, "suçtan kaynaklandığı sanılan aktiflere ilişkin ya da karapara aklamayla mücadele için ulusal mevzuat tarafından zorunlu tutulan mali bilgi bildirimlerinin kayıt(gerekirse talep), analiz ve yetkili makama aktarılmasından sorumlu ulusal, merkezi kurumlar" olarak tarif edilmiştir (Ergül, 2005:167).

Çok farklı çeşitlere sahip olmakla birlikte MİB'leri genel olarak:

1. İdari tip MİB
2. Bağımsız tip MİB
3. Kanun uygulayıcı (polis) tip MİB
4. Kovuşturucu (adli) tip MİB
5. Karma / melez tip MİB

Bağımsız model MİB'ler bazı yerlerde, bağımsız idari diye idari tip başlığında geçse de, biz burada bağımsız idari yerine bağımsız MİB, vesayete tabi idari yerine idari tip başlığı altında inceleme yapacağız.

Uygun modelin seçiminde bir dizi faktör rol oynar. Ülkede ki mali sektörün büyüklüğü, karaparanın aklanması ve terörün finansmanı probleminin boyutu, kolluk, istihbarat birimleri gibi ilgili kurumların yapısı ve bu alanda oynadıkları rol,

ülkenin adli yapısı ile anayasal sistemi, model seçiminde belirleyicidir (Yıldırım, 2004:58).

2.5.2. İdari Model

İdari tip MİB'ler çoğunlukla kanun uygulayıcı veya adli otoritelerin dışında bir yapının parçası veya bir idarenin gözetimindedir. Bazen bir bakanlık veya yönetimin altında ayrı bir kurum gibi yapılırlar, bazen de böyle bir denetim altına yerleştirilmezler ki o zaman da bağımsız MİB olarak adlandırılırlar.

İdari tip MİB olarak örgütlenmenin esas sebebi, mali sektör ile mali suçları araştıran ve soruşturan kanun uygulayıcı otoriteler arasında bir tampon oluşturma fikridir. Bu tür MİB'lerin konumu değişiklik göstermektedir: En yaygın uygulama maliye bakanlığı altında, merkez bankasına bağlı veya düzenleyici kurumun bünyesinde konumlandırılmaktadır. Birçok örnekte görüldüğü üzere MİB'i kanun uygulayıcı sistemin dışında oluşturma kararı, şu kararı da peşinden getirmiştir: MİB'in yetkileri şüpheli işlemin ve diğer tür raporların toplanması, analizi ve dağıtılması ile sınırlıdır ve onlara soruşturma ve kovuşturma yetkileri verilmemiştir (Gleason ve Gottselig'den akt. Akyay, 2008:287).

Bu modelde, devlet içindeki diğer birimlerin siyasi etki ve baskılarına maruz kalınabilmesi ve yükümlü gruplarının gittikçe çoğalması nedeniyle, bildirim almakla görevli kuruluşun bu gruplara yabancı kalması, olumsuzluk olarak değerlendirilebilir (Kocasakal, 2000:144).

Bu modelde bildirimler, soruşturma ve kovuşturma makamlarından önce, değerlendirilmek ve analiz sonucu gerekirse işleme konulmak üzere özel olarak oluşturulmuş idari tipteki MİB'lere yapılır.

İdari model, adli modele göre daha az bağımsız bir MİB yaratır. Ama mali sektörün güvenini sağlar, mali sistem hakkında daha çok uzmanlığa sahiptir, pek çok MİB idari modelde örgütlendiği için, bu modelde örgütlenmiş bir MİB'in muadili kuruluşlarla bilgi değişimi daha kolaydır (Yıldırım, 2004:59).

İdari bir otoriteyi, finansal kuruluşlar ile kanun uygulayıcı mekanizma arasında bir tampon yaparak, otoriteler, rapor vermekle yükümlü kurumların işbirliği seviyelerini daha iyi tespit edebilirler.

İdari tip MİB'ler, bankacılık sektörüne ve diğer işlem bildirimlerinde bulunmakla yükümlü oluşumlarca tercih edilen bir yapıdır (Gleason ve Gottselig'den akt. Akyay, 2008:287).

Dünya Bankası (2003) idari tip MİB'lerin avantaj ve dezavantajlarını şu şekilde sıralamaktadır:

Avantajlar:

- MİB'ler işlem bildiriminde bulunmak durumunda olan finansal ve diğer sektörlerle kanun uygulayıcı otoriteler arasında bir ara yüz gibi hareket ederler, bu şekilde gerekli bilgi kanun uygulayıcı birime ulaştırılır ama bunun yanında, bu kuruluşlarda kanun uygulayıcı kurumlar arasında direkt kurumsallaşmış linklerin oluşmasına da meydan vermezler.
- Finansal kuruluşlar aktarılan bilginin sadece karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile sınırlı kalacağını ve MİB'lerin kendi analizine bağlı kalacağını bilseler, bilgi vermek ve paylaşmak konusunda daha olumlu yaklaşırlar.
- MİB işlem bildiriminde bulunan taraflar için nötr, teknik ve uzmanlaşmış bir ara birimdir.
- MİB düzenleyici kuruma bağlı olarak kurulmuş ise zaten doğal muhataptır. Bütün diğer MİB tipleriyle de çok kolay bilgi paylaşımını sağlar.

Dezavantajlar:

- MİB kanun uygulayıcı yönetimin bir parçası olmadığından, mali bilgi paylaşımına dayalı kanun uygulayıcı tedbirleri almakta gecikmeler yaşanabilir, şüpheli bir işlemin dondurulması, bir şüphelinin yakalanması gibi.
- MİB genelde kanun uygulayıcı kurumların veya adli otoritelerin sahip olduğu delil elde edebilme yetkileri ile donatılmamıştır.
- MİB idari tip MİB'ler şayet tam anlamıyla bağımsız değillerse siyasi otoritelerin doğrudan müdahalesine daha açıktırlar ve bu tür MİB'lere kapalı kutu benzetmesi yapılır (Dünya Bankası'ndan akt. Akyay, 2008:288).

İdari tipte örgütlenmiş MİB'lere örnek olarak Fransa'da Maliye Bakanlığına bağlı TRACFIN, ABD'de FINCEN, Avustralya'da AUSTRAC ve Türkiye'de MASAK verilebilir. Bu idari tipte örgütlenenlerin teknik anlamda istihbarat yapmak üzere yapılanmadıkları bilinmektedir.

2.5.3 Adli (Kovuşturucu) Model

Adli model şeklinde örgütlenmiş MİB'ler, devletin adli kanadı altında veya daha çok mahkeme ve savcının sorumluluğu altında kurulmaktadır. Bu şekilde örgütlenmiş MİB'lere, cumhuriyet savcılarının adli mekanizmanın bir unsuru olduğu ve soruşturmacı birimlerin üzerinde yetkiye sahip olduğu kıtasal kanun geleneği olan ülkelerde rastlanmaktadır. Bu şekilde, savcılar sorumluluğunda olan MİB'ler, suç soruşturmalarını idare etme ve denetleme imkânına sahip olmaktadır (Gleason ve Gottselig, 2004:16).

Bu modelde, şüpheli işlem bildirimi, doğrudan, ilk incelemeler neticesinde şüphenin doğrulanması halinde soruşturma açabilecek olan savcılığa iletilmektedir.

Adli otoritenin yetkileri (müsadere, hesapların dondurulması, sorgulamalar, şüphelileri tutuklama ve aramalar) hiçbir gecikme olmaksızın kullanılmaktadır. Adli model MİB'ler banka sırları kanunlarının güçlü olduğu ve dolayısıyla adli veya savcılık otoriteleriyle, finansal kuruluşlar arasında işbirliğini temin için doğrudan bir bağlantının gerekli olduğu ülkelerde daha fonksiyoneldir (Gleason ve Gottselig'den akt. Akyay, 2008:290).

Yargının bağımsızlığı evrensel kabul görmüş bir ilke olduğu için adli model MİB'ler bağımsız bir yapıya sahiptir. Ancak, mali kuruluşlar ve diğer yükümlüler, şüpheli işlem ve diğer bildirimleri adli yapıda yer alan MİB'lere bildirmekten çekinirler ve her bildirimin ilgili şahıs hakkında bir soruşturmaya tabi tutulacağını düşünebilirler. Bu mali sektörde bir güven kaybına neden olabilir.

Aynı şekilde uluslararası alanda diğer MİB'lerin daha çok idari bir yapıda olduğu gerçeği, bilgi değişiminde bazı eksikliklere neden olabilmektedir. Ayrıca adli bilgi değişimlerinin adli istinabe kanalı ile yapılması, gayri resmi, esnek, hızlı ve delil olarak kullanılmayacak bilgilerin değişimine olanak vermemektedir. Bu da adli model ile diğer model MİB'ler arasında sorunlara neden olmaktadır.

Adli modelin temel avantajı, mali sektörden analiz ve işlem için bildirimlerde bulunan bilgi doğrudan adli kanadın bünyesindeki birime iletilmektedir (Gleason ve Gottselig, 2004:16).

Bu modelin dezavantajı, adli mercilerin bilgileri bir arada toplayıp bilgi akışını düzenleme ve adli yardımlaşma dışında uluslararası bilgi değişimi olanaklarına sahip olmamasıdır (Kocasakal, 2000:144).

Dünya Bankası, kovuşturucu (adli) tip MİB'lerin avantaj ve dezavantajlarını şu şekilde sıralamaktadır:

Avantajlar:

- Genelde siyasi müdahalelerden daha bağımsızdır.
- İşlem bildirimini doğrudan soruşturmayı ve adli süreci başlatacak birimin eline ulaşmaktadır.
- Adli yetkilerin (müsadere, hesap dondurma, sorgulamalar, tutuklamalar, aramalar gibi) derhal kullanıma imkân vermektedir.

Dezavantajlar:

- Önleme tedbirlerinden ziyade, soruşturma odaklı hareket eder.
- Kovuşturucu otoriteler, finansal kuruluşların doğal muhatabı değildir, karşılıklı güven tesis edilmelidir ki bu da zaman alabilir.
- Öte yandan kovuşturucu birimler bu tarz bir diyalogu sürdürecektir mali uzmanlığa sahip olmayabilirler.
- Finansal kuruluşların bildirilen işlemler dışındaki verilerine ulaşım resmi bir soruşturmanın başlatılmasını gerektirir.
- Bildirimde bulunan kuruluşlar karapara aklama ve terörizmin finansmanı dışındaki suçlarda da kullanılacağını bilseler, kovuşturucu birimlere bilgi aktarımında isteksiz davranabilirler.
- Adli sistem dışındaki MİB'lerle bilgi alışverişlerinde güçlük yaşayabilirler (Dünya Bankası'ndan akt. Akyay, 2008:290).

- Modelin benimsendiği Lüksemburg'ta mali istihbarat birimi olan Karapara Aklama Servisi (Money Laundering Service) Şüpheli işlem bildirimlerinin yapıldığı savcılık ofisinde (Public Prosecution Office) konuşlandırılmıştır. Savcılık ofisi, şüpheli işlem bildirimlerinin yanı sıra suçları tespit etmek ve kovuşturmak konusunda hukuki yetkiye de sahip olan adli bir kurumdur (Mitsilegas'ten akt. Değirmenci, 2007:274).
- Romanya, mali istihbarat birimi olan Aklama ile Mücadele ve Önlenmesi Ulusal Ofisi'nin (The National Office for Preventing and Combating Money Laundering), savcılık ofisinin hiyerarşik yapısı altında görev yapması nedeni ile adli modeli benimseyen ülkeler arasında yer almaktadır. Ofis, çok kapsamlı bir alanda görev yapan bankacılık ve finans kurumları ile diğer kişilerden aldığı aklama şüphesi bulunan bildirimleri almak, analiz etmek ve işleminden geçirmekle görevlidir. İşlemden geçirilen bu bilgi, veri hakkında aklama olup olmadığı kanaatini verecek savcılık ofisine iletilmektedir (Prelipceaunu'dan akt. Değirmenci, 2007:275).

2.5.4. Bağımsız model (Independent Model)

Bazı kaynaklarda bağımsız model yerine, idari model başlığı altında bağımsız idari ve vesayete tabi idari diye ayrım yapılmaktadır. Oysa bağımsız model yapılanması itibariyle idare içinde herhangi bir kurumun emri altında çalışmamaktadır.

Bağımsız model şeklinde örgütlenmiş MİB'lerin, adli, idari veya polisiye kurumlar ile hiyerarşik olarak bir ilişkisi bulunmamaktadır. Bu şekilde örgütlenmiş MİB'ler devletin hem soruşturma hem de diğer kurumları ile yakın ilişkisi içerisinde olduğu gibi özel sektörle yani mali kurumlarla da ilişki içerisinde.

Bağımsız mali istihbarat birimi modelini benimseyen ülkelerden birisi Yunanistan'dır. Yunan kanun koyucusu, karapara aklamanın kontrol edilmesi ve önlenmesinde görev alacak bir komite kurmayı uygun bulmuştur. Bu komite, bağımsız ve idari bir otorite olarak yapılandırılmış ve üyeleri aynı zamanda fonksiyonel ve kurumsal bağımsız görevleri ile de meşgul olmaktadır. Komite, bir temyiz yargıcının başkanlığında Yunan Bankerler Birliği (the Grek Bankers Association), Borsa Gözetim Komitesi(The Stock Market Supervision Committee) ve Kamu Düzeni Bakanlığı'nın Ekonomik Suçlar Birimi'nden (The Economic

Crimes Unit of the Ministry of Public Order) temsilcilerinden oluşmaktadır. Komite, MEMG'nin kriterlerine uygun olarak şüpheli işlem bildirimlerinin alınması, analizi ve soruşturması konusunda tek kurum olarak görev yapmaktadır (Mitsilegas'tan akt. Değirmenci, 2007:271).

Belçika'da CTIF, Hollanda'da MOT, bağımsız şeklinde örgütlenmiş MİB'lere örnektir.

2.5.5. Polis (Kanun Uygulayıcı) Model

Polis modeli de denilen bu modelde, şüpheli olduğu düşünülen bildirimler ve diğer bildirimler, bu işlemi almakla görevlendirilmiş polis birimlerine gönderilmektedir. Kendisine yapılan bildirimleri, polis birimi alır ve analizini yapar.

Polis birimleri tarafından alınan bildirimler belli bir analize tabi tutulduktan sonra suç unsuru taşıyorsa, ilgili birim tarafından soruşturma başlatılır. Mali sektördeki kuruluşlar bu birime bildirimde bulunmakta isteksiz davranırlar çünkü müşterilerinin polis soruşturmasına tabi olacağını düşünürler.

Mali istihbarat birimleri için polis modelinin seçilmesinin en büyük nedeni, veri koruma garantisinin yanında, alanında uzmanlaşmış kolluk kuvvetleri içinde bilginin toplanması, değişimi ve analiz edilmesi için getirdiği kolaylıklar olduğu düşünülmektedir. Bu kolaylıklar birçok Avrupa Birliği ülkesinde benzer modellerin benimsenmesine yol açmıştır. Örneğin Finlandiya 1998 yılında kabul ettiği 68 sayılı Kara Para Aklamanın Temizlenmesi ve Önlenmesi Kanunu (Act on Preventing and Clearing Money Laundering) ile polis modelini benimseyen ülkelerdendir (Mitsilegas'tan akt. Değirmenci, 2007:274).

Dünya Bankasına göre, kanun uygulayıcı tip MİB'lerin avantaj ve dezavantajları şu şekilde sıralanabilir:

Avantajlar

- Var olan bir yapının üzerine inşa edilir, o yüzden yeni bir kurum kurma ihtiyacı yoktur.
- Verilen finansal bilgidен maksimum kanun uygulama kullanımı sağlanır.

- Karapara aklama ve diğer ciddi suçlara hızlı bir kanun uygulayıcı reaksiyon sağlanır.
- Interpol gibi uluslararası yaygın kriminal bilgi paylaşımı ağları sayesinde bilgi paylaşımı temin edilir.
- Suç istihbaratına ve genelde de istihbarat toplumuna kolay erişim mümkün olur.

Dezavantajlar

- Önleme tedbirlerinden ziyade soruşturma odaklı hareket eder.
- Kanun uygulayıcı kurumlar finansal kuruluşların doğal muhatabı değildir, karşılıklı güven tesis edilmelidir, bu da zaman alabilir.
- Bir diğer risk de, kanun uygulayıcı birimler bu tarz bir diyalogu sürdürecektir mali uzmanlığa sahip olmayabilirler.
- Genelde MİB'ler belli bir limitin altındaki fon transferleri ile ilgili verileri alamamaktadır. Finansal kuruluşların bildirilen işlemleri dışındaki verilerine ulaşım resmi bir soruşturmanın başlatılmasını gerektirmektedir.
- Bildirimlerde bulunan kuruluşlar karapara aklama ve terörizmin finansmanı dışındaki suçlarda da kullanacağını bilseler de, kanun uygulayıcı birimlere bilgi aktarımında isteksiz davranabilirler.
- Benzer şekilde, bildirimde bulunan kuruluşlar kanun uygulayıcı birimlere şüpheli işlem dışındaki bilgileri vermekte isteksiz davranabilirler (Dünya Bankası'ndan akt. Akyay, 2008:290).

İngiltere'de NCIS, Almanya'da BKA, bu şekilde örgütlenmiştir. Bu şekilde örgütlenen bir MİB, kanun uygulayıcı bir kurumun sahip olduğu yetkilere de sahip olacaktır. Bunlara örnek olarak, işlemlerin dondurulması, şüphelinin yakalanması, mal varlığına el konulması verilebilir.

2.5.6. Karma Model

Bu modellere ek olarak her dört modelden de izler taşıyabilen yani idari modelden, adli ve bağımsız, polis modelinden de fonksiyonların yer aldığı karma biçimde örgütlenmiş mali istihbarat birimleri mevcuttur.

Karma tip düzenleme, temelde, bütün avantajları bir araya getirme girişimidir. Bazı MİB'ler bünyesinde, idari ve kanun uygulayıcı tiplerin özelliklerini barındırır, bazıları ise gümrük ve polisin yetkilerini içerir. Bazı ülkeler için bu durum, karapara aklama ile mücadele eden iki kurumun bir yapıda birleştirilmesidir. Diğer bir usul ise, idari tip bir MİB'de düzenleyici ve kanun uygulayıcı birimlerden elemanlar görevlendirilip, kendi kurumlarının yetkilerini kullanmaktadırlar (Gleason ve Gottselig'den akt. Akyay, 2008:291).

Yukarıda da belirtildiği gibi ülkelerin kendi durumlarına göre farklı MİB modelleri mevcuttur. Ama burada temel amaç karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile aktif ve verimli bir mücadele yapılmasıdır. Tabiki farklı MİB modellerinin olması, MİB'lerin arasındaki bilgi paylaşımını ve işbirliğini etkilemektedir. Netice itibariyle MİB'lerin yeri, statüsü, kuruluş şekilleri nasıl olursa olsun, onlardan şu üç temel fonksiyonu icra etmeleri beklenir; yükümlülerden bildirimlerin alınması, analizi ve ulusal düzlemde yetkin otoritelerle ve uluslararası platformda da gerekli görülen birimlerle bu bilgileri paylaşmalarıdır.

2.6. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN STATÜSÜ VE DİĞER PRENSİPLERİ

2.6.1. Konumu ve Statüsü

Mali istihbarat birimlerinin kurulması, karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede büyük bir adımdır. Bu birimler, ülkelerin özelliklerine göre suçla mücadele politikaları kapsamında oluşturulur ve bu birimlerin temel özellikleri, ülkelerin adli, idari ve yönetim yapısı ile tutarlı olmalıdır. Ayrıca bu birimlerin kurulması, uluslararası norm ve standartlara uygun olmalıdır.

Bir ülkenin mali suçlar bağlamında karşılaştığı olayların analizi ve MİB'in ülkenin suç politikalarını oluşturan hedeflere ulaşmada oynayacağı rol: MİB'in çerçevesini, konumunu ve fonksiyonlarını belirlemeye etki eder. Bunları sıralarsak:

- MİB'in temel hedefleri,
- Bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak yetki ve fonksiyonlar
- MİB'in sorumluluk alanına giren temel fonksiyonların yanı sıra ona verilen diğer yükümlülükler(örneğin, bildirimde bulunan kuruluşların yükümlülükleri yerine getirip getirmediğini denetleme, işlemlerin dondurulması gibi).
- MİB'in operasyonel özerkliğinin ve sorumluluğunun bulunup bulunmadığı,
- Temel işlem bildirim yükümlülükleri: Kim bildiriyor, neyi bildiriyor (örneğin; şüpheli işlem, nakit işlem, sınır aşan nakit hareketliliği),
- MİB'in büyüklüğü: MİB'e akan ve MİB'den ilgililere iletilen bilgi ve yüklenen diğer görevler bağlamında, bütçesi, personel sayısı v.s
- Diğer ulusal kurumlar, devlet organları ve diğer MİB'ler nezdinde bilgi paylaşımı anlamında MİB'in yeri, rolü,
- MİB'in idare içindeki yeri, özerklik ve sorumluluğu ve onu operasyonel yapan yetkileri (Dünya Bankası'ndan akt. Akyay, 2008:285).

2.6.2. Gizlilik Prensibi

MİB'ler yaptıkları faaliyetleri gereği bir gizlilik prensibi ile hareket etmelidir. Bu anlayış, finansal bilgilerin su istimaline karşıda ayrıca bir öneme sahiptir.

MİB'lerin bir başka birimin parçası olduğu durumlarda, örneğin polis modeli ya da adli modelde (savcılık bünyesinde), birime genellikle bir gizlilik genel görevlisi atanır. Böyle bir genel görevlinin yokluğu durumunda, bu gizlilik prensibinin uygulanması MİB'i kuran veya yöneten yasal şartlar içinde, bir kriminal veya etkili sivil yaptırımlar şeklinde uygulanmalıdır (Schott, 2006:VII,21).

MİB'lerin gizlilik sorumluluğu, bildirimde bulunan kişi ve kurumlara geri dönüşümü sağlama imkânını sınırlayacak şekilde olmamalıdır. Çünkü bildirim sonrası yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunun geri dönüşümü, hem MİB ve finansal kurumlar arasındaki ilişki, hem de bu kurumların daha etkili bildirimde

bulunması için gerekli olan mekanizmaları geliştirme yetkisine sahip olabilmesi için önemlidir. Gizlilik prensibi, MİB'lerin kendi aralarında uluslararası işbirliği ve paylaşımını engellemeyecek şekilde olmalıdır.

2.6.3. Uzmanlık Prensibi

MİB'ler, karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede uzmanlaşmış kadrolara ve yönetime sahip olan birimlerdir. Kadroların oluşumundan, bilgilerin değerlendirilmesine, personelin seçimine ve eğitimine, bilgilerin geri dönüşümünün yapılmasına kadar uzanan alanlarda bir uzmanlık söz konusudur.

Uzmanlık konusunda, MİB'ler kendilerine yapılan bildirimleri, sadece kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla kullanılmalıdır. Bu sınırları, bildirim yapan kuruluşlar ve şahıslar ile MİB'ler arasında karşılıklı bir güven duygusu oluşturulur. Bu prensip, uluslararası işbirliğini engellemeyecek şekilde olmalıdır (Schott, 2006:V11–22).

2.6.4. Özerklik ve Hesap Verebilirlik

Ülkeler, MİB'lerin politik etkidenden ve baskıdan bağımsız olmasını temin etmek zorundadırlar. Çünkü politik etkiye maruzken bir MİB'in, kendine gelen şüpheli bir işlem bildirimini tarafsız bir şekilde değerlendirmesini beklemek yanlış olacaktır. Bağımsızlık, finansal bilgilerin suiistimalini önleyecek ve MİB'lere bir koruma duvarı oluşturacaktır. Karapara aklama ile mücadelenin, günümüz teknolojisinin geliştiği bu ortamda, aklayıcıların her geçen gün yeni bir yöntem buldukları günümüzde, ne kadar zor olduğu ortadadır. Bunun için MİB'ler faaliyetlerinde baskılara maruz kalmadan hareket edebilmelidirler.

Bağımsızlık olmalıdır ama bunun yanında MİB'lerin gerektiği zaman, gerektiği şekilde, istenilen durumlarda hesap verebilirliği sağlanmalıdır. Bu hesap verme mekanizması her ülkenin kendi uygulamalarına göre, kendi prosedürüne göre değişebilmektedir.

2.6.5. Bilgi ve Geri Dönüşüm Prensibi

MİB'ler, yerine getirdikleri fonksiyonları gereği şüpheli işlem ve diğer bildirimleri alan, analiz eden, gerekli tespitleri yapan ve bunu ulusal ve uluslararası alanda

paylaşımında bulunan birimlerdir. Bu fonksiyonlarını icra ederken, bu bildirimde bulunan yükümlüler ile daima olumlu ilişki içerisinde olmalıdır. Yükümlü, şüpheli bir işlem bildiriminde bulunduğu zaman, sonuçlarıyla ilgili belirli sınırlamalar olsa bile bilgi alabilmelidir. Bu karşılıklı paylaşım yükümlülerin, karapara ile mücadeleye aktif bir şekilde katılımını sağlayabilmektedir.

MİB'ler, karapara aklama ile mücadelenin esaslarını belirleyen birimlerdir. Karşılıklı bilgi paylaşımı ve geri dönüşüm, yükümlülerin, bu mücadelede nereye bakmalarını ve gösterdiği gibi onlara bir mücadele rehberi de oluşturacaktır.

2.7. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİNİN FİNANSMANI VE ÖZEL SEKTÖRLE İLİŞKİSİ

2.7.1 Mali İstihbarat Birimlerinin Finansmanı

Karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele hedefiyle oluşturulan, bu alanda aktif rol alan ve büyük sorumlulukları olan MİB'lerin bir takım kaynaklara ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç ülkelerde kurulan MİB'lerin, o ülkede üstlenmiş olduğu görevlere göre azalıp artmaktadır. Bu açıdan, MİB'lerin sorumluluklarını belirlerken ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir. Bu birimlerde, personel yetiştirme, bilgi akışının düzenlenmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan teknik araçlarla ilgili olarak, gerekli kaynak sağlanmalıdır.

Birçok MİB, doğrudan devlet bütçesine bağlıdır. Bazı ülkelerde, bu birimler devlet bütçesinin bir parçası olmakla birlikte, birçok yönüyle de bütçe açısından özerk bir nitelik taşımaktadır. Bunlar daha çok idari tarzda, yönetsel olan MİB'lerdir. Adli model şeklinde örgütlenen MİB'lerin bütçesi ise genelde savcılık ve mahkeme bütçeleri içerisinde. Polis modeli şeklinde örgütlenen MİB'ler ise bütçe aynı şekilde güvenlik güçlerinin sahip olduğu bütçeden karşılanmaktadır (Gleason ve Gottselig, 2004:8).

Bazı mali istihbarat birimleri ise, aynı ülkede farklı bakanlıklarca finanse edilebilir. Örneğin Hollanda'da mali istihbarat birimi olan MOT'a hem Adalet Bakanlığı hem de Maliye Bakanlığı tarafından ayrı ayrı kaynak aktarılmaktadır. Az sayıda mali istihbarat biriminde ise kademeli olarak ya tamamen merkez bankaları ya da mali sektör tarafından finanse edilmektedir. Örneğin, Bolivya'da UIF, İtalya'da SAR, İspanya'da SEPBLAC ve Venezüella'da UNIF. Bazı mali istihbarat birimleri

ise doğrudan devlet bütçesinden pay alıp, başka hiçbir kurum ya da bakanlıkla muhatap olmazlar. Örneğin: Kolombiya’da UIAF, Panama’da UAF, Romanya’da ONPCSB.

Tüm ülkelerde, MİB’lerin görevlerini ifa ederken bir gider ve masraf olur. Burada önemli olan, yapılan masrafların karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede amaca ulaşma uğruna yapılmış olmasıdır.

Belçika’da, bazı kuruluşlar doğrudan doğruya mali istihbarat biriminin faaliyetlerini finanse etmektedir. Belçika’da, MİB’in giderleri, devlet bütçesinden katkı olmadan, adalet ve maliye bakanlığınca bütçenin üst sınırı belirlendikten sonra bütçe, sigorta şirketleri, süper marketler, ticari işletmeler ve merkez bankası gibi birçok kuruluşun katkılarıyla oluşturulur. Oluşturulan bütçe MİB’e tahsis edilir. Bunun en önemli avantajı, bütçe devlet tarafından tahsis edilmediği için, Belçika mali istihbarat birimi yani CTIF-CIF, kendini siyasi otoriteye karşı daha bağımsız hissedebilecektir. Bu bir avantaj gibi görünse de, bu birime her zaman toplum tarafından özel sektör ve diğer kuruluşlarca mali yardımda bulunacağı şüphesiyle karşılanmaktadır (Gleason ve Gottselig, 2004:9).

Sonuç olarak mali istihbarat birimlerinin, bütçeleri ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturulmalıdır. Bütçenin hangi kurum ya da bakanlıkça oluşturulduğuna bakılmadan, karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla devamlı desteklenmeli, ihtiyaçları en kısa sürede karşılanmalıdır.

2.7.2. Mali İstihbarat Birimlerinin Özel Sektörle İlişkisi

Birçok ülkede, karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede oluşturulan sistemde ve mali istihbarat birimlerinin kurulmasında özel sektörün etkisi vardır. MİB’lere gelen bilgilerin çoğu, özel sektör ve finansal sektörden gelmektedir. MİB’lerle özel sektör arasında oluşturulan bilgi alışverişi ve dayanışma, karapara aklama ile etkin bir mücadele için oldukça önemlidir.

Özel sektörle olan iyi ilişkiler birçok açıdan avantaj sağlar. İlk olarak, devletin MİB’lerle ilgili olarak özel sektörle görüş alışverişinde olması sonucu, piyasadaki şüpheli işlemler ile ilgili bilgileri mali istihbarat birimlerine iletilir. İkincisi, bu tür bilgi alışverişi ve karşılıklı danışma sonucu, özel sektörün ve devletin uyması gereken kurallar karşılıklı olarak belirlenmiş olur. Üçüncüsü, bilgi alışverişi

ve karşılıklı danışma, karapara ile etkin mücadele için yeni yol ve yöntemler oluşturulmasını sağlar. Son olarak, bu karşılıklı bilgi alışverişi ile ilgili kurum ve kuruluşlar, karapara ile mücadelede, yapması gerekenleri ve yapmaması gerekenleri fark ederek, mücadele için gerekli kurallara eksiksiz uymaya çalışır (Gleason ve Gottselig, 2004:7).

Karapara aklamanın artık sınır aşan bir özellik kazandığını, aklayıcıların her geçen gün yeni yöntemler bularak yasa dışı yollardan, elde ettikleri gelirleri yasal ekonomiye sokmaya çalıştıklarını görmekteyiz. Bu denli organize olmuş bir yapı ile mücadele için gerek ülkelerin gerekse uluslararası kuruluşların karşılıklı bilgi alışverişine ve dayanışmaya ihtiyacı vardır. Her ülkede muhakkak, kendi içerisinde özel sektörüyle, mali sektörüyle, devlet kurumları ile yakın bir işbirliği ve etkili bir iletişim ile hareket etmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ ARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ VE ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ

3.1. ULUSLARARASI BELGELERDE MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ

3.1.1. Genel Olarak

Yasadışı uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi organize bir şekilde ve uluslararası boyutta işlenen suçlarda son 30 yılda önemli ölçüde artış meydana gelmiştir. Bu artışa paralel olarak söz konusu suçlarla mücadele büyük önem kazanmıştır. Klasik yöntemlerle ve sadece ulusal düzeyde yapılan mücadeleler bu suçların önlenmesinde yeterli sonuçlar vermemiştir. Bunun üzerine uluslararası düzeyde etkin mücadele için bu suçlardan elde edilen gelirlerin yasal sisteme meşru bir gelir görüntüsü içinde sokulmasının önüne geçilmesi amacıyla aklama ile mücadele önlemleri gündeme gelmiştir (Aykın, 2007:33).

Suçtan kaynaklanan gelirler her zaman aklanma için aklamayı önleyici tedbirlerin uygulanmadığı veya etkin olarak uygulanmadığı ülkeleri tercih etmektedir (Yumuşak, 2004:45). Aklayıcılar ülkeleri seçerken şu faktörleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Aklamayı önlemeye yönelik düzenlemelerin mevcut olmaması veya yeterince etkin olmaması, banka veya müşteri sırrına sahip bankacılık sisteminin varlığı, büyük hacimli nakit hareketlerin yeterince dikkat çekmeyeceği nakit bazlı ekonomik sistemin bulunması, ticari şirket kurma süreçlerinin kısa ve zahmetsiz olması, ekonomik faaliyetlerin mümkün olduğu ölçüde kayıt dışı olması (Alp, 2000:13).

Küreselleşme ile birlikte suçlar ve suç örgütleri de uluslararası nitelik kazanmıştır. Karapara aklama suçunun en önemli özelliklerinden biriside, bu suçun uluslararası boyutunun olmasıdır. Bilişim teknolojisindeki gelişmeler, suç gelirlerinin aklanmasının daha kolay, hızlı, düşük maliyetli bir faaliyet olmasına neden olmuştur. Ayrıca bu gelişmeler, aklayıcılara pek çok yeni araç ve imkân sunmuştur. Küreselleşme ile birliktede, bu gelişen bilişim teknolojisi ile aklama yöntemleri sınır aşan, ülke tanımayan bir hal almıştır. Tüm bunlar, aklama suçu ile mücadelede

uluslararası işbirliğini zorunlu kılmış ve uluslararası, örgütlerin ve kuruluşların kendi içlerinde mücadele seferberliği başlatmalarına neden olmuştur.

Hem ülke ekonomilerine, hem de uluslararası ekonomiye oldukça zararı dokunan karapara aklama suçu için, uluslararası kuruluşlar mücadele politikaları oluşturulmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve diğer pek çok ilgili kuruluş tarafından belgeler oluşturulmuş, sözleşmeler yapılmış ve mücadele stratejileri benimsenmiştir. Bu düzenlemeler aracılığıyla, ülkeler hem mücadeleyi bir zorunluluk haline getirmişler, hem de etkin ve verimli bir mücadele için mali istihbarat birimleri oluşturmuşlardır.

Bugün birçok ülkede müstakil bir suç olarak kabul edilen karapara aklama konusundaki önleyici ve bastırıcı tedbirler, uluslararası girişimler tarafından getirilen ilke ve standartlar sayesinde gelişmiş ve mücadele araçları bu katkılar doğrultusunda zenginlik kazanmıştır (Üstün, 2008:19).

Uluslararası alanda oluşturulan metinlerde ve düzenlemelerde, mali istihbarat birimleri kurulmasının gerekliliği vurgulanmış, MİB tanımı yapılmış ve karapara aklama ile mücadelede önemi vurgulanmıştır. Ayrıca ülkelerin, MİB'ler aracılığıyla istenilen hususlara uymaları gerekliliği belirtilmiştir.

3.1.2. Mali Eylem Görev Grubu (FATF)

FATF (Financial Action Task Force), 1989 yılında G-7 ülkeleri (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) tarafından karapara aklamanın uluslararası alanda önlenmesi amacıyla OECD bünyesinde kurulmuştur. 11 Eylül 2001 tarihinden sonra vizyonuna terörün finansmanı ile mücadeleyi de dahil eden FATF'ın halen 32 ülke ve 2 bölgesel kuruluş olmak üzere toplam 34 üyesi bulunmaktadır.

Türkiye, 24 Eylül 1991 tarihinde FATF'a üye olmuştur. Ayrıca, FATF benzeri bölgesel kuruluşlar olan MENAFATF, MONEVYAL, APG, GAFİSUD “imtiyazlı üye” (associate member) sıfatına sahiptir (masak.gov.tr, 2009).

FATF faaliyetlerini, genel kurul toplantıları ve çeşitli konularda çalışmak üzere oluşturulan çalışma gruplarının gerçekleştirdiği toplantılar yoluyla yürütmektedir. FATF, her yıl, üç genel kurul toplantısı gerçekleştirmektedir. Bu

toplantılar her yıl genellikle Ekim, Şubat ve Haziran aylarında yapılmaktadır. Ayrıca FATF tarafından “Terörizm Finansmanı Çalışma grubu”, “AML/CFT Değerlendirmeleri ve uygulama Çalışma Grubu”, “Tipoloji Çalışma Grubu” ve “Geçici Grup” (Ad Hoc Grup) toplantıları ile özel sektörle yürütülen toplantılar düzenlenmektedir (masak.gov.tr, 2009). FATF tarafından önce 1990 yılında daha sonra revize edilerek 1996 yılında yayınlanan 40 tavsiye, 2003 yılında aklama konusunda ortaya çıkan yeni gelişmeleri ve iyi uygulama örneklerini dikkate alarak revize edilmiştir. Bu 40 Tavsiye, FATF tarafından, karapara aklamanın önlenmesi amacıyla, yasal, finansal, operasyonel ve uluslararası işbirliği konularında hazırlanan ve üye ülkelerce yerine getirilmesi istenilen standartları içeren kırk adet tavsiyeden oluşan metindir.

FATF tarafından, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de meydana gelen terör olaylarından sonra terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla 9 özel Tavsiye yayınlanmıştır.

FATF, suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı konusunda standart koyucu bir organ haline gelmiştir. Gerek FAFT üyesi ülkeler gerekse FSRBS, IMF ve Dünya Bankası, FATF tarafından hazırlanan 40+9 Tavsiye ve Metodolojiyi aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda temel referans ve değerlendirme aracı olarak dikkate almaktadır. Ülke mevzuatları, önleyici tedbirler ve uluslararası işbirliği tavsiye ve metodolojiye göre şekillenmektedir (Aykın, 2007:6).

FATF’ın 40 Tavsiyesi üç temel alan üzerine yoğunlaşmıştır.

1. Ülkelerin yasal sistemlerinin aklama ile mücadele açısından güçlendirilmesi
2. Finansal sistemin aklama ile mücadele konusundaki rolünün artırılması
3. Uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi (Aykın, 2007:6).

FATF, 40 tavsiye içerisinde, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Sistemi için Gerekli Olan Kurumsal ve Diğer Tedbirler”, “Yetkili Makamlar ve Yetki Kaynakları” başlığı altında düzenlenen 26–32 tavsiyelerinde, mali istihbarat birimlerine ilişkin düzenlemelere yer vermektedir.

26. Tavsiyede, Ülkeler, potansiyel karapara aklama ve terörizmin finansmanına dair şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alan (ve yetki verildiyse isteyebilen), analiz eden ve dağıtan bir merkezi birim olarak faaliyet gösteren mali istihbarat birimi kurulmalıdır. Mali istihbarat birimi, şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dahil, fonksiyonlarını yeterince yerine getirebilmek için gerekli olan mali, idari ve icrai bilgilere doğrudan veya dolaylı olarak zamanında erişebilmelidir diyerek mali istihbarat birimi kurma zorunluluğunu dile getirmiştir.

27. Tavsiye’de, ülkelerin karapara aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla incelemelerden sorumlu yasa uygulama birimleri kurmaları belirtilmektedir.

28. Tavsiye’de, yetkili otoritelerin karaparanın aklanması ve terörün finansmanı ile ilgili olarak yaptıkları incelemelerde kullanacakları bilgi ve belgeleri temin edebilmelerinin sağlanması belirtilmektedir. Bu yetki, mali kurumlar ve kişiler tarafından tutulan kayıtların sağlanması, gayrimenkuller ve müştemilatın aranması, delillerin ele geçirilmesi ve elde edilmesi için gerekli tedbirleri de içermektedir.

29. Tavsiye’de, denetim birimlerinin, inceleme yapma yetkisi de dahil, mali kurumların karapara aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesiyle ilgili yükümlülükleri yerine getirip getirmediğini izleme ve bu yükümlülüklere uymasını sağlama aksi takdirde idari yaptırımları uygulama yetkilerinin olduğu belirtilmektedir.

30. Tavsiye’de, ülkelerin, karapara aklama ve terörizmin finansmanıya mücadelede yer alan yetkili kurumlara yeterli mali, teknik ve personel kaynağı sağlaması gerektiği belirtilmektedir.

31. Tavsiye’de, ülkelerin politika üreten birimlerinin, mali istihbarat biriminin, yasa uygulayıcı birimlerinin ve denetim birimlerinin aralarında işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak etkin mekanizmaların gerekliliğine işaret edilmektedir.

Bu tavsiyelerden de anlaşılabileceği üzere, başarılı bir karapara aklama mücadele sisteminin oluşturulabilmesi için, bilgileri alan analize tabi tutan ve ilgili yerlere aktarabilen bir yapı gereklidir. Bu kurumsal yapı da, mali istihbarat birimidir.

FATF’ın mali istihbarat birimleri ile ilgili tavsiyelerinde genel olarak bu birimlerin gerekliliğine vurgu yapılmış, mali istihbarat birimleri ile yasa uygulayıcı

birimler ve politika üreten kuruluşlar arasında etkin bir işbirliğinin, ülkelerin karaparanın aklanması ile mücadele sürecine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

3.1.3. Mali İstihbarat Birimleri İle İlgili Temel Uluslararası Kriterler

FATF tarafından 2004 yılında, FATF ve FATF benzeri kuruluşların (FSRBS) karşılıklı değerlendirmelerinde ortaya çıkan tecrübeler ile IMF ve Dünya Bankası'nın Mali Sektör Değerlendirme programı (FSAP) çerçevesinde edilen bilgilerden de yararlanarak tavsiyeleri temel alan kriterlerden oluşan bir metodoloji belgesi hazırlanmıştır (Üstün, 2008:28).

FATF'ın üçüncü tur ülke değerlendirmeleri, "Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Standartlarına Uyum Değerlendirmesi metodolojisi" (Methodology For Assessing Compliance With Anti Money Laundering and Combatting the Financing of Terrorism Standarts) AML-CFT başlığı altında yayınlanan bu metodolojide yer alan kriterler esas alınarak yapılmaktadır. Metodolojide her bir FATF tavsiyesi için öngörülen 5 uyum derecesi bulunmaktadır: Uyumlu, büyük ölçüde uyumlu, kısmen uyumlu, uyumsuz ve uygulanamaz (Üstün, 2008:28).

FATF üye ülkelerin aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemini değerlendirirken aklama ile mücadeleye yönelik 40 Tavsiye ve terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik 9 Özel Tavsiye'deki hususları dikkate alarak oluşturduğu Metodolojiyi kullanmaktadır. Metodolojide ülkelerin mali istihbarat birimleri ile ilgili olarak getirdiği değerlendirme kriterleri aşağıdaki gibidir (FATF Metodoloji akt. Aykın, 2009).

Kriter-1: Her ülke yukarıda zikredilen, FATF'ın 26. Tavsiyesinde belirtilen niteliklere sahip bir FIU oluşturmalıdır. FIU oluşturulurken ülkeler, ayrı yeni bir kamu birimi şeklinde bir yapılanmayı tercih edebilecekleri gibi, var olan bir kamu otoritesinin içinde bir birim olarak da kurulabilir.

Kriter-2: FIU veya başka bir yetkili otorite, finansal kuruluşlar ve diğer bildirim yükümlülüğü bulunanlar için raporlama şekli, raporlamada kullanılacak formlar ve raporlama sırasında uygulanacak kurallar konusunda rehber hazırlamalıdır.

Kriter-3: FIU, şüpheli işlem bildirimlerinin analizi dahil, fonksiyonlarını uygun şekilde yerine getirebilmek için finansal ve idari verilerle kolluğun verilerine doğrudan veya dolaylı olarak ancak zamanında erişebilmelidir.

Kriter-4: FIU, bildirimde bulunma zorunluluğu bulunanlardan fonksiyonlarını uygun şekilde yerine getirmek amacıyla ihtiyaç duyduğu ilave bilgileri doğrudan veya başka bir yetkili otorite aracılığı ile alma konusunda yetkili olmalıdır.

Kriter-5: FIU, aklama veya terörün finansmanı ile ilgili bir durum söz konusu olduğunda gerekli işlemlerin veya soruşturmanın yapılması amacıyla elindeki bildirim ve analiz sonuçlarını diğer kamu kurumlarına aktarma konusunda yetkili kılınmalıdır.

Kriter-6: FIU, herhangi bir müdahale veya etkiye maruz kalmayacak şekilde yeterli operasyonel bağımsızlık ve otonomiye sahip olmalıdır.

Kriter-7: FIU'nun uhdesinde bulunan bilgiler güvenli bir şekilde korunmalı ve sadece kanunların belirlediği sınırlar çerçevesinde paylaşılmalıdır.

Kriter-8: FIU, faaliyetleri ile aklama ve terörün finansmanına ilişkin istatistik, tipoloji ve eğilimleri içeren kamuoyuna açık periyodik raporlar yayınlamalıdır.

Kriter-9: FIU oluşturan ülkeler Egmont Grup üyesi olmayı düşünmelidir.

Kriter-10: Ülkeler Egmont Grubu'nun mali istihbarat birimleri arasında aklama olayları ile ilgili bilgi değişimleri için oluşturduğu bilgi değişim amaç ve prensiplerine uygun hareket etmelidir.

3.1.4. Egmont Grubu

Egmont Grubu, Belçika ve ABD'nin karapara aklama ile mücadeleden sorumlu birimleri CTIF ve FINCEN'in girişimleri sonucu, 9 Haziran 1995'te Brüksel'de Egmont Sarayı'nda 24 ülke ve 8 uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur. Grup adını, toplantının yapıldığı Egmont Sarayı'ndan almıştır. Grubun halen 106 ülkeden mali istihbarat birimi üyesi bulunmaktadır.

Egmont Grubunun amacı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin programlarına destek sağlamak için mali istihbarat birimleri arasında bir işbirliği oluşturmaktadır. Bu işbirliği; mali istihbarat

değişiminin sistemleştirilmesi ve genişletilmesi, mali istihbarat personelinin kabiliyetlerinin ve uzmanlıklarını artırmak ve yeni teknolojilerin uygulanması suretiyle mali istihbarat birimleri arasında daha iyi bir iletişim sağlamak amacına yöneliktir. Egmont Grubu'nun Amaç Bildirgesi (Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units), grubun çalışması için bir zemin oluşturmaktadır (Mihalyi'den akt. Değirmenci, 2007:155).

Egmont Grubu'nun 1996 yılında Roma'da yaptığı toplantıda bir FIU tanımı kabul edilmiştir. 2004 yılında ise bu tanım terörün finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde belirttiğimiz bu tanımla amaç en azından grubun çalışmalarına yön verebilmek için ortak kriter oluşturmaktadır.

FIU tanımı yapılmasıyla, karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili FATF ve diğer uluslararası organizasyonlardan farklı olarak Egmont Grubu'na ait ve onun faaliyetlerinde esas olacağı tanıtıcı ve ayırt edici ortak bir kavram geliştirmektedir. FIU tanımı yapılırken bir yandan, FIU'ların diğer idari birimlerden farkı vurgulanmaya çalışılırken, diğer yandan da bu birimlerin içerisinde yer aldıkları teşkilatların yapılarına göre idari, adli ya da polis kapsamında olmalarına değinilmiştir (masak.gov.tr, 2009).

Uluslararası karapara aklamayla mücadele eden kuruluşlar ve mali istihbarat birimlerini bünyesinde barındıran Egmont Grubu'nun içinde, “Mevzuat Çalışma Grubu” küresel mali istihbarat birimi ağını genişletme ve geliştirme üzerine yoğunlaşmaktadır. Potansiyel aday mali istihbarat birimleri ile ön iletişim kurmaktan ve değerlendirmeler yapmaktan sorumludur. “Operasyonel Çalışma Grubu” üye mali istihbarat birimlerinin operasyonel bölümleri arasında arttırılmış işbirliğini teşvik etmekte ve mali istihbarat birimleri tarafından toplanan bilgileri kullanarak çalışma ve tipolojilerin geliştirilmesinin koordinesini sağlamaktadır. “Bilgi Teknolojisi Çalışma Grubu” MİB'ler arasında elektronik bilgi değişimini kolaylaştırmak için çalışmalarda bulunmakta, bilgi teknolojisi ile ilgili konularda diğer çalışma gruplarına destek sağlamaktadır. “Eğitim Çalışma Grubu” üye ülkelerin mali istihbarat birimlerinin ihtiyaçlarına dayalı olarak uluslararası ve bölgesel seminerler düzenlenmekte, arındırılmış örnek olay çalışmaları dağıtmakta ve dünya çapında teknik yardım koordinasyonu sağlamak üzere diğer uluslararası organizasyonlarla

birlikte çalışmaktadır. Grubun hedefleri doğrultusunda temel kararları ise üye ülkelerin FIU'larının başkanlar düzeyinde temsil edildiği “Genel Kurul” toplantılarında ele alınmaktadır (Aydın, 2008:213).

FIU'lar arası bilgi değişiminin daha kapsamlı ve sistematik hale getirmek için Egmont Grubu'nun çalışmaları kapsamında iki önemli gelişme sağlanmıştır. Bunlardan ilki; “Egmont Güvenlik Ağı” (Egmont Secure Web-ESW) olarak adlandırılan, FIU'lar arası bilgi değişimi dahil, doğrudan ve hızlı bir iletişimi sağlayan bir bilgisayar ağı sistemi; diğeri ise sistematik olarak bilgi değişimini amaçlayan “Memorandum of Understanding-MOU” dur (masak.gov.tr, 2009).

Türkiye, Egmont Grubu'na üye olmak için Şubat 1998'de müracaat etmiş ve Haziran 1998'de üyeliğe kabul edilmiştir. FIU olarak görevinin ifa eden MASAK, 5549 sayılı Kanunun 19/1'inci maddesinin (m) bendi ile yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmakla yetkili kılınmıştır. MASAK, Mayıs 2001 tarihinde de ESW'ye dahil olarak ve güvenlik ağı bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır. Ayrıca MASAK, değişik MİB'lerle mutabakat muhtırası imzalamıştır.

Mali İstihbarat Birimlerinin, karapara aklama ile mücadele de etkin bir rol alması açısından Egmont Grubu oldukça önemlidir. Egmont Grubu, değişik ülke MİB'leri arasında, örgütlenme biçimlerine bakmaksızın bilgi alışverişi ve haberleşme açısından en iyiye ulaşmak için önemli bir kuruluştur. MİB'ler arası bilgi değişiminde adeta bir beyin görevi ifa etmektedir. Ayrıca karapara aklama ile mücadelenin uluslararası boyutuna da dikkat çekmektedir.

3.1.5. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

Karapara aklama ile mücadelede, Avrupa birliği etkin olarak mücadelenin yapılması için bazı düzenlemelerde bulunmuştur. Bu düzenlemelerde mali istihbarat birimleri ile ilgili hususlarda yer almıştır.

3.1.5.1. 91/308/EEC Sayılı Direktif

10 Haziran 1991 tarihinde “Mali Sistemin Karapara Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik 91/308 sayılı Konsey Direktifi” karaparanın aklanması ile mücadele konusunda Topluluk Müktesebatı içerisinde yer alan ilk bağlayıcı düzenlemedir. Direktifin amacı; sermaye akışını ve mali hizmetlerin sunulmasını sınırlamadan mali sistemin karapara aklanmasında bir araç olarak kullanılmasının engellenmesidir. Direktif esas itibarıyla Viyana Konvansiyonu ve FATF’ın 40 Tavsiyesi temel alınarak hazırlanmıştır (masak.gov.tr, 2009).

Direktif, finansal kuruluşların; müşterinin kimliklerinin tespit etmelerini, kimlik tespitine yönelik iş ve işlemlerle ilgili kayıtları saklamalarını, karapara aklama şüphesi taşıyan işlemleri yapmaktan kaçınması ve böyle bir işlemle ilgili durumu yetkili birimlere iletmelerini, karapara aklamayı engelleyecek iç kontrol yöntemleri geliştirmelerini, çalışanlarını bilgilendirmelerini öngörmüştür (Üstün, 2008:23).

Direktifin 6’ncı maddesinde kredi kurumlarının ve mali kurumların bilgi verme yükümlülükleri düzenlenmiştir. Buna göre; üye devletler, kredi kurumları ve mali kurumların yöneticileri ve personelinin, aklama ile mücadeleden sorumlu makamlarla işbirliği yapmasını sağlayacaklardır. Bu işbirliği şüpheli işlemlerin bildirimi ve yetkili makamların talebi halinde istenilen bilginin verilmesini içermektedir. Şüpheli işlem bildirimleri, aklama ile mücadeleden sorumlu makamlara gönderilecektir (Değirmenci, 2007:209).

Bu direktif de, özellikle mali istihbarat birimlerinin adı doğrudan zikredilmese bile, MİB’lerin en büyük bilgi kaynağı olan şüpheli işlemlerin bildirim zorunluluğunu ve bilgilerin ilgi kurumlara yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

3.1.5.2. 2000/642/JHA Sayılı Konsey Kararı

17 Ekim 2000 tarih ve 2000/642 /JHA sayılı Konsey kararının önsözünün 2’nci paragrafında, tüm üye ülkelerin, karaparanın aklanmasını önleme amacıyla şüpheli mali işlemler ile öncül suçlar arasında bağ kurmayı amaçlayan ve 308 sayılı direktif hükümleri uyarınca alınan bilgileri toplayan ve analiz eden mali istihbarat birimleri ile ilgili düzenleme yapmalarının gerektiği ifade edilmektedir (Değirmenci, 2007:267).

Bu konsey kararının 1. maddesine göre üye devletler, karapara aklama ile mücadele amacıyla elde edilen bilgilerin toplanması için mali istihbarat birimleri kurmalı veya mevcut idari kurumlar arasında bir kurumu bu fonksiyonu yerine getirmekle görevlendirmelidirler. Kurulan ya da belirlenen bu birimler, karapara aklama ile ilgili bilgileri toplama ve analiz etme sırasında gerekli koordinasyonu sağlarlar (Avrupa Birliği, 2000).

Kararın 2. maddesinde ise “Üye devletler, mali istihbarat birimlerinin bu kararın amaçları doğrultusunda her bir üye devlette tek bir birim olarak kurulmasını ve aşağıdaki tanıma uyulmasını sağlar” denilmiş ve hemen ardından şu MİB tanımı yapılmıştır (Yıldırım, 2004:54).

“Karapara aklama ile mücadele amacıyla, suç gelirlerine dair veya ulusal kurallar ve düzenlemeler uyarınca talep edilen açığa çıkmış mali bilgileri toplamak (ve izin verildiği sürece bu bilgi bilgileri talep etmek) incelemek ve sorumlu makamlara iletmek ile görevli merkezi, ulusal birim”

Yukarıda belirtilen tanım, Egmont Grubu tarafından kabul edilen tanımdır ki bu da, Avrupa Birliği ülkelerinin Egmont Grubu ile olan ilişkilerini ve bu gruba olan bağlılıklarını ortaya koymaktadır. AB üyesi ülkeler, Egmont Grubu’na dahil olarak, bu grup tarafından ortaya konan düzenlemeleri de başarıyla gerçekleştirmektedirler.

3.1.5.3. 2001/97/EC Sayılı Direktif

19 Kasım 2001 tarihinde onaylanan Finansal Sistemin Karapara Aklama Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Dair 91/308 sayılı Direktifi değiştiren 2001/97 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi, karapara aklama ile mücadele kapsamındaki öncül suçları, sadece uyuşturucu suçları ile sınırlı tutmayıp, organize suçlar, yolsuzluk suçları, sahtecilik, üye devletin ceza hukukunda ağır hapse neden olabilecek suçlar olarak genişletmiştir (Üstün, 2008 :24).

Bu direktifte, mali istihbarat birimleri ile ilgili doğrudan bir düzenleme olmamakla birlikte, şüpheli işlem bildirimlerinin ilgili makama yapılması gerektiği belirtilmiştir.

91/308/EEC sayılı Direktifin şüpheli işlem bildirimini düzenleyen 6’ncı maddesinde yapılan değişiklik ile yine Direktif’te sayılan bütün kurumlar ve kişiler

şüpheli işlem bildiriminde bulunmakla yükümlü kılınmakla birlikte; avukatların gizlilik yükümlükleri göz önünde bulundurularak, üye ülkelere, avukatlara organize suç ile bağlantılı karapara aklanması şüphelerinin karapara aklama ile mücadeleden sorumlu yetkililere değil ancak barolar birliğine ya da eşit profesyonel birimlere bildirmelerine izin veren bir alternatif sunulmaktadır (masak.gov.tr, 2009).

3.1.5.4. 2005/60/EC Sayılı Direktif

2005/60/EC Sayılı Direktif, üye devletlerin mali istihbarat birimi kurma zorunluluğu getirmesi açısından oldukça önemlidir. Bu direktifte mali istihbarat birimleri ile ilgili hususlara ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Üçüncü direktif olarak adlandırılan bu direktifle birlikte Mali Sistemin Karaparanın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine İlişkin 1991/308/EEC sayılı Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi yürürlükten kalkmıştır. Bu direktifle birlikte Avrupa Birliği üyesi ülkelerin karapara aklama ile mücadele mevzuatlarında yapmaları gereken düzenlemeler belirtilmiştir. Direktifin getirdiği en büyük yeniliklerden biri, direktifte sayılan bütün önleyici tedbirlerin terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmesidir (masak.gov.tr, 2009).

Direktifin 21'nci maddesine göre her bir devlet, karapara aklama ve terörizm finansmanı ile etkin olarak mücadele etmek amacıyla mali istihbarat birimleri oluşturmalıdır. Mali istihbarat birimleri, terörizmin finansmanı ve karaparanın aklanması ile ilgili bilginin alınması, analizi ve yetkili birimlere gönderilmesinden sorumludur. Ayrıca bu birimlerin görevlerini yerine getirebilmeleri için doğrudan veya dolaylı mali, idari ve adli bilgilere ulaşımı sağlanmalıdır (Değirmenci, 2007:220).

Direktifin 22'nci maddesinde şüpheli işlem bildirimi ve bilgi verme yükümlükleri düzenlenmiştir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesinden direktifin kapsamına giren kişiler ve kurumların yöneticileri ile çalışanları sorumludur. Buna göre; direktif kapsamındaki kişiler ile kurumların yöneticileri ve çalışanları, karapara aklama veya terörün finansmanı fiillerinin icra edildiği veya teşebbüs edildiğini bilir, şüphelenir veya şüphelenmesi için makul nedenleri olursa, bu durumu mali istihbarat birimlerine bildirir. Ayrıca mali istihbarat birimleri tarafından talep edildiğinde gerekli bilgiyi vermekten sorumludurlar (Değirmenci, 2007:221).

Yine direktifle gelen diğ er bir yenilik, “müşterini tanı (Customer Due Dilligence-CDD)” ilkesinin ilk defa düzenlenmesi olmuştur. Müşteri  zen ilkesi; müşterinin kimlik tespiti ve kimlik teyidi, müşterinin i  bilgilerinin temini, müşterinin risk bakımından sürekli bir şekilde takip edilmesi hususlarını kapsar (masak.gov.tr, 2009).

Avrupa Komisyonu’nun Mayıs 2005 tarihinde kabul ettiği Finansal Sistemin Karapara Aklama ve Terörizm Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının   nlenmesine dair 2005/60 sayılı bu direktifte, diğ er maddelerinde de mali istihbarat birimleri ile ilgili hususlara yer verilmiştir. Özellikle   pheli işlem durumlarının hemen mali istihbarat birimlerine iletilmesi gerektiği hususları ilgili maddelerde de yer almıştır. Ayrıca  ye devletlerin, mali istihbarat birimleri veya diğ er yetkili otoriteler tarafından yapılan karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile ilgili analiz ve soru tırmalarda kullanılmak üzere direktifte belirtilen bazı dokümanları en az 5 yıl saklanması gerektiği belirtilmiştir. Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleyi de esas alan direktif; müşterini tanı prensibi, bildirim yükümlülüğü, kayıtların ve verilerin saklanması ve uygulamaya yönelik tedbirler kapsamında yükümlülükler getirmiştir. Direktif bundan önce, bu konuda çıkarılan iki direktifin yerini almıştır.

3.1.6. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri

Avrupa Konseyi’nin R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı, 141 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 198 Sayılı Avrupa Konseyi sözleşmesi, karapara aklama ile etkin bir mücadele ve uluslararası işbirliği açısından önemli düzenlemelerdir. Bunlardan  zellikle R(80) 10 sayılı Tavsiye Kararı, aklanma ile mücadele ile ilgili ilk uluslararası belge olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca 198 sayılı sözleşmede mali istihbarat birimleri ile ilgili düzenlemeler vardır.

3.1.6.1. Avrupa Konseyi’nin R(80) 10 sayılı Tavsiye Kararı

Aklama ile mücadele ile ilgili ilk uluslararası belge Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 27/671980 tarihli toplantısında kabul edilen R(80) 10 sayılı Yasadışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin  nlemler Tavsiye Kararı’dır. Kararın alınmasının altında yatan temel nedenler; Avrupa’da suç fiillerinin artması,

suçlardan elde edilen fonların bir ülkeden diğerine transfer edilmesi, bu fonların aklanması suretiyle ekonomik sisteme sokulmasının önemli sorun haline gelmesi ve böylece daha sonraki suç fiillerinin işlenmesi konusunda suçluların cesaretlenmesidir. Tavsiye kararında belirtilen olgularla mücadele için, uluslararası koordinasyon ve işbirliğinin artırılması bu kapsamda üye ülkelerin bankacılık sistemlerinin uyması gereken kimlik tespitine ilişkin bazı önlemler getirmeleri tavsiye edilmiştir (Aykın, 2007:2).

3.1.6.2. 198 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi

1990 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında 141 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu), uluslararası gelişmeler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek güncellenmiş ve bu kapsamda hazırlanan Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, El konulması ve Müsaderesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi 16 Mayıs 2005 tarihinde imzaya açılmıştır. Bu sözleşmenin Strazburg Konvansiyonu ile temel farklılıklarından biri aklama suçunun yanı sıra terörizm finansmanında kapsayacak şekilde genişletilmesidir (masak.gov.tr, 2009).

Sözleşme her bir taraf devletin; Sözleşmenin “Ulusal Seviyede Alınacak Tedbirler” başlıklı III’ncü “uluslararası İşbirliği” başlıklı IV’ncü “Mali İstihbarat Birimleri Arası İşbirliği” başlıklı V’nci bölümlerindeki hükümleri terörün finansmanına da uygulanmasını sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri almaları gerektiği belirtilmiştir (Üstün, 2008:25).

Sözleşmede mali istihbarat birimi tanımına, mali istihbarat birimi kurulması ve mali istihbarat birimleri arasında işbirliği gibi konulara yer verilmiştir. Bu açıdan Avrupa Konseyi’nin karapara aklama ile ilgili yaptığı düzenlemeler arasında MİB’lere yer veren önemli bir sözleşmedir.

Sözleşme de ayrıca, tüzel kişilerin sorumluluğu, karapara aklamayı önleyici tedbirlere (kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi gibi) banka hesapları ve bankacılık işlemleri hakkında bilgi talepleri gibi konulara da yer verilmiştir. Sözleşmede, hem karapara aklama hem de terörün finansmanı ile mücadele tedbirlerini bir bütün halinde ihtiva eden tek uluslararası belge olma özeliği taşımaktadır. Türkiye

sözleşmeyi 28.03.2007 tarihinde imzalamıştır. Bu açıdan karapara aklama ile mücadelede önemli bir yer tutmaktadır.

3.1.7. Birleşmiş Milletler Tarafından Yapılan Düzenlemeler

3.1.7.1. Genel Olarak

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinde olduğu gibi, BM tarafından da karaparanın aklanmasının önlenmesi ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla bazı düzenlenmeler yapılmıştır. BM bünyesi içerisinde hazırlanan Viyana Konvansiyonu, Palermo Konvansiyonu, Newyork Sözleşmeleri ile 1373 Sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, bunların en önemlileridir. Özellikle mali istihbarat birimlerinin kuruluşu ile ilgili hususlar içermesi açısından Palermo Konvansiyonu ayrıca bir öneme sahiptir.

3.1.7.2. Palermo Konvansiyonu (Sınıraşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi)

Sınıraşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, sınıraşan örgütlü suçlar ile daha etkili bir biçimde mücadele edilmesi ve örgütlü suçların önlenmesi için uluslararası işbirliğinin sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Organize suçlarla mücadele de ilk uluslararası düzenlemedir. 15 Kasım 2000’de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo’da imzaya açılmıştır. Türkiye, Sözleşmeyi 13 Aralık 2000 tarihinde imzalamış, 30 Ocak 2003 tarih ve 4800 sayılı kanun ile onaylamıştır.

Mali istihbarat birimleri ile ilgili olarak, sözleşmenin 7’nci maddesinde bazı hususlara yer verilmiştir. BM Sözleşmeleri içerisinde mali istihbarat birimleri ile ilgili ayrıntılı düzenlemelere bu 7’nci madde ile değinilmiştir.

Sözleşmenin “Karapara Aklamayla Mücadele Önlemleri” başlıklı 7’nci maddesinde her taraf devletin;

- Bankalar, bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve mali olmayan diğer kuruluşlar için kapsamlı bir düzenleme ve denetleme sistemi oluşturması,
- Karapara aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması,

- Nakdin ve nakit yerine geçen değerlerin sınırları içindeki dolaşımının denetlenmesi ve izlenmesinin sağlanması,
- Karapara aklamayla mücadelede adli, operasyonel ve mali kapsamda düzenleyici merciler arasındaki uluslararası işbirliğinin gerçekleştirilmesi yönünde tedbir almaları gerektiği belirtilmiştir (Üstün, 2008:22).

Bu sözleşmede de görüldüğü üzere, karapara aklama ile etkin bir mücadele amacıyla mali istihbarat birimlerinin taraf devletlerce kurulması gerektiği vurgulanmıştır.

3.2. MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ ARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ

3.2.1. Genel Olarak

Karapara aklama ve terörün finansmanı gibi uluslararası boyutu olan suçlarla mücadelede, sadece bir ülkedeki ulusal birimlerin işbirliği yeterli olmamakta, uluslararası işbirliğinin de en üst düzeyde yapılması gerekmektedir. Özellikle günümüz teknolojik gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, saniyeler içerisinde aklayıcılar parayı bir yerden başka bir yere götürebilmekte ve paranın izinin sürülmesini zorlaştırmaktadır. Böyle bir parasal hareketlilik ile mücadele için uluslararası işbirliği kaçınılmazdır.

1990'lı yılların başlarından itibaren her ülkenin karapara aklama ile mücadele için mali bilgileri alma, analiz etme ve dağıtma görevini ifa edecek bir merkezi birimin kurulması ihtiyacı ile birlikte, mali istihbarat birimleri kurulmaya başlanmıştır. 1995'te Egmont Grubu'nun kurulması ile de bu birimler arası bilgi değişiminin desteklenmesi amaçlanmıştır. Mali istihbarat birimleri arasındaki bilgi değişimi, bu birimler ile kanun uygulama mercileri ve diğer ilgili birimlerin karapara aklama, terörün finansmanı ve diğer ilgili suçların işlenmesini önlemek, tespit etmek ve soruşturmak maksatları ile yabancı devletlerin yetkili mercilerinden de ihtiyaç duyulan bilgilerin elde edilmesini sağlamaktadır. Bilgi transferleri ise güçlü bir mütekabiliyet sisteminin ürünüdür.

Egmont Grubu'nun temel kuruluş amacı, ülkelerin ulusal karaparanın aklanmasıyla mücadele sistemlerini geliştirebilmelerine yardımcı olup, uluslararası

bilgi değişiminin önündeki engelleri kaldırmaktır. Bu amaç doğrultusunda da çalışmalar yapmaktır.

Egmont Grubu'nun bilgi değişimine yönelik çalışmalarının başında, mali istihbarat birimleri arasında bilgi değişimini düzenleyen ilk ve temel belge olan Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Olayları için Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi İlkeleri belgesidir. Egmont Grubu tarafından 13 Haziran 2001 tarihinde kabul edilen bu belge, mali istihbarat birimleri arasında en geniş işbirliği ve bilgi değişimini amaçlamaktadır (egmontgroup.org, 2009).

Bilgi Değişimi İlkeleri Belgesinin genel çerçeve bölümünde, mali istihbarat birimleri arasında işbirliğinin artırılması ve bunun karşılıklı güvene dayalı olması gerektiği belirtildikten sonra mali istihbarat birimlerinin kendi ülkelerindeki yasa uygulama birimleri ile düzenleme faaliyetlerine sahip mali denetim ve gözetim birimlerince kullanılan bilgilere ulaşmaları için gerekli adımları atması gerektiğini vurgulanmaktadır. Ulusal yasal standartların veya gizliliğe ilişkin yasaların bilgi değişiminin önünde engel oluşturmaması özellikle belirtilmektedir (Kapanşahin, 2008).

Bilgi değişiminin koşulu olarak başlıca iki husus vurgulanmıştır. Bunlardan ilki; mali istihbarat birimlerinin bilgi talep eden veya talep edilen tarafça uzlaşılan prosedüre uygun karşılıklılık ve ikili anlaşmaya dayalı olarak serbestçe bilgi değişiminde bulunmalarındır. Talep üzerine olsun veya kendiliğinden gerçekleşsin bilgi değişimleri, finansal işlemlerin analizi veya incelenmesiyle ilgili ve işlemleri gerçekleştiren kişi veya şirketleri de içeren ulaşılabilen tüm bilgilerin değişimini sağlamalıdır. İkincisi ise, talepte bulunan mali istihbarat biriminin talepte bulunulan birime talebin sebebine ilişkin elde edilecek bilginin hangi amaçla kullanılacağına dair yeterli bilgiyi iletmesidir (Kapanşahin, 2008).

Egmont Grubu'nun bilgi paylaşımına yönelik yaptığı çalışmalardan birisi de, Mali İstihbarat Birimler Arasında Bilgi Değişimi En İyi Uygulamalar Belgesi'dir. (Best Practices For The Exchange Of Information Between Financial İntelligence Units)

2004 yılında kabul edilen bu belge, ülkelere göre bilgi değişiminde sıkıntıların olabileceğini ve bu bilgilere ulaşmada bazı sınırlamaların bulunabileceğini belirtmektedir. Bu belge, karapara aklama ile mücadele için gerekli

olan düzenlemelerin yapılması sırasında rehber olarak kullanılmak üzere, değişik ülke MİB'leri arasında işbirliğini arttıracak uygulamaları belirtmektedir.

Söz konusu belge başlıca iki ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlardan yasal hükümler ile uygulama kapsamındaki hükümlerdir. Yasal hükümlerin başında mali istihbarat birimleri arasındaki bilgi değişiminin kendiliğinden değişimi de içeren karşılıklılık esasına dayanması gelmektedir. Mali istihbarat birimlerinin idari, yasa uygulama (polis), adli veya karma olup olmadıklarına bakılmaksızın bilgi değişimi gerçekleştirilmelidir. Diğer önemli bir düzenleme ise mali istihbarat birimlerinin yetkisinin tüm öncül suçları içermesi gerektiğidir (Kapanşahin, 2008).

Belge de ayrıca, paylaşılan bilgilerin gizliliklerini ve güvenilirliklerini koruma garantisi verildikçe, MİB'ler arası bilgi değişimi resmiyete bağlanmadan, olabildiğince çabuk ve herhangi bir resmi ön şart içermemelidir (Egmont Group, 2009).

Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi En İyi Uygulamalar Belgesi'nde ayrıca MİB'lere yapılan taleplerin aynı ülke içinde yapılan talepler gibi algılanması ve bilgilerin paylaşılması gerektiği hususlarına da yer verilmiştir. MİB'lerin hangi birimlere hızlı şekilde ulaşması gerektiği hangi şartlar oluşursa bilgiyi paylaşmayabileceği, bilgi değişiminde Egmont Güvenlik Ağı kullanılması gerektiği, bilgi talebi halinde uygulanacak prosedür, talep karşısında cevap verilmesi konusu, bunlarla ilgili süreler gibi hususlara yer verilmiştir.

3.2.2. Uygulanan Bilgi Değişimi Yöntemleri

Egmont Grubu, gerek Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi En İyi Uygulamalar Belgesinde, gerekse Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Olayları için Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi İlkeleri Belgesinde belirtmiş olduğu ilkeler çerçevesinde mali istihbarat birimleri arasında uluslararası bilgi değişiminin zamanlı, kapsamlı, etkin ve sistematik olarak bir düzen içerisinde yapılabilmesi için iki önemli araç geliştirmiştir. Birincisi, Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web-ESW), ikincisi ise bilgi değişimini hedefleyen "İyi niyet Antlaşması" dır (Memorandum of Understanding-MOU).

3.2.2.1. Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web-ESW)

Egmont Grubu üyesi mali istihbarat birimlerinin kendi aralarında hızlı, etkin ve güvenli bilgi alışverişi yapmaları için geliştirilen Egmont Güvenlik Ağı (ESW) Şubat 1997 yılında faaliyete geçirilmiş ve devamlı bir gelişime tabi tutulmuştur. Mayıs 2007 tarihinden itibaren tamamen yenilenmiş bir ağ kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde 104 üye ülke veya bölge mali istihbarat birimi ağa bağlı bulunmaktadır. ESW kamuya açık olmayıp, sadece ağa dahil olan birimlerce kullanılabilir. ESW, üye olan mali istihbarat birimlerine, karapara aklama ve terörün finansmanı olaylarına ilişkin veri tabanında bulunan veya elde edebildiği istihbari nitelikteki bilgilerin değişimini sağlamakla birlikte, aşağıdaki bilgileri de web sitesinde bulundurmaktadır:

- Diğer mali istihbarat birimleriyle ilgili onların görevleri, organizasyonları, yetkileri kapsamında yapabilecekleri faaliyet ve işlemlere ilişkin bilgiler,
- Karapara aklama trendleriyle ilgili bilgiler (sanitised cases - arındırılmış örnek olaylar)
- Finansal analiz araçlarıyla ilgili bilgiler,
- Egmont Grubu dokümanları (Kapanşahin, 2008).

Bir mali istihbarat biriminin bu ağa dahil olabilmesi için Egmont Grubu'na üye olması ve Egmont Grubu'nca aranan kriterlere sahip olması gerekmektedir. ESW, mali istihbarat birimi personellerine daha yakın bir iletişim olanağı sunmaktadır. Ayrıca bu ağda toplanılan bilgiler için bilgi güvenliği sistemi tesis edilmiş ve bu sayede kişisel bilgilerin gizliliğine riayet edilmesi sağlanmıştır.

ESW, vasıtasıyla yapılan bilgi paylaşımı ve alış verişi daha çok yazılı yapılmaktadır. Bilgi talebinde bulunan MİB, bir yazı ya da form göndermektedir. Egmont Grubu tarafından standart sağlanması amacıyla bir bilgi talep formu oluşturulmuştur. Bilgi istenmesine sebep olan olayın özeti, hangi bilgilerin istendiği, bilgilerin hangi amaçla kullanılacağı ve hangi birimlere dağıtılacağı bu formda yer almaktadır.

Türkiye'de MASAK, Mayıs 2001 tarihinde bu sisteme dahil olarak, ESW'nin bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır. ESW, MİB'ler

arası bilgi alışverişinin sistematik ve hızlı olması açısından, karapara aklamayla mücadelede oldukça önemlidir.

3.2.2.2. Mutabakat Muhtıraları (Memorandum Of Understanding-MOU)

Mutabakat muhtıraları, MİB'ler arasında yapılacak bilgi alışverişinde uygulanacak usul ve esasları belirlemekte, hangi bilgilerin değiştirileceği ve alınan bu bilgilerin kullanılması ve dağıtılması esnasında nelere dikkat edilmesi gerektiği ve bu konudaki sınırları belirlemektedir.

Egmont Grubu üyesi mali istihbarat birimlerinin büyük çoğunluğu kendi aralarında bilgi alışverişi yapmaya yetkili kılınmıştır. Diğer mali istihbarat birimleri ise kendi ülkelerindeki kanun veya politikalar gereği bilgi değişiminde bulunmak için mutabakat muhtırası imzalamak zorundadırlar. Egmont Grubu 2001 tarihinde mutabakat muhtıraları geliştirmiştir. Muhtıralar gayri resmi anlaşmalar olup hukuksal bir bağlayıcılığı olmamasına karşın anlaşmanın hükümlerinin yerine getirilmesinde taraflara etik açıdan yükümlülükler getirmektedir (Kapanşahin, 2008).

Genel olarak anlaşmanın kapsamı; karaparanın aklanması ve terörün finansmanı şüphesini taşıyan suç faaliyetleri veya mali işlemlerle ilgili mali istihbarat birimlerinin ulaşabileceği bilginin toplanması, geliştirilmesi ve analiz konusunda karşılıklı işbirliği yapmasıdır. Bu bağlamda, taraf birim kendisine yapılan talep üzerine veya kendiliğinden yürütülen incelemeyle ilgili olabileceğini düşündüğü işlemlerle ilgili veya gerçek ve tüzel kişilerle ilgili bilgileri karşı tarafla değişmektedir. Verilen bilgiler gizlilik esasına göre korunmakta ve anlaşma hükümlerinin yerine getirilmesi iç hukukun izin verdiği sınırlar dahilinde olmaktadır. Bu anlaşmalar, sadece taraf ülkelerin mali istihbarat birimleri arasından olup, anlaşma kapsamında elde edilecek bilgiler esasen istihbari nitelikte olmaktadır. Talep edilen bilgiyle ilgili olarak, talep edilen taraf ülkesinde aynı konu kapsamında hali hazırda adli bir takibat yapılıyorsa, örneğin olay o ülkenin savcılığına intikal edip bir soruşturma başlatılmışsa, talep yerine getirilmeyebilmektedir. Anlaşmalar neticesinde elde edilen bilgi veya dokümanlar ancak karşı taraftan önceden izin alınması koşulu ile başka amaçlarla kullanılabilir. Diğer yandan söz konusu anlaşma taraflar tarafından istedikleri an feshedebilmektedir (Kapanşahin, 2008).

Türkiye’de 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun’un 19’ncu maddesine göre MASAK, diğer ülke muadil kurumları ile mutabakat muhtıraları imzalamakta ve bu mutabakat muhtıraları Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmektedir. MASAK, şüana kadar KKTC, İsveç, Portekiz, Endonezya, Moğolistan, Afganistan, Gürcistan, Arnavutluk ve Suriye mali istihbarat birimleri ile mutabakat muhtırası imzalamıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi, karapara aklama ve terörün finansmanı ile etkin ve hızlı bir mücadele için ülkelerin mali istihbarat birimleri arasında işbirliği olmazsa olmazlardandır. Ayrıca bu işbirliği bilgi alışverişini kapsayacak şekilde olmalıdır. Egmont Grubu’nun bu alandaki çalışmaları işbirliğini daha üst seviyeye çıkarmak içindir ve başarılıda olunmaktadır.

3.3. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ

3.3.1. Fransa (TRACFIN)

12 Temmuz 1990 tarih ve 90-614 sayılı “Mali Kuruluşların Uyuşturucu Trafikinden Elde Edilen Sermayelerin Aklanmasıyla Mücadeleye Katılmasına Dair Kanun” ile, kısa adı TRACFIN (Traitement du Renseignement et Action Contre les Circuits Financiers Clandestins, Türkçesi: “Yasadışı Mali Hareketlere Karşı Eylem ve Bilgi İşlem Kuruluşu” olan bir birim kurulmuştur. Ekonomi, Maliye ve Sanayi Bakanlığına bağlı bu idari birim, hem mali istihbarat merkezi, hem de karapara aklanmasıyla mücadelenin uzman kuruluşudur. Anılan kanun mali kredi kuruluşlarına ve mali meslek mensuplarına şüpheli işlemleri bu idari birime bildirme yükümlülüğü getirmiştir (Ergül, 2005:168).

TRACFIN, Fransa karapara ile mücadele sistemindeki mali istihbarat birimi olup görevi şüpheli işlem bildirimlerini kabul edip, analiz etmektir. İncelemenin sonucunda aklama tahmin edilirse, söz konusu dosya o yerin Cumhuriyet Savcılığına sevk edilmektedir.

11 Şubat 2004 tarih ve 2004-130 sayılı kanun, şüpheli işlem yükümlülerinin listesini genişletmiştir. Bildirimler; örgütlü suç, yolsuzluk, Avrupa Birliği çıkarları aleyhinde dolandırıcılık ve terörizmin finansmanı faaliyetlerine ilişkin ise TRACFIN sistematik olarak savcılığı haberdar eder. Savcılık bu bildirim konusu davalardaki tüm kesinleşen kararları TRACFIN’E iletir (Ergül, 2005:168).

Şüpheli işlem bildirimi yapmakla yükümlü olanlar bu bildirimlerini TRACFIN'e yaptıktan sonra, TRACFIN tarafından yapılan analiz neticesinde karapara aklanması yönünde ciddi emare bulunması halinde bu bildirimi ve elde edilen bilgileri savcılığa gönderir. Savcılık suçların araştırılmasında genel yetkili birimdir. Karapara aklama suçu hem Ceza Kanunu'nda hem de Gümrük Kanunu'nda tanımlanmış olduğu için şüpheli işlem bildiriminin analizi sonucunda hangi kanunda tanımlanan aklama suçunu oluşturabileceği düşünülüyorsa söz konusu olay daha detaylı araştırma için savcılığa iletilir.

TRACFIN, içerisinde bulunan Gümrük Müfettişleri, Gümrük İdaresinin kendi görev alanını ilgilendiren konularda araştırma ve inceleme yapma yetkisine sahip olduklarından dolayı eğer bu müfettişler şüpheli işlem ile kendi mevzuatları arasında bir bağlantı kurmaları halinde kendi yetkilerini kullanarak karapara aklama suçunu araştırma yetkisine sahiptirler. Yapılan araştırma sonucunda karapara aklama suçu belirlenirse olay savcılığa iletilmektedir.

TRACFIN'in araştırma inceleme personeli değişik mali birimlerden (Gümrükler Genel Müdürlüğü, Hazine) gelen devlet memurudur. İdari kadro ise, bir Genel Sekreter (Gümrükler Genel Müdürü) bir Genel Sekreter Yardımcısı, bir savcı hukukçu, operasyonel birimler müdürlüğü ve iki birim şefinden oluşmaktadır. Hukuki danışma statüsünde görev yapan Cumhuriyet Savcısı TRACFIN ile adli makamlar arası ilişkiyi sağlamakta ve savcılara ulaştırılacak dosyalar, inceleme elemanlarının parafı, hukuk danışmanının parafı, genel sekreter yardımcısının parafı ve genel sekreterin imzası ile gönderilmektedir. Ayrıca hazine, polis ve jandarmadan birer temsilci, ilgili kurumlarla irtibat konusunda görev yapmaktadır. Birimi inceleme elemanları yükümlülerden gelen isimlerin şüpheli analiz ve değerlendirmesini yapar. Bu aşamada, bilgi işlem ortamındaki idari ve mali veri tabanlarından etkin şekilde yararlanılmaktadır (Ergül, 2005:169).

Fransız sisteminde bildirim yükümlüğüne tabi her kuruluş bünyesinde "Bay TRACFIN" tabir edilen TRACFIN'le muhatap olacak birisini tayin etmek zorundadır. Kurum içinden gelen şüpheli işlem bildirimleri bu "Bay TRACFIN'in" süzgecinden geçerek TRACFIN'e ulaşmaktadır (Ergül, 2005:169).

TRACFIN'e diğer ülkelerin mali istihbarat birimleri ile irtibatla bulunması yetkisi verilmiştir. TRACFIN'e verilen bu genişletilmiş işbirliğinde bulunma ve mali

kurumlar arası irtibat hakkı, kanunlarca düzenlenen özel ve koruma hükümleri ile dengelenmiştir. 614 sayılı kanunun 16'ncı maddesi TRACFIN tarafından toplanan bilginin sadece bu kanunun amaçları doğrultusunda kullanılabileceği, kanunun aksine eylemin suç oluşturacağını belirtmektedir. 1996 tarihli kanun, uluslararası işbirliğinin 1990 tarihli Kanunun 22'nci maddesinde düzenlenen şartlara tabi olduğunu ifade etmektedir. Bu şartlar ise: karşılıklılık koşulu ve sözleşme tarafları arasında meslek sırrı kavramının eşit uygulamasına bağlı olarak veri koruma ve mahremiyetin korunması konusunda uluslararası sözleşme ve hukuki hükümlere saygı şartlarıdır (Mitsilegas'tan akt. Değirmenci, 2007: 272).

TRACFIN, karapara aklamayla mücadele için diğer ülke MİB'leri ile irtibat halindedir. Ayrıca TRACFIN, diğer ülke MİB'leri ile mutakabat muhtırası imzalamaya yetkilidir. TRACFIN, 11 Eylül saldırılarından sonra sadece karapara aklamayla ilgili değil, terörün finansmanı ile mücadele amacını da yerine getirmektedir. TRACFIN, kendisine gelen bilgiler sonucunda, eğer ayrıntılı ve derinlemesine bir soruşturmaya gerek duyuyorsa konuyu gümrük ve dolaylı vergiler genel idaresine ve OCRGDF (Büyük Çaplı Mali Suçlarla Mücadele Merkezi)'ne bildirmeye yetkilidir. Aksi takdirde savcılığa bildirimde bulunur.

3.2.2. İngiltere (NCIS)

İngiltere'de karapara aklama ile mücadele de yer alan otoritelerin başında polise bağlı bir birim olan ve 1992 de kurulan Ulusal Kriminal İstihbarat Birimi (National Criminal Intelligence Service-NCIS) gelmektedir. Birim polis gücü, gümrük yetkilileri ve uzman kamu görevlilerinden oluşmaktadır. Biriminin görevi, uyuşturucu ve karapara aklama suçları ile ilgili olarak bilgi toplamak, değerlendirmek ve gerekirse polis ve gümrük memurlarını haberdar etmektedir (Ergül, 2005: 170).

NCIS'in kanuni bir kurum olarak kurulması 1997 tarihli Polis Kanunu (Polis Act) ile olmuştur. 1997 tarihli kanunun 2'nci maddesi NCIS'in görevlerini şu şekilde ifade etmektedir.

- Cezai istihbarat sağlamak için bilgiyi toplamak, depolamak ve analiz etmek,
- Kolluk kuvvetlerine cezai istihbarat temin etmek,

- Kolluk kuvvetlerinin kendi cezai soruşturmaları sırasında destek sağlamaktır (Mitsilegas'tan akt. Değirmenci, 2007: 273).

NCIS bünyesinde yer alan Ekonomik Suç Birimi (Economic Crime Unit) mali istihbarat birimi görevi yapmaktadır. Personeli ise, karapara aklama ile mücadelede işbirliği yapan devlet organlarından; gümrük, vergi idaresi gibi kurumlardan ve kolluk kuvvetlerinden gelen personellerden oluşur.

Ekonomik Suçlar Birimi'nin görevleri şu şekilde ifade edilmektedir:

- Şüpheli işlem bildirimlerinin alınması, analiz edilmesi ve çıkan bilginin soruşturma için diğer kolluk kuvvetlerine gönderilmesini sağlamak,
- Karapara aklama ve mali istihbarat ile ilgili konularda devlet organlarına ve kolluk kuvvetlerine eğitim vermek ve danışmanlık hizmetlerini sağlamak,
- Karapara aklama bildirim görevlilerinin eğilimleri ile ilgili olarak düzenleyici makamlar, ticari birlikleri ve mali kurumlar ile birlikte çalışmak,
- Yabancı mali istihbarat birimleri ile eğitime katılma ve mali istihbaratın değişimi konularında çalışmak, karapara aklama mevzuatlarına ilişkin taslak çalışmalarda ve mali istihbarat birimlerinin yapılandırılmalarında diğer ülkelere yardımcı olmak (Mitsilegas'tan akt. Değirmenci, 2007: 274).

1993'te yayımlanan ve 1 Nisan 1994'ten itibaren yürürlüğe giren Karapara Aklanmasına İlişkin Yönetmelikler ile finans sektörüne kimlik tespiti, kayıt tutma, şüpheli işlemlerin bildirilmesi ve bu amaçlara yönelik eğitim programları düzenlenmesi yükümlülükleri getirilmiştir. İngiltere'de yaklaşım, mali işlemlerin düzenli olarak bildirilmesi yerine, öncelikle kurum içinde yasa gereği bulunması gereken karapara aklama bildirim yetkilisine (Money Laundry Reporting Officer) raporlanır. Kurum içinde gerekli ön araştırmaları yaptıktan veya yaptırdıktan sonra şüpheleri haklı bulursa NCIS'in Ekonomik Suçlar Bölümü'ne raporlar. Şüpheli işlemlerin bildirimi prosedürü oldukça etkin bir işbirliği tesis etmiştir (Ergül, 2005: 171).

Mali kurum şüpheli işlem bildirimlerini NCIS'e yollar. Bildirimler alındıktan sonra 20 çalışma işgünü içinde işlenir, yani ilgili bütün bilgisayar veri tabanları taranır. 20 günlük bu süre, mali kurumlarla birlikte konuşarak kararlaştırılmıştır. Bu

yazılı bir anlaşmadır, ancak hukuken bağlayıcı değildir. 20 gün içinde iş bittikten sonra bu bildirimler yasa uygulama birimlerine sevk edilir. Aynı zamanda, bildirim gönderen mali kuruma, bildirim alındığına dair bir belge gönderilir ve normal iş anlayışlarına göre faaliyetlerine devam etmeleri istenir. NCIS, şüpheli işlem bildirimlerini mali soruşturmacılara gönderir. Bu kişiler NCIS' ten habersiz olarak soruşturmayı yürütür, tabi isterse yardım alabilir (MASAK, 2000).

İngiltere'de karapara aklama ile ilgili mücadeleler etkin bir şekilde yerine getirilmektedir. Mali istihbarat birimi olarak görev yapan NCIS, bu mücadelede kendisine düşen görevi yerine getirmektedir.

3.3.3. Amerika Birleşik Devletleri (FINCEN)

Amerika birleşik devletlerinin federal düzeydeki mali işlem birimi olan FINCEN, hazine bakanlığı bünyesinde 1990 yılında kurulmuştur. FINCEN'de görev yapan personelin %65'i analistlerden, %25'i ajanlardan ve %10'u ise idari personelden oluşmaktadır (Kaçar, 1999:129). Kurumun ana görevi; karaparanın aklanması suçu ile diğer mali suçların tespit edilmesi ve önlenmesi için soruşturma makamları tarafından yürütülen soruşturmaları koordine etmek ve desteklemektir (Vasconcellos'tan akt. Değirmenci, 2007:366). FINCEN, teknolojik yardımın yanı sıra bilginin toplanması, analiz edilmesi ve analiz edilen bilginin paylaşılması yolu ile soruşturma makamlarına destek vermektedir. Ülke içinde suçları ve malvarlıkları takip etmek için soruşturma makamlarına mali ipuçları vererek yardım etmektedir ve bu konumu ile anahtar bir rol üstlenmektedir (Değirmenci, 2007:367).

ABD karapara aklama ile mücadele sisteminin temel birimlerinden biri olan FINCEN'in karapara aklama ile mücadele konusunda başlıca üç fonksiyonu bulunmaktadır.

- Hazine Bakanlığı adına, bankaların ve diğer yükümlü kuruluşların karapara ile ilgili konularda bildirimde bulunmalarını sağlamak.
- FINCEN'in temel fonksiyonlarından bir diğeri de, bilgi ve istihbarat toplamak, bunları analiz etmek ve yetkili yasa uygulayıcı birimlerin kullanımına sunmaktır. FINCEN' in bilgi kaynakları, yerel yasa uygulayıcı birimler, federal yasa uygulayıcı birimler, yabancı ülkelerin yasa uygulayıcı birimlerine ve kamu ve kesimine ait veri tabanlarıdır.

- Diğer fonksiyonu ise karapara aklama ile mücadele konusunda diğer ülkelerle işbirliğinin ve bilgi alışverişinin sağlanması, uluslararası çalışmaların yapılmasıdır.

FINCEN, yerel, eyalet düzeyinde, federal ve uluslararası soruşturma ve kovuşturma makamları, mali ve düzenleyici birimler ile mali suçların tespit edilmesi ve önlenmesinde, yaratıcı ve maliyet etkin yollarında bulunmasında, birimler arasında bilgi değişim kapasitelerinin artırılmasında beraber çalışmaktadır. FINCEN' in yapılanmasında en önemli özellik aklama soruşturmalarında ilgili kurumları bir araya getirmek suretiyle koordineli çalışılmasına imkân tanıyan “görev grubu” yapılanmasıdır (Kaçar, 1999:129).

FINCEN analistleri, 165'ten fazla federal, eyalet düzeyinde ve yerel düzeyde birimi davalarda desteklemek için ileri teknoloji ve çeşitli veri tabanları kullanmakta ve yıllık olarak 6500'den fazla istihbarat üretmektedir. “Gateway Projesi” yoluyla, her bir eyaletteki soruşturma ve kovuşturma makamları FINCEN' in veri tabanına eşzamanlı olarak ulaşabilmekte, üretilen istihbaratı elde edebilmekte ve suçlu davranışlarının esaslı özelliklerini (patterns of criminal behaviour) tespit edebilmektedir (Bain'den akt. Değirmenci, 2007:367).

FINCEN' in diğer ülke mali istihbarat birimleri ile mutabakat muhtıraları imzalama yetkisi vardır. Karapara aklama ile etkin bir şekilde mücadele amacıyla diğer ülke MİB'leri ile anlaşma yapabilmektedir. Ayrıca FINCEN, ülke içerisinde yükümlü kuruluşların karapara aklama karştı mevzuata riayetlerinin denetimini yapmaktadır.

ABD'de, Banka Gizliliği Yasası gereğince yükümlülük altında bulunan kurumların mali istihbarat birimlerine bildirmesi gereken bir takım raporlar bulunmaktadır. Bu raporlar, aklama suçlarının soruşturulması ve kovuşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu amaçla 5 adet rapor kullanılmaktadır. Bunlar; nakit işlem bildirimi, şüpheli işlem bildirimi, IRS Form 8300, nakit ve parasal araçlar raporu ve yabancı banka hesap formudur.

3.3.4. Hollanda (MOT)

Hollanda mali istihbarat birimi MOT (Olağandışı İşlemler Bildirim Ofisi), 16 Aralık 1993 yılında olağandışı eylemlerin ifşası, Mali Hizmetler Kanunu (the Disclosure of

Unusual Transactions Financial Services Act) ile kurulmuştur. Hollanda mali istihbarat birimi mali ve kredi kurumlarından olağandışı işlem bildirimlerini almakla görevlendirilmiştir. Hollanda da bildirimler konusunda dikkati çeken bir düzenleme, şüpheli işlemler bildirimlerinin yerine olağandışı işlemler bildiriminin yer almasıdır. Bunun arkasındaki mantık ise, mali ve kredi kurumlarının personelinin, bir işlemin şüphe olup olmadığı yolunda kesin bir değerlendirme yapabilecek nitelikte olmadığı gerçeği olarak kabul edilmektedir. Hollanda’da, mali ve kredi kurumları ile soruşturma makamları arasında, olağandışı işlemlere dair bildirimleri filtre ederek değerlendirecek bağımsız bir mali istihbarat birimi kurulmasının nedeni ise, mali kurumlar ile müşteriler arasındaki ilişkilerin bozulmasından ve vatandaşların mahrumiyetinin gereksiz ihlalinin önlenmesidir (Mitsilegas’tan akt. Değirmenci, 2007:270).

Hollanda’da bildirim süreci şu şekildedir:

- 1-)Bankanın dikkat çekici işlemi fark etmesi
- 2-) Banka emniyet bölümüne bildirim
- 3-) Bildirimin emniyet bölümünün kendi siciline işlem olarak kaydedilmesi, ikiye ayrılır,
 - a-) Yapılan bildirimin dikkat çekici işlem göstergelerine dayanan bir bildirim olması durumunda; kontrol edilerek bildirim merkezine (MOT) disket üzerinde iletilmesi,
 - b-) Yapılan bildirimin karaparanın aklanmasına dair ciddi şüpheye de dayanan bir bildirim olması durumunda;
 - ba-) Kontrol edilerek MOT ’a disket üzerinde iletilmesi
 - bb-) İnceleme ve olası tepki (Emniyet bölümünce yapılan araştırma sonucu, bildirim ilgili olduğu müşterinin banka ile teması kesilebiliyor, ilgili hizmetin devamı durdurulabiliyor)
- 4-) MOT tarafından daha sonra istenecek bilginin sağlanması
- 5-) Bankaların uyarılması amacıyla, yeni gelişmelerin fark edilmesinin analizi (Sayın, 2001).

MOT' un görev ve yetkileri şunlardır:

- Karapara aklama ile ilgili ve bunu önlenmesi amacıyla gerekli verileri toplamak kayıt etmek, işlemek, analiz etmek,
- Karapara aklama alanındaki gelişmeler ile bu suçun ortaya çıkarılması ve önlenmesine yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak,
- MOT ile benzeri görev yapan yabancı yasa uygulama ve hükümet tarafından bu amaçla görevlendirilen ancak yasa uygulama niteliği bulunmayan birimlerle temas kurmak.

1993 tarihli kanunun 2'nci maddesi ile Hollanda mali istihbarat birimini bilgiyi filtreleme ve bilgi değişimi, kurumlara geri bildirim verme, karapara aklama suçuna dair araştırma ve bu alanda danışman rolü üstlenme görevleri verilmiştir. Ayrıca birim maliye ve adalet bakanlığına rapor vermek yükümlüğü altında bulunmaktadır. Eğer elde edilen veriler bir suç ile irtibatlı ise, olağandışı işlem verilerin filtreleme yetkisi, veriyi toplama, kaydetme, işleme ve analiz etme yetkilerini de içerecek şekilde genişletebilirler. Bu veriler sadece mali ve kredi kurumlarından bildirilenler ile sınırlı değildir. Ulusal ve uluslararası polis makamları ile yabancı mali istihbarat birimlerinden de bilgi edinilebilmektedir. Ayrıca 1993 tarihli kanunun 10'ncu maddesine uygun olarak, Hollanda mali istihbarat birimi (MOT) sahip olduğu bilgiye ait işlemin yapıldığı ve kanunun 1'nci maddesinde tanımlanan mali servisler ile irtibat kurma ve detaylı bilgi isteme yetkisi ile de donatılmıştır. Birim, işlemin şüpheli olduğu kanaatine varması durumunda ulusal savcılık adına bilgiyi kolluk kuvvetlerine göndermektedir (Mitsilegas'tan akt. Değirmenci, 2007:271).

Yukarıda anlatılan ülkelerin mali istihbarat birimlerinin örgütlenme biçimleri adli, idari, polis ya da karma olarak farklılık gösterebilir. Burada önemli olan, karapara aklama ile etkin bir mücadele amacıyla bu mali istihbarat birimlerinin iyi bir örgütlenme biçimiyle ve görev anlayışı ile hareket edebilmeleridir. Temelde yapılan iş aynı olmakla birlikte yapılma şekli farklı olabilmektedir. Değişik ülke mali istihbarat birimleri için olmazsa olmaz koşul, bunların aralarındaki işbirliği ve iletişimidir. Çünkü karapara aklama ile mücadele, sadece bir ülkenin problemi değil uluslararası alanda önemli bir problemdir. Eğer bir ülke bunu kendi problemi olarak

görürse ve işbirliğinden uzak durursa, günümüz teknolojisinin imkânlarını kullanan aklayıcılar ile mücadelesi oldukça zor olacaktır. Ortak mücadelede temel payda işbirliği ve bilgi alışverişi olmalıdır.

Çeşitli ülkelerin mali istihbarat birimleri, kısaltmaları ve kendi dillerinde karşılıkları ise şunlardır; Avustralya, AUSTRAC (Australian Transaction Reports Analysis Centre); Avusturya, EDOK Bildirim Ofisi (Federal İçişleri Bakanlığı); Belçika, CTIF-CIF (Cellule de Traitement des Informations Financieres-Mali İstihbarat İşlem Birimi); Brezilya, COAF (Conselha de Controle de Atividades Financeiras- Mali Eylemler Kontrol Konseyi), maliye bakanlığına bağlı bir birimdir; Finlandiya, Rahapessun Selvittelykeskus (Karapara Aklama Ofisi), Ulusal Soruşturma Bürosuna bağlıdır; İtalya, SAR (Servizio Antiriciclaggio-Karapara Aklamanın Önlenmesi Servisi); İsveç, FIPO (Finanspolisen-Ulusal Mali İstihbarat Servisi), Ulusal Polis Teşkilatına bağlı; Portekiz DCITE-BIB (Brigada de Investigaçao Brangueamento-Karapara Aklama Soruşturma Birimi).

Sonuç olarak, ülkelerdeki mali istihbarat birimleri kurulmalarından itibaren karapara aklama ile etkin bir mücadeleye başlamışlardır. 11 Eylül saldırılarından sonra terörün finansmanı ile mücadelede mali istihbarat birimlerinin mücadele alanı içerisine girmeye başlamıştır. Hem karapara aklama, hem de terörün finansmanı ile mücadelede özellikle Egmont Grubu'nun oluşturulması ile işbirliği artarak devam etmektedir. Bu süreçte FATF tarafından oluşturulan 40+9 Tavsiye metinleri önemli bir yol gösterici olmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ OLARAK MASAK, MALİ SUÇLARLA MÜCADELE KOORDİNASYON KURULU VE ÖRNEK BİR MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ MODELİ

4.1 GENEL OLARAK

Ülkemizde karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu olmak üzere iki birim oluşturulmuştur. Bu birimlerin oluşturulmasındaki temel amaç, karapara aklama faaliyetlerinin ve terörün finansmanı ile mücadelenin daha etkin hale getirilmesi için tek elden yürütülmesidir.

Karapara aklama suçunun hassas ve uzmanlık isteyen bir konu olması sebebiyle, bu suçlarla mücadele etmede bankacı, maliyeci, muhasebeci, borsacı, uluslararası ticaretçi gibi değişik meslek alanlarının uzmanlarından yararlanma zorunluluğu vardır. Bu amaçla Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) isimli kuruluş faaliyete geçirilmiştir (Taşkın, 2004: 224).

Dünya üzerinde dolaşan karapara miktarı büyük boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Bu miktar, karaparanın günümüzde ne kadar korkunç bir seviye de olduğunu göstermektedir. Bu amaçla uluslararası alanda girişimler ve düzenlemeler yapılmıştır. FATF tarafından çıkarılan Tavsiye Kararları, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler düzenlemeleri, Dünya Bankası’nın bu konu üzerindeki çalışmaları, konunun önemini bizlere açıklamaktadır. Türkiye hem bu uluslararası girişimlere ve düzenlemelere ayak uydurabilmek için, hem de kendi sınırları içerisinde ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen karapara ile mücadele etmek amacıyla MASAK’ ı oluşturmuştur.

Ülkemizde karapara aklama ile mücadele amacıyla bazı kanunlar ve yönetmelikler çıkarılmıştır. Özel olarak çıkarılan kanun ve yönetmeliklere paralel olarak, karapara aklama ile mücadelenin yer aldığı kanun ve yönetmelikler de mevcuttur. Bunlar;

- 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun
- 4208 Sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun

- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
- 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunu
- 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu
- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
- Yükümlülükler Uyum Programı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasında Dair Yönetmelik
- Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülükler Uyum Programı Hakkında Yönetmelik
- 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
- Mali Suçları, Araştırma Uzmanları Görev ve Çalışma Yönetmeliği
- Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik
- Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik
- Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair yönetmelik (masak.gov.tr, 2009).

Bu kanun ve yönetmeliklere ek olarak, MASAK'ın bu amaçla çıkardığı tebliğlerde mevcuttur.

4.2. TÜRKİYE'DE MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ OLARAK MASAK

4.2.1. MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı)

MASAK, 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile kurulmuştur. Görev ve yetkileri 18.10.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile yeniden belirlenmiştir.

İdari model şeklinde örgütlenmiş olan MASAK, şüpheli işlemlerin bildirileceği ve devamlı bilgi verme ve kimlik tespitine ilişkin esasları belirleyen makamdır. Maliye bakanlığına doğrudan bağlı olarak görev yapan MASAK, Türkiye'nin mali istihbarat birimi olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

MASAK'ın misyonu; aklama suçunun önlenmesi ve tespitine yönelik olarak, politika oluşturulması ve düzenleme yapılmasına katkıda bulunmak, hızlı ve güvenilir bir şekilde bilgi toplamak ve analiz etmek, araştırma ve inceleme yapmak, elde edilen bilgi ve sonuçları ilgili makamlara iletmektir. Vizyonu ise, suç gelirlerinin aklanmasıyla etkili bir şekilde mücadele ederek etkin bir ekonomi ve temiz bir toplum oluşmasına katkıda bulunan öncü bir kurum olmaktır (masak.gov.tr, 2009).

MASAK'ta 2007 Faaliyet Raporu'nda belirtildiği üzere 146 personel çalışmaktadır. Ayrıca MASAK aşağıda belirtilen hizmetleri sunmaktadır:

- Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda mevzuat hazırlamak,
- Görev alanına giren konularda uluslararası kurum, kuruluş ve girişimlerin çalışmalarını takip etmek,
- Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası kuruluşların, Türkiye'nin karapara aklama ve terörün finansmanı sistemini değerlendirme çalışmaları sürecini hazırlamak ve bu çalışmaları koordine etmek,
- Karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek,
- Karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili ciddi bulguları Cumhuriyet Savcılığı'na iletmek,
- Karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesi konusunda kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapmak,
- 5549 sayılı kanun ve ilgili mevzuat kapsamında belirlenen yükümlülüklerle ilişkin eğitim faaliyetleri yürütmek,
- Muadil kurumlar ile mutabakat muhtıraları imzalamak,

- 5549 sayılı kanun kapsamında belirlenen yükümlülüklerin yükümlüler tarafından yerine getirilip getirilmediğinin denetimini planlamak, koordine etmek ve gerçekleştirmek (MASAK, 2007:10).

MASAK, bu faaliyetleri yerine getirirken FATF tarafından sunulan Tavsiyeleri ve Egmont Grubu çalışmalarını dikkate almaktadır. Karapara aklama ile mücadelenin uluslararası boyutunun olduğu gerçeği göz önünde tutularak MASAK tarafından faaliyetler yerine getirilmektedir.

4.2.2. Masak, Görev ve Yetkileri

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın görev ve yetkileri 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 19. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre:

- 1) Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı doğrudan Maliye Bakanına bağlı olup görev ve yetkileri şunlardır:
 - a) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.
 - b) Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik tasarıları hazırlamak, bu kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak.
 - c) Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırma yapmak,
 - d) Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek,
 - e) Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak,
 - f) Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek,

- g) Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,
- h) Bu kanun kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak araştırma ve inceleme yapmak ve yaptırmak,
- i) Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmak,
- j) Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek,
- k) Aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na intikal ettirmek,
- l) Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak,
- m) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,
- n) Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,
- o) Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,
- p) Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak,

2- Başkanlıkça birinci fıkranın (f) bendine göre kendisinden talepte bulunan birim, bu talebin gereğini ivedi olarak yerine getirmek zorundadır.

3- Başkanlık, aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini denetim elemanları vasıtasıyla yerine getirir. Görevlendirilecek denetim elemanları Başkanın

talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağılı veya ilgili bulundukları Bakanın onayı ile belirlenir.

4- Başkanlığın talebi üzerine görevlendirilecek denetim elemanları görevlendirme konusuna giren hususlarda bilgi ve belge istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu maksatla her türlü evrakın tetkikine yetkilidir.

Bu maddelerdeki MASAK'ın görev ve yetkileri incelendiğinde genel olarak, veri toplama ve değerlendirme fonksiyonu; inceleme, uygulama ve değerlendirme fonksiyonu; düzenleme ve koordinasyon fonksiyonu gibi fonksiyonları yerine getirdiğini görmekteyiz.

4.2.3. Mali İstihbarat Faaliyetleri

MASAK, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele ederken birtakım mali istihbarat faaliyetleri icra etmektedir. Bu faaliyetler icra edilirken temel amaç, şüpheli işlemleri tespit edip analiz ettikten ve değerlendirmeye tabi tuttukten sonra, suç şüphesi oluşmuşsa gereğinin yapılması için Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunmaktır. Bu amaçla yapılan faaliyetler şu şekildedir;

4.2.3.1. İhbarlar

MASAK'ın 2007 Faaliyet Raporunda ihbarlara şu şekilde yer verilmiştir; Cumhuriyet Savcılıkları, 5237 sayılı TCK'nın 282'nci maddesinde tanımlanan "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu" nun işlenip işlenmediğinin tespitine ilişkin taleplerini MASAK'a intikal ettirmektedirler.

Kamu kurum ve kuruluşları, denetim elemanlarınca yapılan incelemeler sonucunda gerekli gördükleri hususları raporla ve aklama suçu açısından değerlendirilmek üzere MASAK'a göndermektedirler.

Bankalar, ŞİB dışında özellikle kendileri nezdinde gerçekleşen ya da teşebbüs edilen dolandırıcılık ve sahtekârlık işlemleri ile ilgili konuları MASAK'a intikal ettirmektedirler. Gerçek ve tüzel kişiler ile yurt dışı muadil kuruluşlar da MASAK'a ihbarda bulunabilirken, MASAK basında çıkan bazı haberleri ihbar olarak değerlendirmektedir.

Bu kapsamda MASAK’a intikal eden ihbar sayıları ve kaynaklarını gösterir tablo aşağıda yer almaktadır.

TABLO-1- İhbar Sayıları ve Kaynaklarına Göre Dağılımı (2003-2007)

İhbar Kaynağı	2003	2004	2005	2006	2007	Toplam
Cumhuriyet Savcılıkları	171	218	178	93	84	744
Kamu Kurumları	103	127	157	117	120	624
Bankalar	7	30	18	38	8	101
Basın	1	4	8	4	5	22
Gerçek Kişi/Özel Hukuk Tüzel kişileri	94	98	135	304	284	915
Yurt Dışı	4	6	4	7	5	26
Toplam	380	483	500	563	506	2432

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2007 , s.17

4.2.3.2. Şüpheli İşlem Bildirimleri

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun şüpheli işlem bildirimini başlıklı 4. maddesinde; yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasadışı yollardan elde edildiğine veya yasadışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından MASAK’a bildirilmesi zorunludur denilerek ŞİB’lerle ilgili düzenleme yapılmıştır.

Aynı şekilde, 5549 sayılı kanunun uygulanmasına yönelik olarak 09.01.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin, Şüpheli İşlem Bildirimine İlişkin Esaslar başlıklı 4. Bölümünde şüpheli işlem bildirim, şüpheli işlem bildirim formunun düzenlenmesi, şüpheli işlem bildiriminin gizliliği ve bildirimde bulunanların korunması, geri bildirim gibi konular ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2003-2007 yılları arasında MASAK’a intikal eden şüpheli işlem bildirim(ŞİB) sayısı yıldan yıla artmıştır. Nitekim 2007 yılında intikal eden ŞİB sayısında bir önceki yıla göre %158’lik bir artış gerçekleşmiştir (MASAK, 2007:18).

MASAK’ın 2007 faaliyet raporunda ŞİB sayıları ve kaynaklarına göre dağılımı ile ilgili tablo yer almaktadır. Buna göre;

TABLO-2- Şüpheli İşlem Bildirimi ve Kaynaklarına Göre Dağılımı (2003-2007)

Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	2003	2004	2005	2006	2007	Genel Toplam
Bankalar	177	288	349	1103	2871	4788
Katılım Bankaları	3	1	2	30	32	68
Sigorta Kurumları	-	-	-	-	3	3
Aracı Kurumlar	-	1	1	7	40	49
Toplam	180	290	352	1140	2946	4908

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2007, s. 18

ŞİB’ler MASAK’ın en önemli ve en değerli bilgi kaynaklarıdır.

4.2.3.3. Ön Değerlendirme Çalışmaları

Bildirim sayısının giderek artması nedeniyle mevcut kapasiteden optimal düzeyde verim sağlanabilmesi amacıyla MASAK’a intikal eden ihbar ve ŞİB’ler üzerinde Mali İstihbarat Daire Başkanlığı bünyesinde öncelikle bir “ön değerlendirme”

alışması yapılmaktadır. n değerlendirmenin amacı; bildirim konu olan işlemlerin yapılış amacının net bir şekilde ortaya konulması değil; yapılan işlemlerin neden sıra dışı işlem olarak değerlendirildiğinin veya bu işlemi olağan işlemlerden ayıran bulguların neler olduğunun belirlenmesidir (MASAK, 2007: 18).

MASAK'a intikal eden ihbarlar içerisinde başka kurum ya da kuruluşların görev alanını ilgilendiren konularda bulunmakta olup; bunlar ilgili kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmektedir. Diğer yandan MASAK'a intikal eden şİB veya ihbar, önceden yapılmış veya yapılmakta olan bir değerlendirme veya inceleme dosyası ile bağlantılı olabilmektedir (MASAK, 2007:19).

MASAK'a intikal eden ihbar ve şİB'lerle ilgili olarak yapılan ön değerlendirme çalışmasından sonra aklama suçu açısından daha kapsamlı değerlendirmeye veya incelemeye gerek duyulan ihbar ve şİB'ler Değerlendirme Daire Başkanlığı'na, terörün finansmanı suçu açısından daha kapsamlı değerlendirmeye gerek duyulan ihbar ve şİB'ler de Terörün Finansmanı ile Mücadele Daire Başkanlığı'na iletilmektedir. Yine ön değerlendirme esnasında mevcut bilgi ve belgelere göre yükümlölük ihlali olabileceği hususunda bir tespit yapılmışsa ihbar veya şİB'ler bu kapsamda değerlendirilmesi için, Yükümlölük Denetimi ve Eğitim Daire Başkanlığı'na intikal ettirilmektedir. 01.01.2007-31.12.2007 tarihleri arasında çalışması sonuçlandırılan 2073 adet bildirim 1656 adeti MSA uzmanlarınca yapılan ön değerlendirmeler neticesinde sonuçlandırılmıştır (MASAK, 2007: 19).

Aşağıda belirtilen tablolarda alınan ihbar ve şİB'ler üzerine yapılan çalışmalar ve ön değerlendirmeler ile ilgili bilgiler mevcuttur.

TABLO-3- Alınan İhbar ve ŞİB'ler Üzerine Yapılan Çalışmalar (2007)

	İhbar	Şüpheli işlem	Toplam
Çalışması Tamamlananlar	394	1679	2073
MSA Uzmanlarınca yapılan ön değerlendirmeler	163	1493	1656
Ön değerlendirmeye tabi tutulmadan şubece yapılan işler	159	-	159
- İlgili kurum ya da kuruluşa gönderilenler	86	-	86
- Düzenleme dairesine gönderilenler	1	-	1
- Veri tabanı	39	-	39
- Kişiye cevap verilenler	33	-	33
Bağlantılı ihbar / ŞİB	72	186	258

TABLO-4- Değerlendirmelerin Sonuçları

	İhbar	Şüpheli İşlem	Toplam
ÖN DEĞERLENDİRME SONUÇLARI	163	1493	1656
1)Değerlendirme Dairesine Gönderilenler	84	163	247
2)Yükümlü Denetimi ve Eğitim dairesine Gönderilenler	3	5	8
3)Terörün Finansmanı İle Mücadele Dairesine Gönderilenler	1	-	1
4)Adli Makamlarca İncelenmesi İstenilen İhbarlarla İlgili Ön Değerlendirme Sonunda Bilgi İstenilenler	14	-	14
5)Takipte Evrak	5	9	14
6)Toplu Analize Sevk Edilenler	3	518	521
7)Gereği/Bilgi İçin Kurumlara gönderilenler	28	369	397
8)Kapsam Dışı	25	429	454

Tablo 3 ve Tablo 4, Kaynak: Masak Faaliyet Raporu 2007, s. 19-20

4.2.3.4. Uluslararası Bilgi Değişimi

9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel’de 24 ülke ve 8 uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle “Egmont Grubu” oluşturulmuştur. Egmont Grubu’nun temel amacı; ülkelerin karaparanın aklanmasıyla mücadelede ulusal sistemlerini geliştirebilmelerine yardımcı olmak ve uluslararası bilgi değişiminin önündeki engelleri kaldırmaktır. Söz konusu yardımın kapsamı içerisinde mali istihbarat birimlerine teknolojik yardım, personelin eğitimi, tecrübe ve bilgi aktarılmasının yanı sıra uluslararası bilgi değişiminin geliştirilip sistematik bir yapıya kavuşturulması da bulunmaktadır (MASAK, 2007:21).

Uluslararası bilgi değişimine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

TABLO-5- Uluslararası Bilgi Değişimi (2007)

Gelen Talepler				
Ülke Sayısı	Talep Sayısı			
51	196			
	Mevzuat	İkili Anlaşma talepleri	Bilgi talebi	Diğer
	11	6	138	41

Giden Talepler				
Ülke Sayısı	Talep Sayısı			
32	59			
	Mevzuat	İkili Anlaşma talepleri	Bilgi talebi	Diğer
	19	11	28	1

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2007, s. 21

4.2.3.5. Değerlendirme ve İnceleme Sonuçları

MASAK'ta 2003-2007 yılları arasında yapılan bildirimler sonucunda 1424 âdeti değerlendirme, 459 adeti inceleme olmak üzere 1883 dosya oluşturulmuştur. 2003-2007 yıllarında MASAK tarafından toplam 211 adet aklama suçundan suç duyurusunda bulunulmuştur. Aklama suçundan dolayı yapılan suç duyurularının 41'i değerlendirme, 170'i inceleme raporlarına dayanmaktadır (MASAK, 2007:27).

MASAK, 5549 sayılı kanun sonrasında sadece karapara aklama suçuna yönelik değil aynı zamanda terörün finansmanı suçu açısından da şüpheli işlem bildirimlerini almaktadır.

5549 sayılı kanunda bildirimde bulunması gerekli yükümlüler; bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulu'na belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenleri ifade etmektedir.

Karapara aklama ile mücadelenin ulusal bir mücadele ile ortadan kaldırılamayacağı gerçeğinden yola çıktığımızda sınıraşan ve çeşitli yöntemlere başvuran aklayıcılar ile etkin ve verimli bir mücadele için Türkiye açısından MASAK önemli bir yer tutmaktadır. Zira MASAK bu mücadelenin tek elden yürütülebilmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bünyesinde aklama ile mücadelede gerekli olabilecek uzmanları barındırması nedeniyle de daha fazla bir öneme sahiptir. Ülkemizde MASAK'ın faaliyetlerini daha etkili yerine getirebilmesi için ve siyasi baskılardan uzak kalabilmesi açısından gerekli kanunlar çıkarılmaya başlanmıştır. Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede şüphesiz diğer kamu kurum ve kuruluşları ile yükümlülere de çok önemli görevler düşmektedir. Karaparanın takibinin yapılabilmesi için bu kurum ve şahıslar olabildiğince dikkatli olmalıdır. Şüphesiz ki mücadelede başarı işbirliğine bağlıdır. Bu işbirliği hem ulusal hem de uluslararası alanda olmalıdır. Türkiye uluslararası alanda da yapılan düzenlemelere taraf olmakta ve düzenleme ve sözleşmelerin gereklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Egmont Grubu'na üye olan Türkiye, uluslararası bilgi

ağından da yararlanmakta ve diğer ülke MİB'leri ile mutabakat muhtıraları imzalamaktadır.

4.3. MALİ SUÇLARLA MÜCADELEDE KOORDİNASYON KURULU

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 20. Maddesinde, Mali suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun görevleri ve yapısı hakkında düzenleme yer almaktadır.

Buna göre; suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin kanun taslakları ile Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak üzere Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur.

Koordinasyon kurulu; Maliye Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, Maliye Teftiş Kurulu Başkanı, Maliye Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı, Gelir İdaresi Başkanı, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü, Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanı, Hazine Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürü, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkan Yardımcısı ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Başkan Yardımcısından oluşur. Görüş ve bilgilerine gerek duyulan kurum ve kuruluşların temsilcileri oy hakkı olmaksızın koordinasyon kuruluna çağrılabilir. Koordinasyon Kurulu yılda en az iki defa toplanır.

4.4. ÖRNEK BİR MALİ İSTİHBARAT BİRİMİ MODELİ

4.4.1. Mali İstihbarat Birimi Modelinin Kuruluşu ve Örgütlenmesi

Ülkeler, mali istihbarat birimlerini oluştururken bir modele ihtiyaç duyarlar ve o modele uygun olarak yapılanmalarını sağlarlar. Tabi ki her ülke için şu anda standart tek bir MİB modeli yoktur. Tek bir MİB modeli olmadığı gibi tek bir örgütlenme yapısı da yoktur. İdari, adli, polis, karma ve bağımsız olmak üzere çeşitli MİB model ve örgütlenme yapıları vardır. Ülkeler, hangi modele göre örgütleneceklerine daha çok kendi ülkelerinin yapısına bakarak karar vermektedir.

Ülkeler, aynı modele göre örgütlenseler bile yine kendi içlerinde farklılık arz edebilmektedirler. Örneğin, iki benzer idari tipte MİB modeli olsa bile, bu MİB'lerin statüsü, bağlı olduğu bakanlık, örgütlenme kriterleri, personelinin alımı ve yapılanması farklılık arz edebilmektedir. Zira ülkelerin bürokratik yapısı, kamu yönetimi anlayışı ve birçok neden, bu örgütlenmeleri etkilemektedir.

Bir MİB modelinin kuruluş ve örgütlenmesi sırasında, önemli olan bağımsızlıktır. Bu bağımsız MİB modeli, bağımsız idari otorite biçiminde örgütleneceği gibi, bir müsteşarlık şeklinde de örgütlenebilir. Burada asıl önemli husus, MİB'in siyasi otoritenin etkisinden ve baskısından uzak kalmasıdır. Bu da ancak bağımsız bir örgütlenme ile olabilir.

Bağımsızlık, MİB'in işleyişi açısından siyasi kayırmacılığı ve baskıyı ortadan kaldıracığı gibi, mali kuruluşlarla olan ilişkileri de olumlu yönde etkileyecektir. Mali kuruluşlarla ve yükümlülerle karşılıklı güvene dayalı ilişkiler kurulacak, böylece şüpheli işlem bildiriminde bulunmakta tereddütlü davranışların önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca, MİB açısından da personel eline gelen şüpheli olaylarla ilgili değerlendirme sonucunu cumhuriyet savcılıklarına daha rahat ve baskıya maruz kalmadan aktarabilecektir.

Bağımsızlık, hiçbir şekilde hesap vermemek anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, örgütlenecek olan bu MİB, idari, yargısal ve mali denetime tabi olacaktır. Mali istihbarat birimi fonksiyonlarını yerine getirecek yapı; gerek mali açıdan, gerekse faaliyetleri ile ilgili olarak kamuoyuna ve yasa ile öngörülen birimlere hesap verebilmelidir. Bu kuruluşun her türlü eylem ve işlemleri yargı denetimine açık olmalıdır.

Özellikle, örnek bir mali istihbarat birimi modeli ortaya koymaya çalışırken, bu modelin ülkemizde uygulanabilirliğini göz önüne alarak konuyu ele almalıyız. Ülkemizin, bürokratik yapısı ve hiyerarşik özelliği, kamu yönetimindeki sorunları göz ardı etmeden olabilecek en verimli modelin uygulaması gerektiği gibi hususlar ön planda tutulmalıdır.

Türkiye'de, MASAK Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan bir kurumdur. İdari tipte örgütlenmiş bir mali istihbarat biriminidir. İçerisinde uzmanları ve yöneticileri barındıran bir yapısı vardır. Her ne kadar bağımsız olarak çalışıyor

gözükse de idari yapı içerisinde olduğu için bazı sıkıntılar olmaktadır. Burada öncelikle şu sorulara cevap bulunmalıdır.

- Örnek bir MİB modeli nasıl örgütlenmeli ve Türkiye’de idari yapılanması nasıl olmalıdır?
- Model MİB’in ilişkili olduğu bakanlık hangisi olmalıdır?
- Model MİB’in örgütlenmesinde, personeline aranacak nitelikler neler olacaktır?
- Model MİB’in karar mekanizmasını oluşturacak yapıda, üyelerinin ya da personelinin atama ve görevden alınmasına ilişkin düzenlemeler nasıl olacaktır? Atamalar kim tarafından yapılmalıdır?
- Model MİB’in faaliyetlerinin denetimi nasıl olmalıdır?
- Model MİB’in fonksiyonları neler olacaktır? Mevcut yapı olan MASAK, görev ve yetkilerinin yanında hangi yetkilere haiz olmalıdır?

Yukarıda sorulan sorulara cevap verebilecek bir MİB modelinin oluşturulması çok önemli olmakla birlikte, ülkemizin merkeziyetçi, bürokratik yapısı dikkate alındığında, sorulara verilecek cevapların herkesin aklına gelen cevaplar olacağı kaçınılmaz bir gerçektir.

4.4.2. Türkiye ve Mali İstihbarat Birimi Modeli

Ülkemizde mali istihbarat birimi olarak görev yapan MASAK’ın bağımsız idari otorite olarak örgütlenmesi daha doğru olacaktır. Zira bağımsız idari otoritelerin en önemli özelliği bağımsızlık, özerlik, otorite ve tüzel kişiliktir. Bağımsız idari otoriteler, genel idare içinde yer alır. Teşkilatları ve kuruluşları özel bir kanunla yapılır ve bağımsız, özerk bir yapıları vardır.

Bağımsız idari otoritelerin ülkemizdeki örnekleri (RTÜK, SPK, BDDK gibi) bağımsız tüzel kişiliğe haiz, idari ve mali açıdan özerk kuruluşlar olup, mali özerkliğin bir sonucu olarak müstakil bütçeleri vardır. Bu yapıların çoğunda tüzel kişiliğe haiz bir kurumun yanında, bu kurumun karar ve yürütme organı olarak örgütlenmiş bir “kurul” da mevcuttur. Bu kuruluşlar hiyerarşik denetim ve vesayet

denetiminin dışındadırlar. Bakanlıklara bağılı olarak çalışmazlar, bakanlıklarla ilişkili kuruluşlardır.

Bağımsız idari otoritelerinin düzenleme, araştırma ve soruşturma, yaptırım uygulama, görüş bildirme ve öneri, tedbir alma, uyarı ve emir ile savcılığa başvurma gibi yetkileri vardır. Ayrıca bağımsız idari otoriteler siyasi, mali ve yargısal denetime tabidirler.

Bu özellikleri dikkate alarak mali istihbarat biriminin bağımsız idari otorite olarak örgütlenmesini değerlendirecek olursak,

Bu birim, mali ve idari özerliğe sahip, tüzel kişiliği olan başkanlık tarafından temsil edilen bir kurum ile mali suçlarla mücadele koordinasyon kurulu benzeri bir kurul ve gerekli hizmet birimlerinden oluşmalıdır. Bu yapının amacı, karapara aklama ile mücadelenin etkin ve yerinde bir mücadele olabilmesi için devlet otoritesini temsil edip, gerekli çalışmaları yapmak ve önemleri almaktır.

Temel fonksiyonu, yükümlüler tarafından yapılacak bildirimler sonucu gelen verileri toplamak, bunları analiz etmek ve analiz sonucu elde edilen bilgileri ilgili ulusal ve uluslararası kurumlarla paylaşmak olacaktır. Bu fonksiyonların yerine getirilebilmesi için gerekli olan daireler, bu yapı içinde yer almalıdır.

Bu mali istihbarat biriminin, şüpheli işlem bildiriminde bulunmak ve gerekli diğer bilgileri vermekle yükümlü kişi ve kuruluşların yükümlölüklerini uyup uymadığı konusunda denetim yetkisinin olması gerekmektedir. Bu yetkinin de kağıt üzerinde kalmayacak şekilde kullanılması ayrıca bir öneme sahiptir.

Mali istihbarat birimi, araştırma ve inceleme yetkisine sahip olmalıdır. Zira karapara aklama ile mücadele de, yapılan işlemin karapara aklama faaliyeti olup olmadığının belirlenmesi için ayrıntılı olarak bir araştırma ve inceleme faaliyeti yapmak gereklidir. Bu yetkinin sonuncunda, mali istihbarat biriminin yaptırım uygulama yetkisi de olmalıdır. Tabi ki bu yargı organlarının yargı yetkisinin kullanılması olarak algılanmamalıdır. Gerekli durumlarda, eğer suç şüphesi varsa ve karapara aklama ile ilgili suç duyurunda bulunması gerekirse Cumhuriyet Savcılıkları'na gerekli suç duyurusunda bulunulmalıdır.

Bu sayılan hususlarda gerçek bir başarının elde edilebilmesi için bu kurumun yetki ve görevleri kuruluş kanununda ayrıntılı ve net bir biçimde tanımlanmalıdır. Bu

kurumun karar organlarında ve yapısında, uzman, tecrübeli, siyasi etki ve baskılardan uzak personel yer almalıdır.

4.4.3. Mali İstihbarat Birimi Modelinin İdare İçindeki Yeri, Faaliyetleri ve Denetimi

Türkiye de, MASAK'ın görevlerini yerine getirecek ve karapara aklama ile mücadele de mali istihbarat birimi olarak görev yapacak olan yapı bağımsız idari otorite biçiminde örgütleneceği için idari ve mali özerkliği olan, tüzel kişiliğe haiz bir kamu kurumu olacaktır. MASAK, maliye bakanlığı bünyesinde örgütlenmiş idari bir mali istihbarat birimi olduğu için, yeni oluşturulacak ya da MASAK'ın revizyonu sonrasında belirlenecek yapı, maliye bakanlığı ile yakından ilişkili olmalıdır. Zira maliye bakanlığı, diğer bakanlıklara göre özel sektör, özel sektör üst kuruluşları, pek çok meslek örgütü ve finansal kuruluşlarla yakın ilişki ve işbirliği içindedir.

Bu yapı, faaliyetlerini yerine getirirken gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Yapılan bu yasal düzenlemeler, uygulanabilirlik özelliği taşımalıdır. Zira kağıt üstünde kalmadan gerekli düzenlemeleri içermelidir.

Ulusal ve uluslararası alanda bilgi paylaşımı unutulmaması gereken bir husustur. Özellikle, mali istihbarat birimleri ile koordinasyonu ve işbirliğine sağlayan Egmont Grubu ile ilişkiler devam etmelidir. Uluslararası alanda yapılan düzenlemelere taraf olunmalı ve ülkemizde karapara aklama ile mücadele amacıyla uygulanmalıdır.

İdarenin her türlü eylem ve işlemleri yargı denetimine tabi olduğu için, bu yapısında gerek yargısal denetime gerekse mali ve idari denetime tabi olması gerekmektedir. Bu modelin avantajları oldukça fazla olmakla birlikte dezavantajları da olabilmektedir. Çünkü mali istihbarat birimi yapılanmalarına ilişkin örnek alınacak hiçbir model tüm ihtiyaçlara cevap veren ideal bir yapı sunmamaktadır. Önemli olan mali istihbarat biriminin kurulacağı ülkenin idari yapısına en uygun ve gerekli fonksiyonları en iyi biçimde yerine getirecek modelin oluşturulmasıdır.

Bu modelin en önemli avantajlarının başında ise şunlar gelmektedir: bu yapı, siyasi etkilerden ve diğer dış etkenlerden bağımsız olarak faaliyet gösterecektir. Ve siyasi kayırmacılığa yer vermeyecektir. Şüpheli işlem bildiriminde bulunacak yükümlüler, bu şekilde bağımsız ve özerk bir yapıda olan mali istihbarat birimine

daha büyük bir güven duygusuyla bildirimde bulunacaklardır. Ayrıca bu kurum, kendi alanıyla ilgili olarak yani karapara aklama terörün finansmanı ile mücadele amacıyla geniş ölçüde idari düzenleme yapabilecek ve bu yetkiye sahip olacaktır. Karapara aklama ile ilgili davalara aktif olarak katılabilecek ve olayların takibini daha rahat bir biçimde yapabilecektir.

Böyle bir modelin uygulanabilmesi için, ülkemizin mevcut siyasi, idari ve adli yapısı göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle merkezîyetçi ve katı bir bürokrasiye sahip ülkemizde böyle bir kurum oluşturulsa bile, böyle bir önemli alanda mücadele için ne kadar başarılı olabileceği belli değildir.

Burada, ortaya koymaya çalıştığımız karapara aklama ile mücadele de farklı bir bakış açısıdır. Zira bu mücadele de önemli olan husus adli, idari, karma, bağımsız, polis şeklinde örgütlenmiş ya da başka bir yapıda oluşturulmuş mali istihbarat birimi değil, etkin bir mali istihbarat birimidir. Tabi ki örgütlenme kriterleri önemlidir ama önemli olan nasıl kurulduğu, ne faaliyetleri icra ettiği, nasıl denetlendiği değil, o ülke içinde ve uluslararası alanda ne kadar başarılı olduğudur.

Ülkemizde 5549 sayılı kanunda görev ve yetkileri sayılan MASAK, mali istihbarat birimi görevini icra etmektedir. Zira AB ile uyum sürecinde, gerek karapara aklama gerekse terörün finansmanı ile mücadele alanında gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gerekli husus, bu kanunların uygulanabilirliğidir. Zira her ne kadar mevzuat açısından eksiklikler olsa bile, mevcut yapı itibarı ile siyasi iradenin etki ve baskılarına, bakanlığın kendi iç çekişmelerine ya da olumsuzluklarına maruz kalmadan etkili bir çalışma yapılması şarttır ve yapılmaya çalışılmalıdır.

SONUÇ

Günümüz dünyasında, küreselleşme ile birlikte her alanda olduğu gibi, ekonomik alanda da sınırlar ortadan kalkmaktadır. Dünya üzerinde yaşanan bir ekonomik kriz, diğer ülkeleri de etkilemektedir. Bu etkileme, sadece ekonomik krizde değil, diğer ekonomik olaylarda da kendini göstermektedir. Bunların başında, ülkeden ülkeye gezen, tüm ülke ekonomilerinin en büyük tehlikesi karapara gelmektedir. Karapara, günümüzde ulaştığı büyük miktarlarla dikkat edilmesi gerekli bir hal almıştır.

Karapara, kimi ülkeler için ekonomiyi canlandıran bir unsur olarak görülüp, görmemezlikten gelinse de, esas itibariyle çok etkili ve yıkıcı sonuçları olan bir özelliği vardır. Girdiği ülke ekonomisinde geçici olarak bir bahar havası estirse de, o ülke ekonomisini terk ettiği zaman, tüm ekonomik göstergeleri alt üst etmekte ve istikrarsızlığa yol açmaktadır. Özellikle ülke borsalarında, sıcak paranın çıkışıyla neredeyse bir deprem etkisi olmaktadır. Bu da bizlere geçici süreler için değil, uzun vadeli planlarda, karapara aklama ile mücadelenin önemini vurgulamaktadır.

Karapara aklayıcıları çeşitli yol ve yöntemlerle paralarını aklarak yasal ekonomiye sokmaya çalışmaktadırlar. Bu, organize suç örgütleri açısından olduğu kadar terör örgütleri tarafından da kullanılan yöntemler arasındadır. Hem organize suç örgütleri hem de terör örgütleri, akladıkları bu paralarla, eylemlerine devam etmekte ve büyük bir ekonomik güç haline gelmektedir. Bu süreçte, aklayıcılar eskiden olduğu gibi sadece uyuşturucu ticaretini yapmakla kalmayıp, işlenilen suçun çeşidi de değişmekte, yasadışı her yoldan paralarını aklamaya çalışmaktadırlar. Bu faktörler hem terörün finansmanı ile mücadelede, hem de karapara aklama ile mücadelede ülkeleri farklı tedbirler almaya itmektir. Bu tedbirlerin en başında da, uzmanlaşmış kadroları ile görev ve yetkileri belirlenmiş, sadece bu alanda mücadele amacıyla kurulmuş olan mali istihbarat birimleri gelmektedir.

Yasadışı yollardan elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değer olarak ifade edilen karapara, ilk uluslararası belge ve sözleşmelerde daha çok uyuşturucu ve psikotrop maddelerin satışından elde edilen kazanç ve gelir olarak tanımlanmaktaydı. Günümüzde bu kapsam genişletilmiş ve sosyal, hukuki, ahlaki anlamda da karapara tanımları yapılmaya başlanmıştır. Yasadışı yollardan elde edilen bu gelirlerin yasal ekonomik dolaşıma sokulmaya çalışılmasına ise karapara aklama denilmektedir. Hem karapara hem de karapara aklama, tarihi itibariyle çok eskilere dayanmaktadır.

Buna rağmen dünya gündeminde yer bulması ve bir sorun olarak karşımıza çıkması, ciddi bir tehlike arz etmesi ise daha çok son 50 yıla dayanmaktadır.

Karapara, yasal ekonomik sisteme entegre olmaya çalışırken belirli bir süreçten geçmektedir. Karapara aklamanın aşamaları da denilen bu aşamalar; yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamaların birbirini takip etme zorunluluğu olmadığı gibi her aşamanın da aklama eyleminin tamamlanması için bulunması şart değildir. Suçlular için en zor, soruşturmacılar için ise en kolay aşama olan yerleştirme aşaması ile bu süreç başlamaktadır. Yasal sisteme karaparanın entegre edilmeye çalışıldığı bu aşama da, karaparanın izinin sürülmesinin kolaylığı nedeniyle mücadelenin yoğunlaştırılması gereken bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer başarı sağlanmazsa sırasıyla aşama olarak ayrıştırma ve bütünleştirme aşamasına gelen karapara, izinin sürülmesini zorlaştırmakta ve gözden kaybolup, yasal ekonomiye normal kazanç gibi girmektedir.

Belirli aşamalardan geçerek aklanmaya çalışılan karapara, belirli yöntemler kullanılarak yasal sisteme entegre olmaya çalışmaktadır. Karapara aklama yöntemleri kişilerin hayal gücü ile sınırlıdır. Aklayıcılar izlerini kaybettirmek için devamlı olarak yöntemlerini değiştirmekte hatta paralarını aklayacakları ülkeleri de denetimlerin, önleyici tedbirlerin yoğunluğuna göre değiştirmektedirler. Bu yöntemler arasında; şirinler, kıyı bankacılığı kullanımı, hayali ihracat ve ithalat gibi bilindik geleneksel yöntemler kullanılması gibi borsanın ve 900'lü hatların kullanılması gibi daha birçok yeni yöntemlerin kullanılması da mümkün olmaktadır. Amaç hangi yöntemle olursa olsun, yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirin aklanması ve normal bir gelir olarak ekonomide yer almasıdır.

Yasadışı yollardan elde edilen suç gelirinin büyük miktarlarda ve nakit halde olması, bu nakit haldeki paranın suç örgütlerinin varlığını sürdürebilmeleri için kullanıma hazır hale getirilmesi gerekliliği, elde edilen karaparanın soruşturmaya maruz kalmaması, müsadere edilmemesi ve aklayıcılarla bu suç geliri arasında bağın koparılması için aklanmaya ihtiyaç duyar.

Gittikçe faaliyet alanları genişleyen, ortaya çıkardığı tehditler nedeniyle sadece ulusal değil uluslararası alanda da mücadele gerektiren karapara, organize suç örgütlerinin ve terör örgütlerinin yaşam kaynağının kurutulması için mücadele

edilmesi gereken bir sorun haline gelmiştir. Ekonomi alanında temel gösterge olan işsizlik, büyüme, enflasyon gibi değerlerde istikrarsızlığa yol açan karapara, toplumun yapısı ve kamu düzeninde olumsuzluğa neden olmakta, karapara aklama ile mücadeledeki başarısızlık suç ve suçluların artmasına yol açmaktadır. Karapara sadece ülke ekonomilerini etkilememekte, sınıraşan bir özellikle uluslararası piyasaları da etkilemektedir. Bir ülkede rekabet eşitsizliği, gelir dağılımının bozulması, ekonomide istikrarsızlık, toplumsal yozlaşma gibi etkileri olan karapara özellikle terör örgütlerinin finansmanına katkı sağladığı için ülke güvenliğini de tehdit etmekte ve bu yönüyle de ne kadar ciddi bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Karapara ve bunun aklanması süreci ciddi bir mücadeleyi ve hassasiyeti gerektirdiği için ülkeler, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren karapara aklama ile mücadele amacıyla uzmanlaşmış devlet organları oluşturma gayreti içine girmişlerdir. Bu yapının oluşturulmaya çalışılması ile birlikte bu alanda yasal düzenlemeler yapılması zorunluluğu da ortaya çıkmış ve her ülke kendi yapısına uygun olarak karapara aklama ile mücadele amacıyla kanun ve yönetmelikler çıkartmaya başlamışlardır. Uzmanlaşmış yapı olarak karşımıza çıkan bu birimlere, mali istihbarat birimleri denilmektedir. Karapara ile mücadeleyi, aklayıcıların yöntemlerine karşı, başarılı bir şekilde yerine getirebilmek amacıyla kurulan bu birimler gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve ülkelerce oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Mali istihbarat birimleri, ülkelerin yasadışı yollardan elde edilen gelirlerin aklanmasının önlenmesine yönelik hukuki mevzuatları gereğince kurulan ve bankalar ile banka dışı mali kurumlar tarafından yapılan şüpheli ve nakit işlem bildirimlerini alan, bu bildirimleri belirli bir süreç dahilinde analiz eden, analiz sonucu elde edilen bu bilgileri soruşturma makamlarına ileten, işlemiş oldukları veriler sayesinde neredeyse şüpheli işlemler veri bankası haline gelen uzmanlaşmış, karapara aklama amacıyla özel olarak kurulmuş ve günümüz teknolojisinin değişen imkânlarını suçla mücadele amacıyla kullanan, gün geçtikçe mücadele alanlarını genişleten ve terörün finansmanını da kapsayacak şekilde mücadelelerine devam eden kurumlardır.

Mali istihbarat birimlerinin fonksiyonları genel olarak, şüpheli ve nakit işlem gibi bildirimlerin alınması, bunların sınıflandırılması, analiz edilerek ilgili adli makamlara ya da polis birimlerine iletilmesi, gerektiği hallerde araştırma ve

soruşturma yapılması, soruşturma sonucunda suçun ya da suç şüphesinin ortaya çıkması halinde olayın savcılığa intikali, ülke içinde ya da uluslararası alanda bilgi alışverişi, şüpheli işlem bildirimi gibi bildirimlerin yükümlüler tarafından yapılıp yapılmadığının denetimi ve karaparanın aklanması konusunda idari düzenlemelerin yapılması, bu alanda görüş ve tavsiyelerde bulunulması gibi görevleri icra etmektedirler.

9 Haziran 1995 tarihinde kurulan Egmont Grubu, sahip olduğu 106 üye ülke mali istihbarat birimleri ile karapara aklamayla mücadele amacıyla bu birimler arası işbirliğinin ve bilgi alışverişinin tahsisi için faaliyetlerde bulunmaktadır. Mali istihbarat birimleri arası bilgi değişiminin daha kapsamlı ve sistematik hale getirmek için Egmont Grubu'nun çalışmaları kapsamında iki önemli gelişme sağlanmıştır. Bunlardan ilki; "Egmont Güvenlik Ağı" (Egmont Secure Web-ESW) olarak adlandırılan, MİB'ler arası bilgi değişimi dahil, doğrudan ve hızlı bir iletişimi sağlayan bir bilgisayar ağı sistemi; diğeri ise sistematik olarak bilgi değişimini amaçlayan "Memorandum of Understanding-MOU" dur.

1989 yılında G-7 ülkeleri tarafından oluşturulan FATF (Mali Eylem Görev Grubu), yayınladığı 40+9 Tavsiye Kararları'yla karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele de yol gösterici bir kurum haline gelmiştir. Türkiye'nin de 1991'de üye olduğu FATF'ın şuanda 34 üyesi bulunmaktadır. Ülkelerin karapara aklama ile mücadele mevzuatları, önleyici tedbirler ve uluslararası işbirliği, bu Tavsiye ve FATF tarafından oluşturulan Metodolojiye göre şekillenmektedir.

11 Eylül saldırılarından sonra terörün finansmanını da kapsayacak şekilde mücadelelerine devam eden mali istihbarat birimleri, Egmont Grubu'nun kurulmasıyla kendi aralarında bilgi alışverişinde bulunmakta ve mücadele amacıyla farklı yol ve yöntemler oluşturmaktadırlar.

Mali istihbarat birimleri kuruluş amaçlarında da yer aldığı gibi bazı temel ve ek fonksiyonlar icra etmektedir. Çeşitli bildirimleri alan (şüpheli ve nakit işlem bildirimi gibi) bu birimler, aldıkları bildirimleri belirli bir sürecin sonucunda analiz ettikten sonra kullanıma hazır hale getirmektedir. Elde edilen bu veriler karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede çıkış noktası yani kaynak görevi görmektedir. Buradan yola çıkılarak aklayıcıların peşine düşülmekte ve karaparanın izi sürülmeye çalışılmaktadır. Belirli bir takibe maruz kalan karapara her ne kadar

teknolojinin imkânlarını kullanarak kaynağını kaybettirmek için her geçen gün değişen yöntemlerle hareket etmekteyse de kimi zaman başarılı kimi zamanda başarısız olmaktadır. Bu süreçte mali istihbarat birimlerinin etkin faaliyetlerinin karaparanın izinin sürülüp bulunmasında ve müsadere edilmesinde, aklayıcıların yakalanmasında yeri ve önemi tartışılmaz bir boyuta gelmiştir.

Uluslararası alanda FATF, Egmont Grubu gibi oluşumlar aracılığıyla, kara para aklama ve terörün finansmanı amacıyla etkili bir mücadele oluşturulmaya çalışılmaktadır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve diğer ilgili kuruluşlarca bu amaç doğrultusunda düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemeler de mali istihbarat birimlerine ayrıca önem verilmektedir.

Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi karapara aklama ile mücadelenin uluslararası bir boyut almasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Ülkelere bu kuruluşlar bazı sözleşme ve belgelerle yol göstermekte ve kimi zamanda bağlayıcı kurallar getirmektedir. Bu, ülkelerin konunun hassasiyetini anlayıp davranmalarına ve kendi iç hukuklarında da bunları yapacakları düzenlemelerle hayata geçirmelerine yardımcı olmaktadır.

Ülkeler, mali istihbarat birimlerini oluştururken, standart bir yapıda oluşturmayıp, adli, idari, karma ve polis modeli gibi farklı modellerde yapılandırmaktadırlar. Her ülke kendi özelliklerine göre oluşturduğu bu birimler aracılığıyla, karapara aklama ile mücadele de başarılı olmaya amaçlamaktadır.

Ülkeler, kendi iç dinamiklerine göre oluşturdukları mali istihbarat birimleri aracılığıyla, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelelerini sürdürmektedirler. Her ülke, kuruluş biçimlerine göre bu birimlere bazı görev ve yetkiler vermektedir. Gerek idari modelde, gerekse diğer modellerde örgütlenmiş olsalar da, mali istihbarat birimleri özü itibarıyla aynı amaç için vardır. Tabi ki, örgütlenmeleri dolayısıyla, bulundukları ülke sınırları içerisinde bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bunların başında, bağımsızlık sorunları gelmektedir. Bu problemin önüne geçmek için ülkelerce çeşitli çözümler oluşturulmaya çalışılmakta ve mümkün olduğunca bu birimlerin kuruluş amaçlarına hizmet etmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır.

Şüphesiz ki, çok farklı yöntemlerle karaparayı aklamaya ve meşru ekonomik sisteme sokmaya çalışan aklayıcılarla mücadele mali istihbarat birimleri gibi sadece

bu amaçla kurulmuş olan birimlerce yapılabilmektedir. Çünkü aklamanın boyutları göz önüne alındığında konunun önemi daha iyi ortaya çıkmaktadır. Mali istihbarat birimleri temel fonksiyonların yanı sıra ek fonksiyonlar da icra ederek bu doğrultuda etkili bir karapara aklama mücadelesi oluşturmaya çalışmaktadır.

Mali istihbarat birimleri kurmuş olmak, ülke sınırları içerisindeki diğer kişi ve kurumların, bu mücadelede yer almayacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü bu hem ülke sınırları içerisinde hem de uluslararası alanda bir mücadeledir. Ülke kanunlarında, uluslararası belgelerde ve sözleşmelerde yükümlü gruplar sayılarak, bu yükümlüler şüpheli işlem ve diğer bildirimleri yapmakta zorunlu tutulmakla ayrıca yapmayanlar hakkında da yaptırımlar uygulanmaktadır.

1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı karaparanın aklanmasının önlenmesine dair kanun ile kurulan MASAK, 17 Şubat 1997 de faaliyetine başlamıştır. Görev ve yetkileri 18.10.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Önlenmesi Hakkında Kanun ile yeniden belirlenmiştir. Ülkemizde mali istihbarat birimi görevini ifa eden MASAK, karapara aklama ile mücadelede önemli bir kurum haline gelmiştir.

Günümüzün değişen koşullarıyla birlikte mali istihbarat birimlerinin etkin, hızlı, sistemli, aktif bir karapara aklama mücadelesi yapabilmeleri için gerekli olan hususların belirtildiği örnek bir mali istihbarat birimi modeli ortaya konmaya çalışılmıştır. Buradaki en önemli husus bağımsızlığa sahip olacak herhangi bir siyasi etkiye ve baskıya maruz kalmayacak biçimde örgütlenecek olan mali istihbarat birimlerinin kurulmasıdır.

MASAK, faaliyetlerini sadece karapara aklama ile mücadele amacıyla yapmamakta, terörün finansmanını da kapsayacak şekilde fonksiyonlarını icra etmektedir. Her yıl faaliyet raporu düzenleyen MASAK, bu raporlarda yapmış olduğu çalışmalarla ilgili bilgiler vermektedir.

Ülkemiz açısından MASAK' ın karapara aklama ile mücadelede önemli bir kurum haline geldiğini görülmektedir. Yapısı ve fonksiyonları itibari ile karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile etkili bir mücadele yapılmaya çalışılmaktadır. İstenilen seviyede bir mücadele mekanizması oluşturulamamış olsa bile mali istihbarat birimi olarak MASAK' ın karapara aklama ile mücadelede gerekli bir kurum olduğu günümüz şartlarında ortaya çıkmıştır.

Karapara aklamayla m¼cadelede mali istihbarat birimleri adlı bu y¼ksek lisans çalışmamız, mali istihbarat birimleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler veren, kapsamlı olarak hazırlanmış ilk ve tek tez çalışması olması açısından ayrıca da bir öneme sahiptir. Sonuç olarak bu çalışmamızla karapara aklamanın günümüzde gelmiş olduğu ciddi boyuta dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Mali istihbarat birimlerinin önemi de vurgulanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akar, Yıldırım, (1997), *Karaparanın Aklanması*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No:90.
- Akyay, İlkey, (2008), “Mali İstihbarat Birimi(MİB) Kurulması, Fonksiyonları, Tipleri ve Karşılaştırmaları”, Süleyman Aydın (Ed.), *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ankara: Adalet Yayınevi, ss.279-293
- Akyay, İlkey, (2001), *Problems Encountered in Money Laundering Investigations*, Thesis Master of Science, University Of North Texas (Yayınlanmamıştır) Denton, Texas
- Alp, İnönü Akgün, (2000), “Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri”, *Maliye Dergisi*, S.134 (Mayıs- Ağustos), ss.12-17.
- Aydın, Süleyman, (2008), “Karapara Aklama ile Mücadele ve Uluslararası Enstrümanlar”, Süleyman Aydın (Ed.), *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ankara: Adalet Yayınevi, ss.175-225
- Aydın, Süleyman ve Yılmaz, Yakup, (2007), *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aykın, Hasan, (2007), “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, S.25 (Mayıs), ss.33-40
- Aykın, Hasan, (2009), “Mali İstihbarat Birimi Nedir? Fonksiyonları Nelerdir?”, E-Yaklaşım, Ocak 2009, Sayı:193,
<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/20090113596.htm>
(Erişim Tarihi: 06.03.2009)
- Aykın, Hasan, (2007), “Dünya’nın En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Karapara Aklama-II”, *Yaklaşım Dergisi*, S.177, (Eylül), ss.40-53
- Aykın, Hasan, (2008), “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, S.65 (Haziran), ss.37-66
- Aykın, Hasan, (2008), “Organize suç Örgütleri ve Karapara Aklama”, *MAYEM Konferanslar Dizisi*, 31 Mart 2008, Ankara: Maliye Bakanlığı
- Başak, Ramazan, (1998), *50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi*, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 206.

Building a Model Financial Intelligence Unit, (Kanada Mali İstihbarat Birimi FinTrac tarafından Egmont Group çalışmaları kapsamında hazırlanan Mayıs 2004 tarihli taslak metin.)

Council Decision of 17 October 2000 Concerning Arrangements for Cooperation between financial intelligence units of the member states in respect of exchanging information, official journal 271, 15.04.2009, p.4-6

Çelik, Kuntay; Koçağra, Selen Işıl ve Güler, Kadir, (2000), *Karapara Aklama Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası çalışmalar*, Ankara: Masak Yayın No:1.

Değirmenci, Olgun, (2007), *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerini Aklama Suçu (Karapara Aklama Suçu)*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Değirmenci, Olgun, (2008), “5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme ile Karşılaştırılması”, Süleyman Aydın (Ed.), *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ankara: Adalet Yayınevi, ss.105-155.

Doğan, Hilal Arslan, (2007), “Europol’ün Karapara Aklama ve Suç Gelirlerinin Takibindeki Rolü” Başlıklı Gündem Maddesi Hakkında Bilgi Notu, *TAIEX ve MASAK İşbirliği “Bilişim Suçları ve Karapara Aklama Semineri”*, 21 Mart 2007, Ankara: Maliye Bakanlığı

Egmont Group, “Statement Of Purpose of the Egmont Group Of Financial Intelligence Units”, Guernsey, 23 June 2004, [egmontgroup.org\(2009\), \(http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/statement_of_purpose.pdf\)](http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/statement_of_purpose.pdf), erişim tarihi:20.04.2009)

Egmont Group, “Principles of Information Exchange Between Financial Intelligence Units For Money Laundering and Terrorism Financing Cases”, The Hague, 13 June 2004 [egmontgroup.org\(2009\), \(http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/princ_info_exchange.pdf\)](http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/princ_info_exchange.pdf), erişim tarihi:16.04.2009)

Egmont Group, “Best Practices For The Exchange Of Information Between Financial Intelligence Units”, [egmontgroup.org\(2009\), \(http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/best_practices.pdf\)](http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/best_practices.pdf), erişim tarihi: 10.03.2009)

- Ergül, Ergin, (2001), *Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu*, Ankara: Yargı yayınevi.
- Ergül, Ergin, (2005), *Kara Ekonomi ve Aklama Suçu*, Ankara: TBMM Kütüphanesi.
- Gleason, Paul and Gottselig, Glenn, (Ed.) (2004), *Financial Intelligence Units: An Overview*, International Monetary Fund World Bank: Washington, D.C, U.S.A.
- Gümüşay, Serdar, (2003), “Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S.179(Ağustos), ss.124-137
- Kaçar, Hamza, (1999), “ABD’nde Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış”, *Mükellefin Dergisi*, S.79 (Temmuz), ss.128-135
- Kapanşahin, Cevdet, (2008), “ Karaparanın Aklanması Suçuyla Mücadelede Uluslararası Bilgi Değişim Kanalları”, E-Yaklaşım, Eylül 2008, S:62 http://www.karapara.net/articles.php?orticle_id=22 (erişim tarihi: 10.04.2009)
- Kocasakal, Ümit, (2000), *Karapara Aklama Suçu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı), (2007), Masak Faaliyet Raporu 2007, Ankara: Maliye Bakanlığı Masak Yayınları.
- MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı), (2006), *şüpheli İşlem Bildirim Rehberi*, Ankara: Maliye Bakanlığı Masak Yayınları.
- MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı), (2000), “İngiltere’de Karapara Aklanmasıyla Mücadele Seminerleri “ , Ankara: Maliye Bakanlığı, Masak Yayınları, Yayın No:2
- masak.gov.tr,(2009), (http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm, erişim tarihi: 15.01.2009)
- masak.gov.tr, (2009), (http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/misyon_vizyon.htm , erişim tarihi: 04.04.2009)
- masak.gov.tr, (2009), http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanmasi/ulusal_mevzuat.htm , erişim tarihi: 04.04.2009)
- masak.gov.tr, (2009), (http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslara_rasi-mucadele.htm#, erişim tarihi: 15.04.2009)
- masak.gov.tr,(2009),(http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi

[.htm#](#), erişim tarihi: 22.01.2009)

Öztürk, Abdurrahman, (2004) *Karapara Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Sayın, Gökhan(2001), “Karapara Aklama”,
<http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (erişim tarihi: 15.04.2009)

Schott, Paul Allan, (2006), Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Second Edition and Supplement Special Recommendation IX, Chapter VII: The Financial Intelligence Unit, International Monetary Fund World Bank: Washington, D.C, U.S.A.

Şafak, Erdal, (2006), “Son Babalar Babası Corleone”,
<http://arsiv.sabah.gcom.tr/2006.05.21/cpsabah/gnc113-200660507-102.html> (erişim tarihi: 03.02.2009)

Tağma, Korkmaz, (2001), *Yeniden Yapılanma Kuralları Jeopolitik, İstihbarat ve Strateji (JİS) İlim, Kural ve Becerisi*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Taşdelen, Aziz, (2003), *Hukuksal Açıdan Türkiye’de Karaparanın Aklanması ve Önlenmesi*, Ankara: Turhan Yayınevi.

Taşkın, Mustafa, (2004), *Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele*, Ankara: Hizmet Dayanışma Yayıncılık.

Üstün, Oktay, (2007), “ Konu Bazında Yeni FATF Tavsiyeleri”,
<http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/yayinlar/md/md144/konubazinda.pdf> (erişim tarihi:10.03.2009)

Üstün, Oktay, (2008), “ Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, *Bankacılar Dergisi*, S.65 (Haziran), ss.19-37

Üstün, Oktay, (2003), “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?”, *Bankacılar Dergisi*, S.47 (Aralık), ss.16-38

Yetim, Sedat, (2000), *Karaparanın Aklanması Uygulaması ve Sonuçları*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yetim, Sedat, (1999), *Türkiye’de Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt dışı Ekonomi*, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:215,

- Yıldırım, Ümmü Çınar, (2004), *Bağımsız İdari Otorite Biçiminde Örgütlenmiş Bir Mali İstihbarat Birimi Modeli*, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Yayınlanmamış Yeterlik Tezi, Ankara.
- Yumuşak, İbrahim, (2000), “ *Karaparanın Aklanmasıyla Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çalışmalar* ”, Vergi Dünyası Dergisi, S.229 (Eylül), ss.44-47